gemeente
Loon
op Zand

Begroting 2027

Meerjarenraming 2028-2030

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave 2
Voorwoord 4
Begroting in een oogopslag 6
Financieel perspectief 7
Leeswijzer 12
Venster 1 Bestuur en Dienstverlening 14
Ambitie 14
1.1 Bestuur en organisatie 14
1.2 Dienstverlening 15
1.3 Openbare orde en veiligheid 18
Wat mag het kosten in 2027? 20
Venster 2 Gemeenschappen 22
Ambitie 22
2.1 Trede 1: Algemeen collectief 23
2.2 Trede 2: Algemeen selectief 26
2.3 Trede 3: Indicatievrije zorg 30
2.4 Trede 4: Zorg met indicatie 32
2.5 Treden overstijgende inzet 33
Wat mag het kosten in 2027? 38
Venster 3 Omgevings- en economische ontwikkeling 40
Ambitie 40
3.1 Omgeving 40
3.2 Duurzaamheid 41
3.3 Wonen 45
3.4 Economische ontwikkeling, toerisme en recreatie 47
Wat mag het kosten in 2027? 48
Venster 0 Overhead en algemene dekkingsmiddelen 51
Ambitie 51
Wat mag het kosten in 2027? 52
Paragraaf 1. Lokale heffingen 55
Paragraaf 2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing 60
Paragraaf 3. Onderhoud kapitaalgoederen 69
Paragraaf 4 Bedrijfsvoering 75
Paragraaf 5. Financiering 79
Paragraaf 6. Verbonden partijen 81

Paragraaf 7. Grondbeleid 88
Paragraaf 8. Wet open overheid 93
Paragraaf 9. Ombuigingen 95
Overzicht van baten en lasten 98
Overzicht reserves 101
Mutaties reserves 101
Overzicht voorzieningen 102
Bijlage 1: Investeringsplan 2027 – 2030 103
Bijlage 2: Begroting 2027 naar taakvelden 105
Bijlage 3: Beleidsindicatoren BBV 106

Voorwoord

De gemeente Loon op Zand is een plek waar inwoners centraal staan, waar we samen plannen maken en waar initiatieven uit de samenleving ruimte krijgen. Wonen, werken, ondernemen of recreëren: het is goed leven in de drie kernen van onze gemeente. Dat willen we vasthouden én verder versterken. Daarbij is het belangrijk dat we de dienstverlening aan onze inwoners, bedrijven en instellingen zo goed mogelijk afstemmen op de wensen en behoeften van de gemeenschap. In een tijd van financiële druk en veranderende opgaven moeten we duidelijke prioriteiten stellen en bewuste keuzes maken om dat waar te maken. Want we willen de dienstverlening aan onze inwoners wel betaalbaar houden en de gemeente financieel gezond. Nu en in de toekomst.

Financieel lastig
We leven in een tijd waarin veel verandert. Nieuwe opgaven komen op ons pad. De energietransitie, de druk op zorg en ondersteuning én de noodzaak om betaalbare woningen te bouwen. Dat zijn vraagstukken die niet eenvoudig zijn en die ervoor zorgen dat de gemeente financieel onder druk komt te staan. We hebben te maken met enkele financiële tegenvallers in de begroting 2027. De toeristenbelasting is een voorbeeld. We zien dat de verwachte groei in aantallen en tarieven lager uitpakt dan vorig jaar tijdens de vorige begroting is ingeschat. Ook de financiële ontwikkelingen van de gemeenschappelijke regelingen blijft een aandachtspunt voor de gemeente. Bovendien hebben we te maken met stijgende rentelasten voor noodzakelijke leningen. We zien dat door de uitvoering van projecten zoals het Dorpshuis, het Rioolgemaal en De Vaert de behoefte aan vreemd vermogen sterk toeneemt. Dit zorgt voor een stijging in de rentelasten die de gemeente moet betalen.

Voordelen
Er zijn ook positieve ontwikkelingen. We zien een voordeel bij de onroerendzaakbelasting (OZB). Hier is het uitgangspunt van het coalitieakkoord gevolgd: de OZB mag niet meer stijgen dan CPI. Dit betekent dat de gemeente meer inkomsten kan krijgen, maar dat de jaarlijkse OZB aanslag voor de burgers gemiddeld niet meer stijgt dan afgesproken. En gelukkig neemt tegelijkertijd de kracht van onze gemeenschap toe. Inwoners, verenigingen, ondernemers en vrijwilligers maken samen het verschil. De gemeente blijft naast hen staan, blijft samenwerken en optimaliseert de dienstverlening. We blijven investeren in sterke gemeenschappen, in een veilige en groene leefomgeving en in voorzieningen waar onze inwoners dagelijks iets aan hebben. En we blijven samen met u bouwen aan een gemeente waar we trots op zijn – nu én in de toekomst.

Maatregelen
Uitgangspunt is dat de gemeente financieel gezond moet worden en blijven zodat het goede leven in de drie kernen blijft. De gemeente blijft echter ook veel ambities hebben. Gezien de huidige financiële situatie is er momenteel niet de ruimte om invulling te geven aan alle ambities. Na noodzakelijke bezuinigingen realiseren we voor 2027 een positief begrotingssaldo. Dit is mogelijk door uitsluitend noodzakelijke autonome ontwikkelingen door te voeren en het uitgangspunt te hanteren dat nieuw beleid alleen mogelijk is wanneer dit wordt gedekt door oud beleid of andere dekkingsmiddelen. Voor de jaren 2028 en verder staat de gemeente ook voor financiële uitdagingen. Om deze jaren financieel sluitend te krijgen, zal een ombuigingstraject worden gestart. De voorstellen die hieruit voortkomen, worden verwerkt in de Kadernota 2028. Wel nemen we onze ambities mee in het nog te lopen traject voor de kadernota 2028, zodat er mogelijk later alsnog invulling aan gegeven kan worden.

Met vertrouwen vooruit
We bezuinigen in 2027 en voeren ombuigingen door voor 2028 en verder. We prioriteren en maken bewuste keuzes. Zo houden we de gemeente financieel gezond en de dienstverlening op

peil. Samen met onze sterke gemeenschap bouwen we verder aan een gemeente waar het goed leven is.

Begroting in een oogopslag

*Alle bedragen bij 'inkomsten' en 'uitgaven' zijn afgerond op duizendtallen.

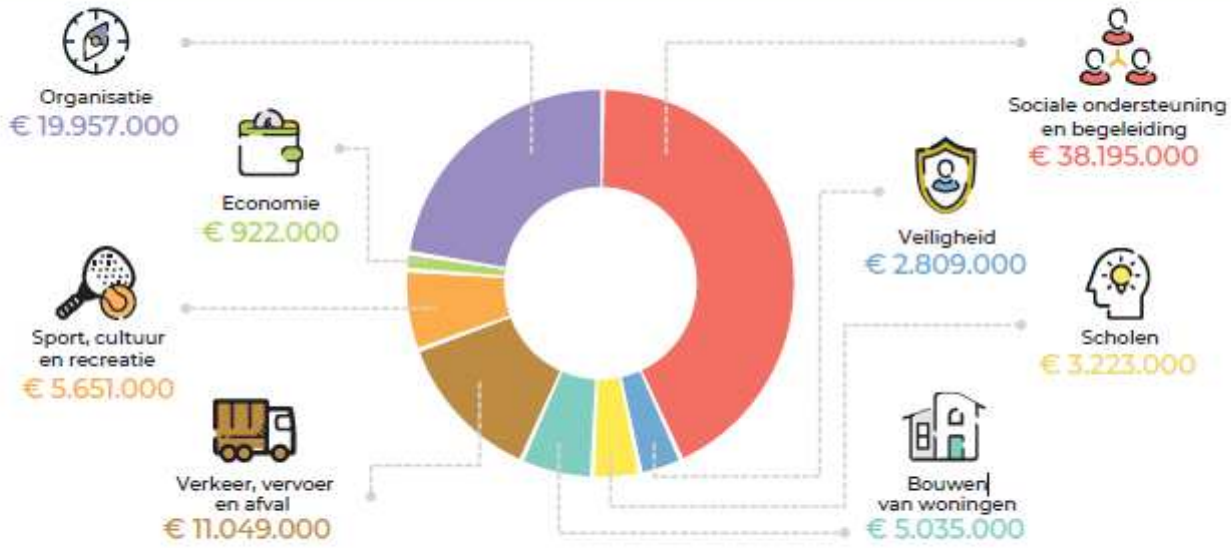
Totaal inkomsten* € 87.305.000

Inkomsten vanuit het Rijk
€ 56.070.000

Inkomsten uit belastingen en heffingen
€ 23.992.000

Overige inkomsten
€ 7.243.000

Totaal uitgaven* € 86.841.000

Wat betekent dit voor jouw portemonnee?

Voorbeeld totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde € 1224

Onroerende zaakbelastingen (OZB)
€648

Rioolheffing
€235

Afvalstoffenheffing
€341

Financieel perspectief

In de begroting 2027 en meerjarenraming 2028-2030 beogen we de financiële stabiliteit te handhaven en tegelijkertijd onze ambities te realiseren. We maakten keuzes om hiertoe te komen, waaronder het verwerken van ombuigingen van ruim € 1 miljoen. Door de ingezette ombuigingen, uitsluitend autonome ontwikkelingen door te voeren en het uitgangspunt te hanteren dat nieuw beleid alleen mogelijk is wanneer dit wordt gedekt door oud beleid of andere dekkingsmiddelen heeft de gemeente Loon op Zand in 2027 een positief saldo. Voor de jaren 2028 en verder staat de gemeente nog voor een financiële uitdaging. Om deze jaren financieel sluitend te krijgen, zal een ombuigingstraject worden gestart. De voorstellen die hieruit voortkomen, worden verwerkt in de Kadernota 2028.

In de volgende tabel presenteren we de financiële opbouw van de begroting. Het startpunt van de begroting 2027 en meerjarenraming is als volgt opgebouwd: het saldo van de primitieve begroting 2026-2029 is met jaarschijf 2030 aangevuld. Vervolgens voegden we de raadsbesluiten tot en met mei 2026 toe en de meerjaren effecten van de Slotwijziging 2025. Tot slot nemen we het saldo uit de Bestuursrapportage 2026 op. Dit is het startpunt van deze begroting. Bij enkele posten is de afwijking van jaarschijf 2029 naar 2030 groot, omdat de effecten van jaarschijf 2030 onvoldoende bekend waren bij het opstellen van de begroting 2026. Vervolgens nemen we de ontwikkelingen waartoe de aanvullende ombuigingen, belastingen - heffingen, autonome ontwikkelingen en overige ontwikkelingen behoren. Daarna presenteren we mutaties van nieuw of voortgezet beleid binnen de vensters, waaronder ook categorie 1 en 2 van de Kadernota 2027. Volgend op de tabel geven we een korte toelichting van de belangrijkste mutaties per onderdeel en een uitgebreidere toelichting kunt u in de vensters lezen.

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Primitieve begroting 2026-2029	2.458	1.284	9	76
Reeds genomen raadsbesluiten tot en met mei 2026*	-	-	-	-
Slotwijziging 2025 Meerjaren Effect 2026-2029	344	343	341	341
Subtotaal	**2.802**	**1.628**	**350**	**417**
Bestuursrapportage 2026**	-646	-1.680	-3.160	-3.200
Startpunt begroting 2027	**2.156**	**-53**	**-2.810**	**-2.782**

Algemene Ontwikkelingen				
Ombuigingen:	1.050	131	131	131
Belastingen - heffingen:				
Onroerendezaakbelasting (OZB)	1.209	1.333	1.417	1.524
Toeristenbelasting	-974	-854	-750	-594
Overige lokale heffingen	-5	-5	-5	-5
Autonome ontwikkelingen:				
Indexering	-67	-67	-67	-67
Personele lasten	260	202	28	-1
Gemeenschappelijke regelingen	-569	-365	-341	-400
Autonome ontwikkelingen	-114	-148	-153	-157
Overige:				
Kapitaallasten	-133	36	-282	-1.084
Actualisatie stelposten	305	1.456	4.408	4.462
Gemeentefonds	-	-13	782	2.968
Doorbelasting loonkosten & overhead	-388	-580	-604	-635
Rentelasten vreemd vermogen	-1.025	-898	-776	-668

Reserves	326	325	39	39
Voorzieningen	129	-27	319	332
Totaal algemene ontwikkelingen	**4**	**526**	**4.146**	**5.845**

Voortzetten bestaand beleid of nieuw beleid				
Bladkorven	-35	-35	-35	-35
Regionaal Bureau voor Toerisme de Langstraat (RBT)	-95	-95	-95	-95
Overhead & Organisatie***	-543	-650	-650	-650
Informatiemanagement-, veiligheid, en beheer	-250	-450	-475	-475
Participatie	-209	-217	-76	-79
Decharge jaarstukken 2025	-129	-129	-129	-129
Tijdelijke huisvesting gebruikers Dorpshuis	-65	-	-	-
Duurzaamheidsprogramma	-211	-325	-312	-524
Vast in dienst 2fte boa's	-89	-70	-78	-86
Rapport bestuurlijke toekomst	-65	-	-	-
Overige ontwikkelingen	-5	-6	-6	-6
Totaal algemene ontwikkelingen	**-1.696**	**-1.977**	**-1.856**	**-2.079**

Saldo begroting 2027 en meerjarenraming	**464**	**-1.504**	**-520**	**984**

** Exclusief de effecten van de gemeenschappelijke regelingen. Deze zijn los opgenomen in het overzicht*

*** Inclusief voorgenomen decharges van in totaal €165.000*

**** Inclusief ombuiging P&O adviseur van €107.000 in 2027*

Ombuigingen:

De toelichtingen op de genomen ombuigingen zijn opgenomen in paragraaf 9: Ombuigingen.

Belastingen – heffingen:

Voor de bepaling van de tarieven van de lokale heffingen voor 2027 wordt als uitgangspunt de consumentenprijsindex (CPI) van 2,1% gehanteerd, zoals opgenomen in de Meicirculaire 2026 van het gemeentefonds.

Onroerendezaakbelasting (OZB)

Voor de OZB geldt als uitgangspunt dat de gemiddelde belastingdruk voor woningen en niet-woningen met maximaal 2,1% stijgt ten opzichte van 2026. Bij het vaststellen van de tarieven wordt rekening gehouden met de ontwikkeling van de WOZ-waarden, zodat de lastenstijging voor belastingplichtigen beperkt blijft tot maximaal de consumentenprijsindex zoals opgenomen in de Meicirculaire 2026.

Toeristenbelasting

Op basis van het raadsbesluit bij de Begroting 2025 wordt het tarief van de toeristenbelasting vanaf 2026 vastgesteld op het landelijk gemiddelde tarief van twee jaar eerder (T-2), vermeerderd met de consumentenprijsindex. Voor 2027 betekent dit dat het tarief wordt gebaseerd op het landelijk gemiddelde tarief van 2025, verhoogd met de CPI. Op basis van het definitieve aantal overnachtingen per accommodatiesoort, welke in augustus zijn ontvangen, zijn de berekeningen voor 2027 -2030 gemaakt. Hierdoor heeft er een volume aanpassing naar beneden plaatsgevonden voor de jaren 2027-2030.

Overige heffingen

Voor de overige belastingen en heffingen worden de tarieven verhoogd met maximaal de consumentenprijsindex van 2,1%, zoals opgenomen in de Meicirculaire 2026.

Autonome ontwikkelingen:

Gemeenschappelijke regelingen
In mei 2026 stemde de raad in met de Begroting 2027 van onze gemeenschappelijke regelingen. In deze begroting verwerken we het verschil tussen de begroting 2026 inclusief wijzigingen jaarschijf 2027 en de kosten die de gemeenschappelijke regelingen in hun begroting 2027 hebben opgenomen.

Autonome ontwikkelingen en indexering
Dit zijn ontwikkelingen op basis van nieuwe wet- en regelgeving of vanuit het oogpunt van instandhouding van kapitaalgoederen. Het gaat hier om ontwikkelingen die een wijziging inhouden op bestaand beleid of nieuwe ontwikkelingen die vanuit wettelijke regelingen, voorschriften of door Rijks- en/of provinciaal beleid op onze gemeente afkomen. De indexeringen bestaan voornamelijk uit bestaande contracten en subsidies.

Overige:

Kapitaallasten
Jaarlijks investeren we in onze kapitaalgoederen (o.a. wegen en riool) en starten we met projecten. Dit neemt kapitaallasten met zich mee. In de begroting maken we een actualisatie van de projecten en investeringen en maken we een nieuwe inschatting van de toekomstige kapitaallasten.

Actualisatie stelposten
De actualisatie van de stelposten betreft onder andere het aanpassen van jaarlijkse wijzigingen voor prijsinflatie. De stelpost indexeringen zetten we jaarlijks in voor de indexeringen die we niet vooraf konden toedelen aan een specifieke post. Verder nemen we, conform de begrotingscirculaire van de provincie, vanaf 2029 een stelpost op voor het vervallen van de huishoudelijke hulp binnen de Wmo en de daarmee samenhangende vangnetregeling. Daarnaast volgen we het advies van de provincie door vanaf 2028 een stelpost op te nemen voor de decentralisatieuitkering Capaciteit Decentrale Overheden voor Klimaat- en Energiebeleid (CDOKE). De toekomstige exploitatie van het Dorpshuis en de mogelijke functie als Huis van de Wijk zijn nog onderwerp van nadere uitwerking. Hiervoor nemen we vanaf 2027 een stelpost op. De onderwijshuisvesting voor basisschool De Vaert en het Van Haestrecht College is in de Begroting 2025-2028 opgenomen als stelpost. Naar aanleiding van het raadsbesluit voor De Vaert in december 2025 actualiseren we deze stelpost, waarbij uitsluitend voor het Van Haestrecht College een stelpost is opgenomen.

Gemeentefonds
De meerjarige raming van de algemene uitkering is voor de jaren 2028 tot en met 2030 herijkt. Hierbij zijn de meest recente gegevens verwerkt, wat resulteert in een aangepaste raming van de ontvangsten in deze jaren.

Doorbelasting loonkosten en overhead
Op basis van de financiële verordening en de beheerplannen voor de voorzieningen in de buitenruimte wordt geen overhead toegerekend aan investeringen in gemeentelijke voorzieningen, zoals wegen en openbaar groen. Overhead wordt uitsluitend doorbelast aan investeringen binnen de activiteiten afval, riolering, grondexploitaties en overige investeringen waarvoor de gemeente een vergoeding van derden ontvangt.

Bij de doorbelasting van overhead worden jaarlijks terugkerende overheadkosten geactiveerd en daarmee doorgeschoven naar toekomstige jaren. Om een realistischer en transparanter financieel beeld te presenteren, worden deze structurele indirecte kosten voortaan niet langer toegerekend aan investeringen in gemeentelijke voorzieningen. Deze kosten worden rechtstreeks ten laste van de exploitatie gebracht in het jaar waarop zij betrekking hebben.

Rentelasten vreemd vermogen
Door de uitvoering van grote projecten zoals het Dorpshuis, het Rioolgemaal en De Vaert neemt de behoefte aan vreemd vermogen sterk toe. Het aantrekken van vreemd vermogen neemt rentelasten met zich mee. Mede door de stijgende rentevoet zien we een toename in de rentelasten.

Voortzetten bestaand beleid of nieuw beleid:

Overhead & Organisatie
Uitbreiding van 5,5 fte formatie binnen de ambtelijke organisatie. Een nadere toelichting over de functies is te lezen in Venster 0.

Informatiemanagement-, veiligheid, en beheer
Het komende jaar starten enkele grote projecten (primaire applicaties en tenantsplitsing) waarbij er zowel met Equalit als leveranciers hard gewerkt wordt aan het versaasen van applicaties en de doorontwikkeling van ons ICT landschap.

Tijdelijke huisvesting Dorpshuis
De bouw van het Dorpshuis en daarmee de tijdelijke huisvesting loopt door gedurende 2027. Hierdoor is het noodzakelijk om aanvullend budget beschikbaar te stellen. De kosten van de tijdelijke huisvesting bestaan voornamelijk uit leerlingenvervoer, het gebruik van sportzalen in Waalwijk en de inhuur van een tijdelijke beheerder.

Duurzaamheidsprogramma
Voor de uitvoering van het Duurzaamheidsprogramma 2025-2028 worden de middelen uit decentralisatie uitkering CDOKE ingezet, met als doel het versterken van de uitvoeringskracht voor het klimaat- en energiebeleid.

Overzicht structureel begrotingssaldo
De Provincie toetst op het structurele saldo voor het lopende begrotingsjaar. De meerjarenraming hoeft niet sluitend te zijn, maar als de tekorten groter worden verwacht de Provincie dat de gemeente nadenkt over hoe ze dit kan voorkomen. In de begroting 2027 hebben we een structureel en reëel evenwicht gerealiseerd voor 2027. Voor de jaren 2028 en verder staat de gemeente nog voor een opgave. Om deze jaren financieel sluitend te krijgen, zal een ombuigingstraject worden gestart. De voorstellen die hieruit voortkomen, worden verwerkt in de Kadernota 2028.

Structureel begrotingsresultaat (bedragen x € 1.000)	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Geraamde lasten	-86.841	-87.972	-87.809	-89.140
Geraamde baten	85.971	85.695	87.128	89.970
Saldo baten en lasten (begrotingssaldo voor bestemming)	**-870**	**-2.278**	**-681**	**830**
Beoogde toevoegingen aan reserves	-	-	-	-
Beoogde onttrekkingen aan reserves	1.333	774	161	154
Begrotingssaldo na bestemming (geraamd resultaat)	**464**	**-1.504**	**-520**	**984**
Waarvan incidentele lasten en incidentele toevoegingen aan reserves	-1.037	-440	-	-

Waarvan incidentele baten en incidentele onttrekkingen aan reserves	752	190	-	-
Saldo incidentele baten en lasten	**-285**	**-250**	**-**	**-**
Structureel begrotingssaldo (geraamd structureel resultaat)	**749**	**-1.254**	**-520**	**984**

Investeringsbegroting

In de begroting 2027 nemen we het investeringsplan voor de jaren 2027-2030 op. Het investeringsplan bevat alle investeringen voor komende jaren, waarvan we nu weten dat deze zich gaan voordoen. Het plan is samengesteld met behulp van informatie uit de beheer- en beleidsplannen van de gemeente Loon op Zand. In het plan nemen we zowel de nieuwe als de vervangingsinvesteringen op. Het totaal aan nieuwe investeringen en vervangingsinvesteringen voor 2027 is € 5,9 miljoen.

Leeswijzer

De begroting voor dit jaar heeft dezelfde structuur en vormgeving als die van 2026. De begroting is een belangrijk basisdocument voor de planning- en control cyclus. Halverwege het jaar rapporteren we de voortgang in de bestuursrapportage, waarin we bijsturen waar nodig.

Indeling van de vensters

De begroting is ingedeeld in vensters. Ieder venster kent een vaste structuur. We starten met het schetsen van de paraplu voor het venster. Dit is de lange termijn ambitie voor respectievelijk het bestuurlijke, sociale en het fysieke domein. Vervolgens behandelen we binnen ieder venster verschillende thema's. Per thema houden we de volgende structuur aan:

Wat willen we bereiken?

Hier beschrijven we de maatschappelijke effecten die we per thema nastreven, gebaseerd op vastgestelde beleidsdocumenten. In de begroting laten we vooral zien hoe de middelen worden toegekend aan de beleidsdomeinen en om welke reden. Voor verdere uitleg verwijzen we naar de specifieke beleidsdocumenten.

Wat gaan we daarvoor doen?

Als gemeente hebben we een groot aantal reguliere en vaste activiteiten. Denk bijvoorbeeld aan het uitgeven van paspoorten of het verlenen van subsidies. Het gesprek met de raad richt zich vaak op ontwikkelingen en innovaties; de opgaven. Voor een aantal activiteiten is gekozen om de uitvoering in samenwerkingsverbanden uit te voeren. Onder deze noemer geven we de volgende drie onderdelen weer;

- Onze reguliere taken; Het grootste deel van de middelen gaat naar vaste taken, zoals onder andere het verstrekken van vergunningen en het bieden van zorg en ondersteuning aan onze maatschappij;
- Onze verbonden partijen; Voor sommige taken werken we samen met andere partijen;
- Onze speerpunten; Ontwikkelingen en opdrachten die speciale aandacht krijgen.

We beschrijven een aantal van onze reguliere activiteiten. We maken deze inzichtelijk door – waar mogelijk – voor deze activiteiten een output georiënteerd kengetal op te nemen. Deze kengetallen zijn in de begroting bedoeld om de gewenste trend te laten zien. In de jaarrekening zullen we deze kengetallen op basis van realisatie weergeven. Dit is bedoeld om met elkaar het gesprek te kunnen voeren over de ontwikkeling die werkelijk is gerealiseerd. We blijven dit in de komende jaren verder uitwerken en verfijnen zodat de informatiewaarde toeneemt. Binnen venster 2 worden in deze begroting geen afzonderlijke beleidsindicatoren per thema opgenomen. Vanaf 2027 werkt het sociaal domein met één integraal monitoringsinstrument, waarmee inzicht wordt gegeven in de ontwikkeling van de transformatie, de voortgang en het behalen van de beoogde resultaten. Het instrument is vanaf begin 2027 beschikbaar voor gebruik en wordt in het eerste kwartaal via een raadsinformatiebrief aangeboden. Hiermee ontstaat meer samenhangende informatie over de ontwikkeling van het sociaal domein en kan beter worden gestuurd op de koers, het tempo en de richting van de transformatie.

De activiteiten van een verbonden partij kunnen bijdragen aan diverse ambities en resultaten. Echter, in financiële zin hoort elke verbonden partij bij een thema. Als een verbonden partij financieel is opgenomen onder een thema dan wordt die genoemd.

Tot slot komen de speerpunten per thema aan de orde. Als een verkorte opdrachtformulering geven we in deze begroting weer wat u van het college mag verwachten.

Wat mag het kosten?

We sluiten elk venster af met het beantwoorden van de vraag 'Wat mag het kosten?' In elk venster wordt per begrotingsjaar inzicht gegeven in de totale baten en lasten, verdeeld over de verschillende thema's. In een afzonderlijke tabel worden de belangrijkste ontwikkelingen en de keuzes weergegeven en toegelicht. Voor de toelichting van deze ontwikkelingen en keuzes sluiten we aan bij de systematiek van de financiële toelichtingen in de bestuursrapportage:

- Een positief effect laten we zien met '+' en Voordeel en een negatief effect laten we zien met '-' en Nadeel;
- Bij de Vensters laten we een incidenteel effect zien met I en een structureel effect met S;

- De bedragen in de tabellen en grafieken worden, tenzij anders vermeld, afgerond in duizenden euro's. Optellingen kunnen een beetje afwijken door afrondingen.

Venster 1 Bestuur en Dienstverlening

Ambitie

Loon op Zand is een gemeente waar inwoners kunnen meedenken en meedoen. Met ons participatiebeleid zoeken we actief de dialoog op en geven we ruimte aan initiatieven uit de samenleving. Nieuwe plannen ontwikkelen we zoveel mogelijk samen met inwoners en ondernemers.

De organisatie werkt in een optimale structuur waarin we integraliteit stimuleren en zorgen voor een goede aansluiting bij de vereiste wendbaarheid en veranderende wereld. Dit vergt het nodige van de organisatie, maar voorop blijft staan dat we blijven doen wat goed is voor onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Dienstverlening staat hoog in het vaandel en hier zetten we dan ook op in. Met een krachtige organisatie staan we klaar voor een nieuwe raadsperiode.

We trekken samen op met andere overheden als dit aansluit bij onze speerpunten en het ons meerwaarde oplevert. We leveren een actieve bijdrage in de samenwerkingsverbanden en sturen hier op gemeenschappelijke doelen en de meerwaarde voor onze gemeente.

Veiligheid heeft binnen de huidige tijdsgeest en ontwikkelingen de blijvende aandacht. We voeren het meerjaren-veiligheidsbeleid uit en zetten in op preventie.

1.1 Bestuur en organisatie

Wat willen we bereiken?

- Onze organisatie is robuust, resultaatgericht en toekomstbestendig.
- We zijn een veerkrachtige en wendbare ambtelijke en bestuurlijke organisatie, waarbij een integrale aanpak het uitgangspunt is.
- Wij zorgen voor een organisatiecultuur waarin integriteit, transparantie en voorbeeldgedrag centraal staan.

Wat gaan we daarvoor doen?

Bestuur- en organisatiecultuur

Integriteit en transparantie is een onderwerp wat continu aandacht vraagt binnen ons bestuur en organisatie. Verdere bewustwording is van belang. Hierbij maken we gebruik van de Brabantse norm weerbare overheid. Deze handreiking helpt gemeenten te werken aan een Brabant-brede manier van werken. Dat voorkomt dat criminelen die bot vangen bij de ene gemeente elders gaan 'winkelen' en zo hun slag slaan. De Brabantse norm is een groeimodel. De norm geeft tips om te werken aan bewustwording, informeren & het beveiligen van informatie, beleid & handhaving en een veilige werkomgeving met aandacht voor integriteit.

Bestuurlijke toekomst

In het coalitieakkoord is het volgende opgenomen met betrekking tot de bestuurlijke toekomst: "*We willen dat Loon op Zand ook in de toekomst een krachtige en vitale zelfstandige gemeente blijft. We vinden het belangrijk om goed in de gaten te houden of we blijven voldoen aan de criteria die daarbij van belang zijn.*"

Daarbij is tevens opgenomen dat concreet de volgende zaken worden opgepakt:

- In het verlengde van het rapport Berenschot (2021) en het advies van Deloitte (2025) zullen strategische besluiten moeten worden genomen die de politieke weerbaarheid en de organisatorische wendbaarheid van de gemeente blijvend versterken. Daartoe zal een evaluatierapport worden opgemaakt, dat op basis van al afgesproken meetpunten

inzicht geeft in de tevredenheid van medewerkers en inwoners/ondernemers, wijze van taakuitoefening, belangrijke financiële kengetallen en de organisatiekracht.
- Daarnaast zullen wij aanvullend gegevens verzamelen die de raad en het college in staat stellen een beeld te vormen van de bestuurlijke vitaliteit in de komende 10 jaar (het toekomstperspectief). Dit als aanvulling op het beeld van de financiële sterkte en operationele executiekracht van de organisatie.
- Uitwerking vindt plaats in nauwe samenwerking tussen het college en de raad.

In 2027 gaan we aan de slag met de uitwerking van deze punten.

Bestuurlijke ontwikkelagenda
Wij reserveren middelen voor de uitvoering van de bestuurlijke ontwikkelagenda gericht op versterking van governance, professioneel werkgeverschap, de lokale driehoek, bestuurlijk samenspel en bestuurscultuur. Hiermee geven wij uitvoering aan de aanbevelingen van de bestuurlijke verkenning en investeren wij in een duurzaam en toekomstbestendig lokaal bestuur.

Participatie
We geven uitvoering aan het participatiebeleid en de participatieverordening. Dit beleid en de verordening zijn op 2 juli 2026 vastgesteld door de raad.
Daarbij richten wij ons op een duidelijke en eenduidige participatie werkwijze vanuit de organisatie. Het ontwikkelen en borgen van deze werkwijze heeft de focus in 2027. Zo zetten we de eerste gestructureerde stappen in het samen nog beter worden in het opzetten, uitvoeren en afronden van participatieprocessen.

Binnen onze regulier taken

1.1 Bestuur en Organisatie	Realisatie		Begroting	
	2024	2025	2026	2027
We faciliteren verschillende vormen van inwonerparticipatie *Aantal metingen inwonerpanel*	2*	1	2	2
Het uitvoeren van verkiezingen. *Een onweerlegbare verkiezingsuitslag*	Ja	Ja	Ja	Ja
We stimuleren jongeren om zich maatschappelijk actief in te zetten. *Aantal vergaderingen kindergemeenteraad*	7	6	6	6

* Dit wijkt af van de Jaarstukken 2025. In de jaarstukken 2025 is de realisatie voor 2024 onjuist weergegeven.

Onze verbonden partijen
- Regio Hart van Brabant
- Inkoopbureau KAREL.

1.2 Dienstverlening

Wat willen we bereiken?
- We hebben inzicht in de waardering van onze dienstverlening.
- Onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke verenigingen en stichtingen zijn tevreden over onze dienstverlening.
- We zijn goed bereikbaar voor onze inwoners.

Wat gaan we daarvoor doen?
Waardering van dienstverlening: tevredenheidsonderzoeken

In de paragraaf Bestuurlijke toekomst in de jaarrekening 2025 is inwonerstevredenheid als één van de indicatoren opgenomen. Daarom voeren we in 2027 wederom drie onderzoeken uit: één naar de waardering van inwoners, één naar de waardering van ondernemers en één naar de waardering van maatschappelijke verenigingen en stichtingen. De resultaten vergelijken we met het eerder onderzoek uit 2026. Zo hebben we inzichtelijk wat verbeterd is en wat we nog kunnen verbeteren betreft onze dienstverlening.

Visie op Dienstverlening
De huidige Visie op Dienstverlening is verouderd dus in 2027 schrijven we een nieuwe Visie op Dienstverlening. Deze wordt opgesteld in samenwerking met de ambtelijke organisatie en inzichten van inwoners, ondernemers en andere belanghebbenden worden betrokken bij het opstellen van de nieuwe visie. Dit zorgt voor een breed gedragen en toekomstbestendige visie. Op basis van de vernieuwde visie wordt een uitvoeringsprogramma vastgesteld.

Kanalenstrategie
Met een nieuwe visie op dienstverlening en de ontwikkelingen betreft de digitale dienstverlening, vernieuwen we in 2027 ook de kanalenstrategie. Met de kanalenstrategie streven we ernaar dat inwoners en ondernemers ons ervaren als een samenhangende organisatie, ongeacht welk kanaal zij kiezen. De kanalenstrategie beschrijft hoe we onze kanalen inrichten, waar we de kanalen voor gebruiken en hoe we de kanalen op elkaar afstemmen.

Digitale dienstverlening
Om onze digitale dienstverlening te verbeteren, onderzoeken we in 2027 de mogelijkheden voor een MijnOmgeving. Een MijnOmgeving is een persoonlijk portaal waar inwoners kunnen inloggen om hun zaken met de gemeente te kunnen regelen en in te zien. Hierbij is het belangrijk dat onze bestaande kanalen goed op elkaar aansluiten en dat ze goed zijn ingericht. Daar helpt de kanalenstrategie bij.

Telefonische bereikbaarheid
Door middel van maandelijkse metingen monitoren en sturen we ook in 2027 op onze telefonische bereikbaarheid. De waardering van ons telefonisch klantcontact wordt meegenomen in het inwonerstevredenheidsonderzoek. Omdat in 2026 het eerste onderzoek plaatsvindt, zijn er nu nog geen indicatoren voor telefonische waardering beschikbaar. De resultaten over telefonische waardering van het eerste onderzoek worden vanaf 2026 meegenomen als indicator voor de komende jaren.

Binnen onze reguliere taken
We monitoren de telefonische bereikbaarheid door middel van drie servicenormen:

1. 75% van de inkomende telefonische vragen worden door het KCC beantwoord.
2. Het aantal terugbelverzoeken brengen we terug naar 20%.
3. Een 90% tijdige opvolging van alle terugbelverzoeken binnen 2 werkdagen.

1.2 Dienstverlening	**Realisatie**		**Begroting**	
	2024	**2025**	**2026**	**2027**
Het leveren van publieksdienstverlening aan onze inwoners: Binnen drie werkdagen kun je met een afspraak terecht bij burgerzaken	86%	83%	90%	90%
Verwerking van belangrijke levensgebeurtenissen, zoals afgifte van geboorte, huwelijk, paspoort, rijbewijs, verhuizing en naturalisatie	Wettelijke termijn	Wettelijke termijn	Wettelijke termijn	Wettelijke termijn
Score op zelfevaluatie:				

1. *Basisregistratie personen (BRP) proces en privacy*	92%	98,2%	95%	95%
2. *BRP bestandscontrole*	100%	100%	100%	100%
3. *Proces uitgifte paspoorten en NL-identiteitskaarten*	98%	99%	100%	100%
4. *Controle van 50 geselecteerde persoonslijsten*	76%	90%	90%	95%
Telefonische bereikbaarheid: Waardering van ons telefonisch klantcontact	-	6	*	*

* In 2026 vindt het eerste inwonerstevredenheidsonderzoek plaats. Aan de hand van de resultaten zullen hier indicatoren opgevoerd worden.

Onze verbonden partijen

Niet van toepassing.

Onze speerpunten

Actualiseren Visie op Dienstverlening	
Doel	Het schrijven van een nieuwe, gedragen en toekomstbestendige Visie op Dienstverlening. Daarbij sluiten we aan bij de wensen en behoeften van inwoners, ondernemers, en maatschappelijke partners, evenals bij landelijke ontwikkelingen en de ambities van de organisatie.
Inhoud	De huidige Visie op Dienstverlening is verouderd en wordt opnieuw geschreven zodat deze aansluit bij landelijke ontwikkelingen zoals digitalisering en toegankelijkheid, de ambities van de organisatie en de verwachtingen van onze inwoners. De nieuwe visie wordt opgesteld in samenwerking met medewerkers van de organisatie en inzichten van inwoners, ondernemers en andere belanghebbenden worden betrokken bij het opstellen van de nieuwe visie. Het resultaat is een breed gedragen visie die richting geeft aan de ontwikkelingen van de dienstverlening voor de komende jaren en kaders vormt voor toekomstige keuzes en investeringen op het gebied van dienstverlening.
Financiën	Het opstellen van een gedragen visie vraagt om specifieke expertise en onafhankelijke procesbegeleiding. Daarom wordt een extern adviesbureau ingeschakeld voor een bedrag van € 20.000,-. De werkzaamheden worden uitgevoerd binnen bestaande budgetten. Hiervoor is geen aanvullend budget nodig.
Planning	Het project start in Q1 2027. Naar verwachting duurt het 4-5 maanden en wordt de nieuwe Visie op Dienstverlening in Q3 aangeboden aan het college en de gemeenteraad.
Risico's	Een mogelijk risico is dat er binnen de organisatie onvoldoende capaciteit is om actief deel te nemen aan de werksessies of het schrijven van de visie. Daarnaast bestaat het risico dat er onvoldoende draagvlak is binnen de organisatie, waardoor de uitvoering van de visie niet volledig of voldoende wordt vertaald naar de praktijk. Door tijdig capaciteit vrij te maken en in een vroeg stadium belanghebbenden te betrekken, worden de risico's zoveel mogelijk beperkt.

Ontwikkeling digitale dienstverlening	
Doel	Het verbeteren van onze digitale dienstverlening waardoor inwoners, ondernemers en organisaties hun zaken met de gemeente gemakkelijk kunnen regelen, waarbij onze dienstverlening betrouwbaar, duidelijk en toegankelijk is.
Inhoud	Inwoners en bedrijven regelen hun zaken met de overheid steeds vaker online. Dat vraagt om een sterk en toekomstbestendig digitaal dienstverleningslandschap, waarin onze verschillende kanalen goed op elkaar aansluiten en inwoners meer regie en inzicht hebben in hun zaken. Daarom onderzoeken we de mogelijkheden voor een centrale MijnOmgeving. In een MijnOmgeving kunnen inwoners

	en ondernemers hun zaken met de gemeente eenvoudig inzien, volgen en waar mogelijk 24 uur per dag, 7 dagen per week regelen. Dit vergroot het gebruiksgemak en geeft inwoners meer inzicht en regie over hun contact met de gemeente. Hiervoor volgen we de landelijke ontwikkelingen en sluiten we aan bij landelijke standaarden. Waar mogelijk zoeken we samenwerking met andere gemeenten. We werken stapsgewijs toe naar een moderne, toegankelijke en gebruiksvriendelijke digitale dienstverlening. Daarnaast volgen we de ontwikkelingen op het gebied van artificial intelligence (AI) en onderzoeken welke toepassingen voor onze gemeente mogelijk meerwaarde kunnen bieden om de dienstverlening te versterken. Tegelijkertijd blijven we investeren in dienstverlening die voldoet aan actuele wet- en regelgeving, waaronder de Wet Open Overheid (WOO) en de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv).
Financiën	De uitvoering van het onderzoek past binnen de huidige begroting.
Planning	In 2027 onderzoeken we hoe we naar één centrale MijnOmgeving kunnen gaan.
Risico's	Een mogelijk risico is dat er binnen de organisatie te weinig capaciteit is om de verbeteringen uit te voeren naast de reguliere werkzaamheden. Daarnaast kunnen landelijke ontwikkelingen of nieuwe wet- en regelgeving leiden tot aanvullende investeringen.

Termijnen en deadlines dienstverlening	
Doel	Het verbeteren van de kwaliteit en betrouwbaarheid van de gemeentelijke dienstverlening door beter inzicht te krijgen in doorlooptijden ten opzichte van de wettelijke normen en interne servicenormen, te sturen op het behalen van de normen en inwoners tijdig en proactief te informeren over termijnen en procedures.
Inhoud	In 2027 nemen we het initiatief om te onderzoeken hoe we organisatie breed invulling kunnen geven aan het behalen van wettelijke en afgesproken termijnen en hoe we inwoners hierover tijdig, proactief en duidelijk kunnen informeren. Daarbij brengen we de termijnen binnen de organisatie in kaart en onderzoeken we mogelijke knelpunten en verbetermogelijkheden. Op basis van de uitkomsten bepalen we welke maatregelen nodig zijn om zowel de naleving van termijnen als de communicatie hierover richting inwoners verder te verbeteren.
Financiën	Het uitvoeren van de werkzaamheden past binnen de huidige begroting.
Planning	In 2027 voeren we een organisatie brede analyse uit en starten we met de eerste verbetervoorstellen.
Risico's	Een mogelijk risico is dat de uitkomsten van het onderzoek kunnen leiden tot aanvullende maatregelen of investeringen.

1.3 Openbare orde en veiligheid

Wat willen we bereiken?

De Langstraat gemeenten hebben het integraal veiligheidsbeleid in 2026 geactualiseerd voor de jaren 2027 tot en met 2030. Daaruit volgend werken we in onze gemeente met een doorlopend focusblad (uitvoeringsprogramma) waar we de verdere lokale invulling verankeren. Veiligheidsvraagstukken worden complexer en raken vaak meerdere domeinen. We zetten in op een integrale (regionale) aanpak waarbij we door samenwerken onze slagkracht vergroten, informatiepositie verbeteren en blijven zoeken naar creatieve interventies waarbij we kennis en expertise met elkaar delen (zowel intern als extern). We werken hard om als gemeente weerbaar te zijn ten aanzien van crisissituaties of langdurige ontwrichting door natuurrampen of vijandige activiteiten van personen of landen. We willen dat, wanneer zo'n situatie zich aandient, onze dienstverlening

zoveel mogelijk kan blijven doorgaan en inwoners/ondernemers de ondersteuning krijgen die ze nodig hebben.

Wat gaan we daarvoor doen?
We investeren in het in eigen dienst nemen van de boa's die niet alleen handhaven, maar vooral als 'wijkmedewerkers' contact onderhouden met inwoners en jongeren in de wijk. Ze gaan preventief werken als echte gastheer en gastvrouw van onze gemeente. Daarbij richten we ons op het verder professionaliseren van hoe we deze werkzaamheden op een "Loonse" manier vorm kunnen geven die recht doet aan dit steeds verder uitbreidende taakveld. Binnen het veiligheidsdomein investeren we op de gestelde prioriteiten door interventies en campagnes te voeren die passen bij de tijd. We verankeren de opgave "weerbare samenleving" in de organisatie. We gaan aan de slag met maatregelen en handelingskaders die passend zijn bij onze gemeente en de sterke gemeenschap. We zorgen ervoor dat de gemeentelijke crisisorganisatie blijvend op orde is, dat onze collega's goed opgeleid zijn en dat we goed samenwerken met bijvoorbeeld de veiligheidsregio en hulpdiensten om bij grote incidenten adequaat op te kunnen treden.

We zijn actief in het bestrijden van ondermijnende criminaliteit. Daarnaast zetten we in op preventie om onze jeugd weerbaar te maken tegen ondermijnende criminaliteit. Bij de inzet van jongerenwerk investeren we verder in de doorontwikkeling van de aanpak volgens het zevenstappenmodel om vroegtijdig jeugd uit de verleiding te houden van het snelle geld en het criminele pad. We kijken met de jongeren naar wat zij nodig hebben en passen daar onze interventies persoonsgericht op aan. Digitale veiligheid is bijvoorbeeld een gebied waar snelle veranderingen in plaatsvinden. Evenals de opgaven op het gebied van polarisatie en radicalisering. We zorgen voor laagdrempelige zichtbaarheidsacties om uit de samenleving op te halen wat er speelt zodat ons meldingssysteem niet leidend is maar de meldingsbereidheid wel verstevigd wordt. We zetten in op een goede en snelle samenwerking tussen zorg- en veiligheidspartners. Het signaal "Zorg ontbreekt, veiligheid wankelt" is een gezamenlijke noodklok van het G40 Stedennetwerk, M50 Middelgrote Gemeenten, de VNG en de Landelijke Stuurgroep Zorg en Veiligheid. Hiermee waarschuwt men namelijk dat het tekort aan passende opvang voor complexe zorgmijders in Hart van Brabant leidt tot onbeheersbare maatschappelijke onveiligheid en overlast. Binnen taakveld zorg&veiligheid is daarnaast bijzondere aandacht voor huiselijk geweld, stalking, (dreigende) femicide en straatintimidatie waarbij we aansluiten op de ontwikkelingen van ons sociaal domein.

Onze verbonden partijen
- Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant (VRMWB)
- Regionale ambulance voorziening (RAV)

Onze speerpunten

In eigen dienst nemen van buitengewoon opsporingsambtenaren (2fte)	
Doel	Professionaliseren van de inzet van de buitengewoon opsporingsambtenaren als gastheren/vrouwen van de gemeente.
Inhoud	De gemeente is primair verantwoordelijk voor het handhaven van de leefbaarheid in de openbare ruimte volgens de APV. Buitengewoon opsporingsambtenaren (hierna: boa's) treden op tegen dagelijkse ergernissen en overlast zoals foutparkeren, hondenoverlast, jeugdoverlast en het verkeerd aanbieden of het illegaal dumpen van afval en worden daarnaast ingezet voor bijvoorbeeld hulpverleningstaken. De inzet van boa's is structureel, echter worden zij momenteel structureel ingehuurd. Het leveren van capaciteit en kwaliteit is een terugkerend

	probleem. Hierdoor gaan veel gemeenten die ook met inhuur werk(t)en over tot het in dienst nemen van boa's (in totaal 2fte). Dossierkennis en ervaring verdwijnt weer met het vertrek van ingehuurd personeel. Ervaringen van de afgelopen jaren is dat er een groot verloop van ingehuurd personeel is geweest. Er is veel ingezet op interne en externe samenwerking. Omdat er via inhuur vaak relatief onervaren boa's ingezet worden, vraagt het ook veel coördinatie. Het inhuren van personeel is kostbaar, en de binding is laag. Op den duur kan de inzet van eigen boa's die preventief werken juist kostenbesparend werken en door over te gaan naar eigen personeel wordt continuïteit beter gewaarborgd in kwantiteit en kwaliteit. Dit vraagt om extra capaciteit en betere regie. Dat wil concreet zeggen dat we ons gaan focussen op lokale binding via wijkkennis, wijkgerichter werken, het kennen van de hotspots en inwoners/risicogroepen. Ook kunnen we meldingen van onze inwoners adequater oppakken. We zetten in op meer herkenbaarheid en een beter netwerk tussen boa's, organisaties, ondernemers en bovenal onze inwoners.
Financiën	Buiten de reeds beschikbare financiële middelen ad € 140.000 is additioneel nog benodigd ad € 89.000 in 2027 oplopend tot € 93.000 in 2030.
Planning	2027 en verder structureel
Risico's	Niet kunnen voorzien in de toenemende complexe problematiek en de veranderende samenleving. Het niet professionaliseren van boa's en het behouden van de huidige capaciteit zal ten kosten gaan van de dienstverlening ten aanzien van de handhaving van de leefbaarheid in de openbare ruimte.

Wat mag het kosten in 2027?

Venster 1: Bestuur en dienstverlening	**2027**		**2028**		**2029**		**2030**	
Bedragen x € 1.000	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**
1.1 Bestuur en organisatie	-2.133	-	-2.064	-	-2.138	-	-2.207	-
1.2 Dienstverlening	-589	541	-597	541	-604	541	-612	541
1.3 Openbare orde en veiligheid	-2.659	37	-2.736	43	-2.836	48	-2.929	49
Subtotaal	**-5.380**	**577**	**-5.397**	**583**	**-5.578**	**588**	**-5.748**	**589**
1.99 Mutaties reserves	-	2	-	2	-	2	-	2
Totaal	**-5.380**	**579**	**-5.397**	**585**	**-5.578**	**590**	**-5.748**	**591**

Financiële ontwikkelingen / nieuw beleid

Ontwikkelingen / nieuw beleid Venster 1: Bestuur en dienstverlening	**2027**		**2028**		**2029**		**2030**	
Bedragen x € 1.000	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**
1.1 Bestuur en organisatie	-65	-	-	-	-	-	-	-
1.2 Dienstverlening	-	-	-	-	-	-	-	-
1.3 Openbare orde en veiligheid	2	-	-6	-	2	-	-58	-
Subtotaal	**-63**	**-**	**-6**	**-**	**2**	**-**	**-58**	**-**
1.99 Mutaties reserves	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal Venster 1	**-63**	**-**	**-6**	**-**	**2**	**-**	**-58**	**-**

Toelichting op financiële ontwikkelingen / nieuw beleid

Lasten Venster 1 (bedragen x € 1.000)	**Nadeel**	**-63**

1.1 Bestuur en organisatie	**Nadeel**	**-65**
Bestuurlijke toekomst (I)	**Nadeel**	**-40**
Conform het coalitieakkoord worden in 2027, in nauwe samenwerking tussen college en raad, de aanbevelingen uit het rapport van Berenschot (2021) en het advies van Deloitte (2025) uitgewerkt met het oog op een krachtige en vitale zelfstandige gemeente Loon op Zand op de lange termijn. Hiervoor reserveren we middelen voor de ondersteuning in dit traject.		
Bestuurlijke ontwikkelagenda (I)	**Nadeel**	**-25**
Wij reserveren middelen voor de uitvoering van de bestuurlijke ontwikkelagenda gericht op versterking van governance, professioneel werkgeverschap, de lokale driehoek, bestuurlijk samenspel en bestuurscultuur.		
1.2 Dienstverlening	**Voordeel**	**0**
Voor dit thema zijn er geen grote financiële ontwikkelingen of nieuw beleid.		
1.3 Openbare orde en veiligheid	**Voordeel**	**2**
Overige afwijkingen	**Voordeel**	**2**
Binnen dit thema dienen de overige afwijkingen niet nader toegelicht te worden.		
1.99 Mutaties reserves	**Voordeel**	**0**
Voor dit thema zijn er geen grote financiële ontwikkelingen of nieuw beleid.		

Baten Venster 1 (bedragen x € 1.000)	**Voordeel**	**0**

1.1 Bestuur en organisatie	**Voordeel**	**0**
Voor dit thema zijn er geen grote financiële ontwikkelingen of nieuw beleid.		
1.2 Dienstverlening	**Voordeel**	**0**
Voor dit thema zijn er geen grote financiële ontwikkelingen of nieuw beleid.		
1.3 Openbare orde en veiligheid	**Voordeel**	**0**
Voor dit thema zijn er geen grote financiële ontwikkelingen of nieuw beleid.		
1.99 Mutaties reserves	**Voordeel**	**0**
Voor dit thema zijn er geen grote financiële ontwikkelingen of nieuw beleid.		

Venster 2 Gemeenschappen

Ambitie

Het sociaal domein staat voor een belangrijke transformatie, waarin het uitgangspunt verschuift van zorg naar kracht. Deze transformatie is nodig vanwege de maatschappelijke ontwikkelingen en structurele uitdagingen waar we voor staan. Tegelijkertijd zijn er landelijke ontwikkelingen, zoals de Hervormingsagenda Jeugd en het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord, die ons uitdagen om het sociaal domein integraal en effectief in te richten. Het Beleidskader Sociaal Domein 2025-2030 biedt het fundament voor deze verandering, met een duidelijke focus op de belevingswereld van de inwoner, preventie, vroegsignalering en financiële beheersbaarheid.

Het Beleidskader stelt de visie op het Sociaal Domein *In de buurt / Aan de buurt* opnieuw centraal met diens opgaven: sterke gemeenschappen, toegang en grip op het sociaal domein. In dit kader wordt de nadruk gelegd op de kracht van de inwoners zelf en hun netwerken. De rol van de gemeente en professionals is om deze kracht te ondersteunen, te herkennen en verder te versterken.

Om deze visie en opgaven te realiseren, hanteert het Beleidskader een tredenstructuur. De tredenstructuur is opgedeeld in vier niveaus:
1. Algemeen collectief – vrij toegankelijke voorzieningen voor iedereen;
2. Algemeen selectief – lichte ondersteuning zoals jongerenwerk en welzijnswerk;
3. Indicatievrije zorg – laagdrempelige hulp zonder indicatie zoals het Sterk Lokaal Team;
4. Zorg met indicatie – individuele zorg op basis van een indicatie.

Naast de inzet binnen de afzonderlijke treden zijn er ook onderwerpen die de gehele transformatie van het sociaal domein ondersteunen en daarom treden overstijgend zijn. Het gaat hierbij om randvoorwaarden en activiteiten die bijdragen aan de beweging van zorg naar kracht, zoals communicatie, financiën, monitoring en integrale samenwerking. Deze onderwerpen zijn niet aan één specifieke trede gekoppeld, maar versterken de samenhang tussen de verschillende treden en maken de gewenste ontwikkeling binnen het sociaal domein mogelijk.

Het Uitvoeringsplan 2025-2030 hangt onder het Beleidskader Sociaal Domein en geeft focus binnen de transformatie. De interventies vanuit het Uitvoeringsplan zijn gepositioneerd op de treden en zijn de basis voor de begroting 2027.

Specifieke regelingen
Bij het opstellen van de Begroting 2027 zijn de financiële effecten van de Specifieke uitkeringen AZWA en HLO (Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord en Hoofdlijnenakkoord Ouderenzorg), BRC (Brede Regeling Combinatiefuncties) en de regeling Tijdelijke bekostiging opvang en huisvesting gemeenten nog niet meegenomen. Ten tijde van het opstellen van de begroting waren de financiële gegevens en/of definitieve bedragen nog onvoldoende beschikbaar. Zodra de financiele gegevens beschikbaar zijn, worden de betreffende bedragen verwerkt bij het eerstvolgende P&C-product, de Bestuursrapportage 2027. Naar verwachting zijn deze mutaties budgettair neutraal en hebben zij daarmee geen effect op het begrotingssaldo van de gemeente.

2.1 Trede 1: Algemeen collectief

Wat willen we bereiken?

- Een toegankelijke preventieve infrastructuur die bijdraagt aan de gezondheid en het welzijn van inwoners.
- Sterke sociale netwerken en een krachtige sociale basis, waarin inwonerinitiatieven, mantelzorgers, vrijwilligers, maatschappelijke organisaties, accommodaties en verenigingen worden ondersteund en gefaciliteerd.
- Een toegankelijk, divers en goed gespreid aanbod van onderwijs, kunst, cultuur, sport en bewegen, dat bijdraagt aan optimale ontwikkelkansen voor kinderen en aan ontmoeting, ontwikkeling en maatschappelijke participatie voor alle inwoners.
- Een inclusieve gemeente waarin iedereen kan meedoen en zich welkom voelt.

Wat gaan we daarvoor doen?
Een sterke sociale basis stelt inwoners in staat om mee te doen, elkaar te ondersteunen en zoveel mogelijk regie te houden over hun eigen leven. Daarom investeren we in 2027 in de persoonlijke sociale basis (familie, vrienden en het eigen netwerk), de gemeenschappelijke sociale basis (verenigingen, initiatieven en ontmoeting) en de institutionele sociale basis (voorzieningen en professionele ondersteuning). De Nadere subsidieregeling sterke gemeenschappen helpt ons en onze partners om hierin de juiste keuzes te maken. Daarbij hanteren we een brede kijk op gezondheid, waarbij veerkracht, zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie centraal staan. Deze inzet sluit aan bij het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA) en het Hoofdlijnenakkoord Ouderenzorg (HLO), waarvan de uitvoering in 2027 start.

Vrijwillige inzet is een belangrijke pijler van een sterke sociale basis. We ontwikkelen Loonopzandvoorelkaar als platform en vrijwilligerspunt verder, we organiseren samen met partners binnen Samenwerken aan de Wijk inloopmomenten voor inwoners en we investeren in toekomstbestendige besturen van maatschappelijke organisaties en verenigingen. Ook werken we in 2027 aan een Lokale Inclusie Agenda, waarin we de opgaven, benodigde inzet en randvoorwaarden voor een inclusieve gemeente uitwerken. Hiervoor zetten we de middelen uit het gemeentefonds voor de lokale preventie van discriminatie in.

Maatschappelijke accommodaties zijn een belangrijke randvoorwaarde voor ontmoeting en participatie. Daarom investeren we in toegankelijke en toekomstbestendige accommodaties en werken we vanuit het accommodatiebeleid toe naar een Huis van de Wijk-functie in alle kernen. Daarnaast zetten we in op het verbinden van kunst- en cultuurpartijen en een toegankelijk en divers cultureel aanbod voor verschillende doelgroepen.

In 2027 start de Nadere Subsidieregeling Sterke Gemeenschappen. Met deze regeling wil de gemeente bijdragen aan sterke en veerkrachtige gemeenschappen door maatschappelijke

initiatieven en voorzieningen financieel te ondersteunen. Maatschappelijke impact staat hierbij centraal. Voor de regeling zijn subsidieplafonds vastgesteld met een totaalbedrag van € 2.656.193. De kern van de regeling ligt in trede 1. Hieronder vallen de waarderingssubsidies voor amateurkunst (€70.054), jeugd- en jongerenwerk (€40.164), welzijn & inclusie (€44.090) en voorliggende voorzieningen (€42.997), evenals de subsidies voor accommodaties – exploitatie (€114.945) en huisvesting (€0). In trede 2 vallen de uitvoeringssubsidies binnen jeugd- en jongerenwerk (€467.116), welzijn & inclusie (€42.237) en voorliggende voorzieningen (€1.834.590).

We investeren in toekomstbestendige onderwijshuisvesting door de uitvoering van het Integraal Huisvestingsplan Kindvoorzieningen (IHP-K) voort te zetten. In 2027 werken we verder aan de haalbaarheidsonderzoeken naar de vervangingsopgave van De Kinderboom en De Touwladder in relatie tot de groei van Kaatsheuvel West, de toekomst van De Start in samenhang met de leefbaarheid van De Moer en de toekomstige huisvesting van De Lage Weijkens en De Blokkendoos. Ook zetten we de nieuwbouw van kindcentrum De Vaert en de voorbereiding van de toekomstige huisvesting van het Van Haestrechtcollege voort. Voor deze ontwikkelingen zijn de benodigde onderzoeksmiddelen beschikbaar en is in de meerjarenbegroting al deels rekening gehouden met de verwachte structurele kapitaallasten. De verdere uitwerking moet uitwijzen of deze raming passend is.

Onze verbonden partijen

- GGD Hart van Brabant

Onze speerpunten

Samenwerken aan de wijk	
Doel	Het versterken van de veerkracht, participatie en eigen regie van inwoners door een preventief en toegankelijk aanbod, het stimuleren van inwonersnetwerken, participatie en vrijwillige inzet, en het bevorderen van onderlinge ondersteuning en positieve gezondheid.
Inhoud	Samenwerken aan de wijk versterkt een wijkgerichte aanpak waarin inwoners, vrijwilligers, partners en gemeente gezamenlijk werken aan preventie, participatie en leefbaarheid. Wijkregisseurs verbinden inwoners en organisaties en stimuleren een laagdrempelig, collectief en vrij toegankelijk aanbod dat aansluit bij de behoeften in de wijk. Door inwonersinitiatieven, vrijwilligerswerk en samenwerking tussen formele en informele partijen te ondersteunen, worden sociale samenhang, zelfredzaamheid en veerkracht versterkt. De uitvoering vindt plaats op basis van signalen uit de wijk en in nauwe samenwerking met inwonersnetwerken en partners.
Financiën	Het werkbudget van de wijkregisseurs is € 40.000 en is al meerjarig verwerkt in de gemeentelijke begroting. Dit speerpunt kent geen extra financiële gevolgen.
Planning	Het gaat hier om een doorlopende beweging, waarbij we per jaar focus bepalen. In 2027 zetten we in op een gedeeld wijkbeeld en data gestuurde inzet en samenwerking, het verbeteren van (on- en offline) vindbaarheid van passend collectief aanbod, en de doorontwikkeling van wijkgerichte toegang en ondersteuning.
Risico's	De aanpak is afhankelijk van de inzet van inwoners, vrijwilligers en samenwerkingspartners. Onvoldoende betrokkenheid of samenwerking kan leiden tot vertraging en een beperkter bereik. Door wijkregisseurs, samenwerking en periodieke afstemming met inwoners en partners wordt gestuurd op draagvlak, bereik en continuïteit.

Huis van de Wijk functie	
Doel	Het realiseren van toegankelijke ontmoetingsplekken en laagdrempelige activiteiten die inwoners verbinden, participatie en eigen initiatief stimuleren en onderlinge ondersteuning versterken.
Inhoud	We zetten ons in om in iedere kern minimaal één maatschappelijke accommodatie met een Huis van de Wijk functie te realiseren. In het accommodatiebeleid wordt per kern de locatie aangewezen die deze functie gaat vervullen. Daarbij wordt vastgelegd welke rol deze accommodaties krijgen en wat er nodig is om de Huis van de Wijk functie goed in te richten. In 2027 zorgen we voor samenhang tussen de kaders van het accommodatiebeleid en de Nadere subsidieregeling sterke gemeenschappen. Deze kaders vormen gezamenlijk de basis voor de maatschappelijke exploitatie van de Huizen van de Wijk. Naast de ontwikkeling van de fysieke Huis van de Wijk locaties versterken we de sociale infrastructuur. Samen met inwoners en maatschappelijke partners werken we aan een zichtbaar, toegankelijk en passend aanbod en versterken we de onderlinge verbinding tussen de verschillende Huizen van de Wijk.
Financiën	De Huis van de Wijk functie wordt gerealiseerd vanuit bestaande middelen vanuit de begroting. Concreet gaat het hierom het subsidieplafond exploitatiesubsidies en de beschikbare gelden voor de Huis-van-de-Wijk-functie voor het Dorpshuis Loon op Zand. Door de vertraging van het Dorpshuis zijn kosten voor tijdelijke huisvesting van De Wetering onvermijdelijk. Hiervoor is geen dekking beschikbaar. Het gaat hier om 65.000 euro.
Planning	In 2027 vindt de implementatie plaats van het accommodatiebeleid. Dit is de basis voor de verdere uitwerking van de huis-van-de-wijk-functie.
Risico's	Beperkte betrokkenheid van inwoners, vrijwilligers en partners, financiële druk of vertraging in het accommodatiebeleid kunnen de ontwikkeling van toegankelijke ontmoetingsplekken en laagdrempelige activiteiten belemmeren.

Versterking publieke gezondheid	
Doel	Onze inwoners zijn mentaal en fysiek gezond en veerkrachtig. In onze gemeente mag iedereen zichzelf zijn en kan eenieder naar vermogen meedoen.
Inhoud	In 2027 zetten we de inzet voor het versterken van de publieke gezondheid in onze gemeente voort. Het stimuleren van kansengelijkheid en een positieve blik op gezondheid en welzijn zijn hierbij leidende principes. We sluiten aan bij de eigen kracht van inwoners en hun netwerken, en versterken deze door verbinding te leggen met de beweging Samenwerken aan de wijk, de Huizen van de Wijk, scholen, sport-, beweeg- en cultuuraanbieders en andere lokale partners.
Financiën	Onze inzet voor dit speerpunt heeft in 2027 geen financiële gevolgen bovenop de bestaande begroting. De gemeentelijke middelen worden in 2027 aangevuld met tijdelijke financiering vanuit het Rijk. De SPUK wordt met de bestuursrapportage 2027 verwerkt.
Planning	Het gaat hier om een doorlopend speerpunt, waarbij we per jaar focus bepalen. In 2027 zetten we in op de uitvoering van het AZWA, het versterken van de verbinding tussen gezondheid en andere beleidsterreinen en de actualisatie van de nota volksgezondheid in samenwerking met onze lokale en regionale partners.
Risico's	Om de publieke gezondheid te versterken, is samenwerking nodig tussen inwoners en een breed netwerk van lokale en regionale zorg- en welzijnspartijen. Wanneer partijen onvoldoende zijn aangehaakt of de inzet niet goed aansluit op de

	behoeften, kan dit het bereik en de effectiviteit verminderen. Daarnaast wordt een deel van de inzet bekostigd vanuit tijdelijke Rijksmiddelen. Voor basisfunctionaliteiten vanuit AZWA wordt structurele financiering na 2029 verwacht. Voor overige initiatieven met incidentele middelen monitoren we de effectiviteit en onderzoeken we mogelijkheden om deze te bekostigen vanuit ombuigingen.

Pilot cultuurfunctionaris	
Doel	Het doorontwikkelen van de functie van cultuurcoach tot een integrale cultuurfunctionaris die als verbinder en aanjager het culturele netwerk in de gemeente Loon op Zand versterkt en daarbij de verdere ontwikkeling van de theaterfunctie binnen Het Klavier vormgeeft.
Inhoud	Met deze pilot (2027-2029) wordt gewerkt aan de doorontwikkeling van de huidige functie van cultuurcoach en wordt onderzocht hoe de exploitatie en programmering van Theater in Het Klavier verder kunnen worden versterkt. Door de inzet van een integrale cultuurfunctionaris worden samenwerking, zichtbaarheid, cultuurparticipatie en programmering versterkt. Deze functionaris vormt de verbindende schakel tussen inwoners, culturele en maatschappelijke partners en de gemeente, zowel binnen als buiten Het Klavier. Daarbij worden bestaande kansen en initiatieven optimaal benut om de bezetting, zichtbaarheid en inkomsten van het theater te vergroten en bij te dragen aan een sterk en toegankelijk cultureel aanbod in de gemeente Loon op Zand.
Financiën	Dekking vindt plaats binnen de bestaande budgetten voor de cultuurcoach, aangevuld met tijdelijke financiering vanuit het Rijk in het kader van de BRC-middelen en de beschikbare lokale AZWA-budgetten. Deze SPUK's worden met de bestuursrapportage 2027 verwerkt.
Planning	De pilot start in 2027 en loopt tot medio 2029, zodat minimaal twee volledige theaterseizoenen kunnen worden doorlopen en geëvalueerd.
Risico's	De functie van cultuurfunctionaris heeft een brede opdracht, van het versterken van de programmering van Het Klavier tot het verbinden van cultuurpartijen. Hierdoor bestaat het risico dat de functie te veelomvattend wordt en onvoldoende focus ontstaat, waardoor de beoogde versterking van de programmering, bezoekersaantallen en inkomsten van Het Klavier achterblijft. Dit wordt beheerst door de opdracht en prioriteiten binnen de pilot duidelijk af te bakenen, periodiek te evalueren en waar nodig bij te sturen in de inzet en werkzaamheden van de cultuurfunctionaris.

2.2 Trede 2: Algemeen selectief

Wat willen we bereiken?

- Inwoners kunnen met al hun hulpvragen terecht bij één loket. Dit loket zet de vraag door naar de juiste vorm van zorg. De inwoner hoeft hier zelf niet naar op zoek te gaan.
- Inwoners kunnen deelnemen aan passende dagbestedingsactiviteiten, zonder dat zij hiervoor een indicatie nodig hebben. Deze activiteiten zijn lokaal georganiseerd.
- Het versterken van preventie door een laagdrempelig collectief aanbod en lichte ondersteuning in de wijk, gericht op vroegsignalering, zelfredzaamheid en het voorkomen van zwaardere ondersteuning.
- Samenwerking tussen het voorliggend veld en het Sterk Lokaal Team op trede 3 versterken en op- en afschalen mogelijk maken.

- Nauwe samenwerking binnen de Loonse Educatieve Agenda (LEA) met scholen, kinderopvang en maatschappelijke partners om de ontwikkeling van kinderen en jongeren te ondersteunen en gelijke kansen te bevorderen.
- Inwoners met en zonder zorgbehoefte kunnen wonen op een passende plek en in een passende woning.
- Al onze inwoners met een mobiliteitsbeperking kunnen met gebruik van een collectieve voorziening deel blijven nemen aan de maatschappij.
- Inwoners met een aanvraag voor hulp bij het huishouden worden waar mogelijk laagdrempelig voorliggend ondersteund om hen zo veel mogelijk vanuit hun eigen kracht te laten opereren en hun zelfredzaamheid te versterken.

Wat gaan we daarvoor doen?
We organiseren één centraal en laagdrempelig loket waar inwoners terecht kunnen met al hun hulpvragen. Vanuit dit loket wordt de hulpvraag breed beoordeeld en waar nodig doorgeleid naar de meest passende vorm van zorg en welzijn. Daarbij werken we integraal samen met welzijnspartners binnen het sociaal domein. Door korte lijnen tussen professionals, een goede bereikbaarheid en deskundige medewerkers zorgen we ervoor dat inwoners snel en passend geholpen worden, zonder dat zij zelf op zoek hoeven naar de juiste organisatie of voorziening.

We investeren in laagdrempelige, algemene voorzieningen waar inwoners zonder indicatie terecht kunnen voor activiteiten, ontmoeting en ondersteuning. Zo versterken we de sociale basis en voorkomen we waar mogelijk zwaardere zorg. Na de start van een algemene voorziening voor mensen met niet-aangeboren hersenletsel in 2026 onderzoeken we in 2027 de uitbreiding naar andere doelgroepen, zoals ouderen. Daarnaast voegen we per 1 januari 2028 de huidige uitvoeringssubsidies voor welzijn samen in één opdracht voor een ondersteuningsteam welzijn. Hiervoor doorlopen we in 2026 en het eerste kwartaal van 2027 een aanbestedingstraject, gevolgd door de implementatie. Zo realiseren we een samenhangend welzijnsaanbod en versterken we de samenwerking binnen het wijkteam, zodat inwoners sneller passende en beter afgestemde ondersteuning ontvangen.

We versterken de samenwerking in en om de school door groepsbijeenkomsten te organiseren rond thema's die spelen onder jeugdigen, samen met kinderopvang, scholen, schoolmaatschappelijk werk, het netwerk van de jeugdige en partners zoals jongerenwerk. Binnen de LEA werken we samen aan een sterke basis voor kinderen en jongeren. Vanuit de stuurgroep en werkgroepen signaleren we ontwikkelingen, delen we ervaringen, initiëren we activiteiten en stemmen we de inzet van partners beter af. Zo maken we ondersteuning beter zichtbaar en toegankelijk, bieden we waar mogelijk een passend alternatief voor individuele jeugdhulp en dragen we bij aan kansengelijkheid. De gemeente voert de regie, maar alle partners zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het behalen van de LEA-doelen.

We stimuleren dat inwoners zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen in een passende woning door de zelfredzaamheid te versterken met laagdrempelige ondersteuning en passende voorzieningen. Bij hulpvragen op het gebied van huishoudelijke hulp onderzoeken we hoe de zelfredzaamheid kan worden vergroot. Dit doen we samen met een ergotherapeut en vooraf gaand aan een eventuele maatwerkvoorziening (trede 4). De zelfredzaamheid kan worden vergroot door werkzaamheden anders uit te voeren, anders te organiseren of gebruik te maken van algemeen verkrijgbare hulpmiddelen. Mobiliteit is daarbij een belangrijke voorwaarde. Daarom zetten we in op collectief beschikbare vervoersvoorzieningen voor inwoners met een mobiliteitsbeperking. Hiermee worden deze voorzieningen toegankelijker, sluiten ze beter aan bij de gebruiksbehoefte, worden ze doelmatiger benut en dragen ze bij aan een inclusieve gemeente waarin inwoners kunnen blijven deelnemen aan de gemeenschap.

Onze verbonden partijen
Niet van toepassing.

Onze speerpunten

Doorontwikkeling wijkoverleg naar duidelijke voorliggende toegang	
Doel	Het doel is om de samenwerking tussen professionals op alle niveaus te versterken, waarbij professionals aangehaakt blijven in plaats van overdragen. Vanuit het principe "zo laagdrempelig als mogelijk en zo zwaar als nodig" wordt casuïstiek passend verdeeld en waar mogelijk samen opgepakt. Er wordt gewerkt vanuit één gezamenlijke visie, het Beleidskader Sociaal Domein 2025-2030.
Inhoud	Inwoners kunnen met al hun hulpvragen terecht bij één loket. De vraagstukken worden vervolgens verdeeld, zodat de meest passende inzet wordt geleverd. Bij deze verdeling sluiten professionals aan vanuit verschillende treden. Bij de verdeling streven we naar een vast aanspreekpunt voor de inwoner en/of het gezin. Daarnaast wordt er gekeken naar een samenwerkingsvorm om trends en ontwikkelingen in kaart te brengen en ingewikkelde casuïstiek te verrijken. Waar nodig wordt er samen opgelopen in de casus.
Financiën	Aan deze ontwikkelingen zijn geen financiële gevolgen verbonden. De uitvoering vindt plaats binnen de bestaande subsidieopdrachten en gemeentelijke dienstverlening.
Planning	In 2027 willen we het nieuwe werkproces uitrollen binnen het wijkteam.
Risico's	Binnen dit werkproces werken we samen met voorliggende partners. Hierdoor kunnen werkwijzen, belangen en verwachtingen uiteenlopen.

Samenwerking in en om de scholen	
Doel	We zetten in op een sterke pedagogische basis en tijdige ondersteuning voor kinderen, jongeren en gezinnen. Zo voorkomen we waar mogelijk dat problemen ontstaan of verergeren, zwaardere jeugdhulp nodig is of schooluitval ontstaat.
Inhoud	Gemeente Loon op Zand voert de Loonse Educatieve Agenda (LEA) 2025–2029 uit in samenwerking met onderwijs, kinderopvang en maatschappelijke partners. In 2027 versterken we de samenwerking in en om de school door rollen en verantwoordelijkheden duidelijker te maken, gezamenlijk initiatieven te ontwikkelen en expertise beter te verbinden. We zetten in op laagdrempelige ondersteuning van ouders bij gezins- en opvoedvragen, organiseren groepsbijeenkomsten rondom thema's die in gezinnen spelen en werken nauw samen met het Sterk Lokaal Team, jongerenwerk en schoolmaatschappelijk werk. Zo behouden gezinnen één vast aanspreekpunt en ontvangen zij sneller passende ondersteuning.
Financiën	De uitvoering wordt gefinancierd vanuit middelen voor schoolmaatschappelijk werk, het onderwijsachterstandenbeleid en past binnen de subsidieopdrachten van diverse voorliggende welzijnspartijen.
Planning	In 2027 wordt de verbinding met het onderwijs versterkt. Dit is opgenomen in de subsidieopdrachten van de voorliggende welzijnspartijen, zodat samenwerking in en om de school structureel wordt georganiseerd.
Risico's	De effectiviteit van de aanpak hangt af van de vindbaarheid en acceptatie van voorliggende ondersteuning door ouders en van de zichtbaarheid en samenhang van de inzet van partners in en om de school.

Pilot dagbestedingsactiviteiten ouderen	
Doel	We zorgen voor een zinvolle en toegankelijke daginvulling voor ouderen in de eigen leefomgeving door laagdrempelige dagbesteding zonder Wmo-indicatie aan te bieden. Hiermee bevorderen we participatie en zelfredzaamheid en verminderen we de druk op geïndiceerde zorg.
Inhoud	In 2027 werken we, samen met inwoners en maatschappelijke partners, de plannen uit voor laagdrempelige dagbesteding voor ouderen zonder Wmo-indicatie. Daarbij onderzoeken we hoe deze voorzieningen toegankelijk en passend kunnen worden georganiseerd, bij voorkeur op locaties in de wijk die aansluiten bij de leefwereld van ouderen. Het doel is om ontmoeting, participatie en een zinvolle daginvulling in de eigen omgeving te stimuleren. Op basis van deze uitwerking streven we naar een start van deze voorziening(en) in 2028.
Financiën	Voor 2027 zijn er geen financiële consequenties verbonden aan dit speerpunt.
Planning	In 2027 onderzoeken we de inhoudelijke, organisatorische en financiële vormgeving. We streven ernaar om in 2028 uitvoering te geven aan deze algemene voorziening(en).
Risico's	In 2027 onderzoeken we de mogelijkheid om financiële middelen vanuit trede 4 dagopvang te kantelen naar voorliggend aanbod. Omdat de regionale inkoop wordt gefinancierd via een vooraf vastgesteld budget (lumpsum), leiden eventuele besparingen op dagopvang niet direct tot financiële ruimte. Hierdoor bestaat het risico dat de doorontwikkeling later dan 2028 of slechts beperkt kan worden gerealiseerd.

Woon-zorg combinaties	
Doel	We stimuleren zelfstandig wonen in een passende woonomgeving, met de juiste ondersteuning en woonvormen waarin inwoners naar elkaar omzien en elkaar kunnen ondersteunen.
Inhoud	We bouwen aan buurten waar inwoners naar elkaar omkijken en zich thuis voelen, met aandacht voor welzijn, meedoen en contact, en zorg dichtbij wanneer dat nodig is. We versterken informele zorg en burenhulp en zetten in op zo lang mogelijk zelfstandig wonen in een passende woning of woonvorm, onder meer voor ouderen en aandachtsgroepen. Daarbij stimuleren we nultreden- en geclusterde woonvormen, het aanpassen van bestaande woningen en het vereenvoudigen van procedures die zelfstandig wonen ondersteunen. Ook werken we aan een leefomgeving die uitnodigt tot ontmoeten en bewegen. Dit vraagt om een integrale samenwerking tussen het sociaal en fysiek domein en met partners.
Financiën	In 2027 zijn er geen financiële consequenties verbonden aan dit speerpunt. Er wordt aangesloten bij bestaande budgetten.
Planning	Er wordt uitvoering gegeven aan de planning zoals opgenomen in het uitvoeringsprogramma voor de woon-welzijn-zorgvisie.
Risico's	Integrale samenwerking moet verder versterkt worden om de ambitieuze doelen van de visie, vastgelegd in hete uitvoeringsprogramma, te behalen.

2.3 Trede 3: Indicatievrije zorg

Wat willen we bereiken?

- Het Sterk Lokaal Team biedt passende coaching en begeleiding om zwaardere hulpverleningstrajecten te voorkomen. Indicaties op jeugdhulpvoorzieningen en voorzieningen Wmo kunnen hierdoor worden afgebouwd.
- Het Sterk Lokaal Team is een multidisciplinair team dat casussen vanuit de kern aanpakt, en niet enkel naar het symptoom kijkt. Hierbij wordt er gekeken naar de gehele thuissituatie en niet enkel naar het individu.
- We versterken de samenwerking tussen huisartsen en het Sterk Lokaal Team en stimuleren de inzet van jeugd en ggz-expertise in de huisartsenpraktijk, zodat jeugdigen sneller passende ondersteuning krijgen.
- Inwoners kunnen zonder indicatie lokaal deelnemen aan indicatievrije dagbesteding, waar zij werken aan het versterken van hun zelfredzaamheid.

Wat gaan we daarvoor doen?

We zetten een multidisciplinair Sterk Lokaal Team in dat inwoners tijdig passende coaching en begeleiding biedt. Het team werkt integraal samen en kijkt daarbij naar de volledige thuissituatie en de onderliggende oorzaken van de hulpvraag. Door vroegsignalering, brede vraagverheldering en passende ondersteuning dichtbij huis streven we ernaar zwaardere vormen van hulpverlening zoveel mogelijk te voorkomen of af te schalen. Daarnaast versterken we de samenwerking met ketenpartners, zodat inwoners snel passende en duurzame ondersteuning ontvangen.

Ook zetten we de praktijkondersteuner huisarts (POH)-Jeugd in bij huisartsenpraktijken. Hiermee is kennis op het gebied van jeugd, gezin en jeugd-ggz dichtbij beschikbaar en wordt kortdurende ondersteuning geïntegreerd in de huisartsenpraktijk. Door de nauwe verbinding met het voorliggende veld en het Sterk Lokaal Team worden behoeften van jeugdigen en gezinnen eerder gesignaleerd en kan tijdig passende ondersteuning worden ingezet. Hiermee versterken we de eigen kracht van gezinnen en beperken we waar mogelijk de inzet van geïndiceerde jeugdhulp en de druk op wachtlijsten.

Daarnaast bieden we inwoners de mogelijkheid om zonder indicatie deel te nemen aan laagdrempelige, lokaal georganiseerde dagbestedingsactiviteiten. Deze activiteiten ondersteunen inwoners die coaching nodig hebben om (weer) op eigen kracht mee te doen in de samenleving. Er wordt gewerkt aan onder andere werknemers-, basis- en sociale vaardigheden en dagstructuur, waarmee de zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie worden versterkt.

Onze verbonden partijen

Niet van toepassing.

Onze speerpunten

Sterk Lokaal Team	
Doel	Het doel is om inwoners zo laagdrempelig en dichtbij mogelijk passend te ondersteunen, met begeleiding en coaching gericht op de gehele thuissituatie. Tegelijkertijd blijft specialistische hulpverlening beschikbaar, toegankelijk en beheersbaar.
Inhoud	In 2027 breiden we het Sterk Lokaal Team uit met de expertises Wmo en geldzaken. De mogelijke uitbreiding met expertise op het gebied van (oud-)inburgeraars wordt onderzocht.

	Daarnaast ontwikkelen we het team richting een meer multidisciplinaire werkwijze. Expertises worden daarbij meer in samenhang ingezet om achterliggende oorzaken van problematiek beter te duiden en aan te pakken. Dit vraagt om een andere manier van werken, ondersteund door opleiding en coaching van medewerkers.
Financiën	De huidige formatie van het Sterk Lokaal Team is opgenomen in bestaande middelen binnen de begroting. In de begroting 2026 zijn er transformatiemiddelen beschikbaar gesteld voor 2027. Dit budget wordt onder andere ingezet ten behoeve van de ontwikkelingen binnen en versterkend aan het Sterk Lokaal Team.
Planning	We streven naar een uitbreiding op de verschillende expertises in het eerste kwartaal van 2027. Het onderzoek naar mogelijke uitbreiding voor de expertise ten behoeve van (oud-)inburgeraars zal dan ook starten. Mogelijke uitkomsten van dit onderzoek worden verwerkt in de kadernota 2028.
Risico's	Er bestaat een risico dat de focus te vroeg verschuift naar financiële effecten, terwijl dit speerpunt juist vraagt om een inhoudelijke ontwikkeling die tijd nodig heeft. Hierdoor bestaat het risico dat de noodzakelijke investeringen in integraal en preventief werken onder druk komen te staan, terwijl juist eerst stabilisatie en het versterken van de sociale basis nodig zijn voordat financiële effecten en een afbouw van maatwerkvoorzieningen kunnen worden gerealiseerd.

Pilot indicatievrije dagbesteding	
Doel	Met indicatievrije dagbesteding wordt beoogd dat inwoners zonder indicatie laagdrempelig kunnen werken aan hun ontwikkeling, waardoor zelfredzaamheid wordt versterkt en sociaal isolement en overbelasting van mantelzorgers wordt voorkomen.
Inhoud	In 2027 bouwen we verder aan de indicatievrije dagbesteding. We zien dat het huidige aanbod nog onvoldoende aansluit bij inwoners met psychische en psychosociale ondersteuningsvragen, waardoor zij minder goed een plek vinden om mee te doen in de samenleving. We zetten ons in om voor deze groep een passend en laagdrempelig aanbod te organiseren waarbij een veilige en ontwikkelingsgerichte omgeving wordt geborgd. De indicatievrije dagbesteding is gericht op het versterken van zelfredzaamheid en participatie.
Financiën	Via de slotwijziging 2026 word een voorstel gedaan om € 100.000 aan transformatiebudget uit 2026 door te schuiven naar 2027 ten behoeve van de verdere doorontwikkeling van de indicatievrije dagbesteding. Dit budget wordt in 2026 bewust nog niet ingezet, zodat de middelen in 2027 beschikbaar zijn voor de verdere ontwikkeling van deze voorziening.
Planning	In 2026 vinden er gesprekken plaats met een passende aanbieder. De subsidieaanvraag vindt direct na vaststelling van de begroting plaats, zodat de indicatievrije dagbesteding kan openen op 1 januari 2027.
Risico's	Voor dit speerpunt wordt incidenteel budget ingezet. Het structurele budget moet voortkomen uit een kanteling van zorggelden.

2.4 Trede 4: Zorg met indicatie

Wat willen we bereiken?

- Geïndiceerde zorg blijft beschikbaar voor de meest kwetsbare inwoners, wanneer voorliggende ondersteuning niet passend is.
- Bij verlenging van indicaties wordt zorgvuldig en kritisch beoordeeld, zodat zorg met indicatie alleen wordt voortgezet wanneer dit noodzakelijk is en waar mogelijk wordt afgeschaald naar een passende voorliggende voorziening.
- Lichte en veelvoorkomende specialistische jeugdhulp wordt steeds minder ingezet doordat begeleiding waar mogelijk wordt georganiseerd binnen het Sterk Lokaal Team.
- Bij complexe casuïstiek is er een eenduidige werkwijze en mandaat om te doen wat nodig is om stress te verlagen en eventuele onveiligheid adequaat op te lossen.
- Leerlingenvervoer in de vorm van aangepast vervoer (taxi) is alleen beschikbaar voor jeugdigen die niet zelfstandig of met eigen vervoer naar school kunnen reizen.
- Inwoners kunnen zo lang mogelijk zelfstandig en veilig in hun eigen woning blijven wonen, doordat woningen waar mogelijk passend worden gemaakt.
- Werk en participatie zijn het uitgangspunt voor inwoners die daartoe in staat zijn. We stimuleren deelname aan werk of andere vormen van maatschappelijke participatie die aansluit bij de mogelijkheden van de inwoner.
- Armoede en schuldenproblematiek krijgen structureel aandacht, zodat inwoners daadwerkelijk in staat zijn stappen vooruit te zetten.
- Schulden worden zo vroeg mogelijk gesignaleerd, zodat escalatie waar mogelijk wordt voorkomen.
- De sturing op en het inzicht in regionale samenwerkingen en de inkoop van Jeugdhulp, Wmo en Participatiewet worden versterkt, zodat beter kan worden gestuurd op passende zorg, kwaliteit en betaalbaarheid.

Wat gaan we daarvoor doen?

Eigen kracht en mogelijkheden van inwoners staan centraal. We kijken eerst wat inwoners zelf kunnen, met ondersteuning vanuit het eigen netwerk en voorliggende voorzieningen. Geïndiceerde zorg zetten we alleen in wanneer dit noodzakelijk is: zo licht als mogelijk en zo zwaar als nodig. Daarbij sturen we op passende ondersteuning en beoordelen we kritisch of voortzetting van ondersteuning noodzakelijk is of dat afschaling naar een voorliggende voorziening mogelijk is. Zo houden we geïndiceerde zorg beschikbaar voor inwoners die dit het meest nodig hebben.

Een belangrijk deel van de ondersteuning voor inwoners organiseren we regionaal. In 2027 versterken we de sturing op regionale samenwerking en inkoop binnen de Jeugdwet, Wmo en Participatiewet. Samen met onze regionale partners werken we aan meer inzicht en doelgerichte sturing op inhoud, kwaliteit, toegankelijkheid en betaalbaarheid. Daarbij gaat het niet om het opleggen van financiële taakstellingen, maar om het gezamenlijk voeren van regie op de ondersteuning die we regionaal organiseren.

Bij complexe ondersteuningsvragen werken we met een integrale aanpak, waarbij professionals de ruimte en het mandaat hebben om te doen wat nodig is. In 2027 starten we de pilot Complexe Casuïstiek en implementeren we interventies vanuit het IZA/AZWA, het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming en de Doorbraakmethodiek.

We blijven inzetten op het vergroten van de zelfredzaamheid van inwoners. Voor jeugdigen betekent dit dat aangepast vervoer beschikbaar blijft wanneer zij niet zelfstandig of met eigen vervoer naar school kunnen reizen. Tegelijkertijd stimuleren we waar mogelijk zelfstandig reizen en het gebruik van eigen vervoer, zodat jeugdigen hun zelfstandigheid verder kunnen ontwikkelen.

Voor inwoners die ondersteuning nodig hebben om zelfstandig te wonen, verhogen we de primaatgrens voor woningaanpassingen. Dit betekent dat we de mogelijkheden om een bestaande woning passend te maken zwaarder laten meewegen voordat een verhuizing naar een andere woning wordt overwogen. Hiermee voorkomen of stellen we waar mogelijk een verhuizing of de inzet van zwaardere ondersteuning uit.

Ook participatie en financiële bestaanszekerheid blijven belangrijke aandachtspunten. We ondersteunen inwoners om, passend bij hun mogelijkheden, mee te doen in de samenleving en stappen te zetten richting werk of andere vormen van maatschappelijke participatie. Tegelijkertijd zetten we in op vroegsignalering van schulden en bieden we inwoners die hiermee te maken krijgen passende ondersteuning om financiële stabiliteit te behouden en verdere problemen te voorkomen.

Onze verbonden partijen

- Gemeenschappelijke regeling Baanbrekers
- Regio Hart van Brabant

Onze speerpunten

Verkorte indicatiestelling inzet van de zorg	
Doel	Het doel is om de toegang tot zorg beschikbaar, toegankelijk en beheersbaar te houden, waarbij specialistische hulpverlening snel wordt ingezet wanneer dat nodig is. Tegelijkertijd wordt ingezet op het beperken van administratieve druk voor zorgprofessionals.
Inhoud	We vereenvoudigen en verkorten het indicatieproces waar dat kan voor zorg waarvan we weten dat een indicatie nodig blijft. Voor zorg waarvan we weten dat deze langdurig nodig is, geven we direct een indicatie met een realistische looptijd. Het werken vanuit het inwonersperspectief blijft centraal staan en het persoonlijk contact wordt behouden. In het geval van herindicaties kijken we kritisch, waar mogelijk zetten we een passend voorliggend alternatief in.
Financiën	Het vernieuwen van het werkproces past binnen de huidige capaciteit, en past hierdoor binnen de huidige begroting.
Planning	We streven ernaar om de nieuwe werkprocessen in 2027 te implementeren.
Risico's	Door het vereenvoudigen en verlengen van indicaties worden veranderingen in de situatie van inwoners minder snel gesignaleerd, waardoor ondersteuning mogelijk niet meer volledig aansluit op de actuele behoefte.

2.5 Treden overstijgende inzet

Wat willen we bereiken?

- Passende opvang en begeleiding voor asielzoekers wordt binnen onze gemeente gerealiseerd overeenkomstig de Spreidingswet.
- Passende huisvesting en ondersteuning van Oekraïense ontheemden wordt binnen onze gemeente gerealiseerd.
- Inwoners met een migratie- of opvangachtergrond kunnen rekenen op passende ondersteuning, zodat zij volwaardig kunnen meedoen in onze gemeenschap.
- Het transformatiebudget wordt treden overstijgend ingezet om de beweging naar preventie, eigen kracht en integrale ondersteuning te versterken.
- Communicatie, organisatie en financiën zijn onmisbare voorwaarden voor het realiseren van de transformatie van het sociaal domein.

- Er is integraal inzicht in de voortgang en effecten van de transformatie van het sociaal domein, zodat op basis van resultaten kan worden gestuurd.

Wat gaan we daarvoor doen?
In 2027 geven we uitvoering aan de Spreidingswet en werken we verder aan de realisatie van de opvang van circa 150 asielzoekers. Dit doen we op basis van de door de gemeenteraad vastgestelde nota van uitgangspunten en binnen de wettelijke taakstelling. We richten ons op de voorbereiding en realisatie van een passende opvanglocatie en de bijbehorende organisatie van de opvang en begeleiding.

Ook zorgen we voor de opvang en huisvesting van Oekraïense ontheemden binnen de gemeente. We doen dit binnen de kaders van landelijk beleid en beschikbare middelen, en spelen waar nodig in op ontwikkelingen in omvang en duur van de opvang. Daarbij organiseren we de uitvoering zodanig dat passende en stabiele huisvesting beschikbaar blijft.

De inzet binnen het sociaal domein is gericht op alle inwoners van de gemeente. Daaronder vallen ook inwoners met een migratie- of opvangachtergrond, zowel tijdens als na de opvang- of inburgeringsperiode. Zij maken onderdeel uit van onze gemeenschap en worden daarom meegenomen in de reguliere interventies en ondersteuning binnen de transformatie van het sociaal domein. Waar nodig bieden we aanvullende ondersteuning die aansluit bij hun situatie.

De transformatie van het sociaal domein vraagt om een integrale aanpak over de verschillende treden heen. Een verschuiving naar meer preventie en ondersteuning aan de voorkant vraagt soms eerst om investeringen in de basis, samenwerking en inrichting van voorzieningen. Daarom worden de transformatiemiddelen niet gekoppeld aan één specifieke trede, maar treden overstijgend ingezet. Hiermee investeren we gericht in de randvoorwaarden om de beweging naar passende ondersteuning mogelijk te maken en op termijn middelen te kunnen verschuiven van zwaardere vormen van ondersteuning naar preventie en voorliggende voorzieningen.

Bij alle interventies binnen de transformatie van het sociaal domein hanteren we communicatie, organisatie en financiën als leidende pijlers. We investeren in een meerjarig communicatietraject, richten de organisatie passend in en sturen op de benodigde financiële randvoorwaarden om de transformatie toekomstbestendig te realiseren. De voortgang van de transformatie volgen we met een integraal monitoringsinstrument dat inzicht biedt in de ontwikkelingen binnen het sociaal domein als geheel.

Onze verbonden partijen
Niet van toepassing.

Onze speerpunten

Monitoring sociaal domein	
Doel	Het doel is om de voortgang en effecten van de transformatie van het sociaal domein integraal inzichtelijk te maken. Het monitoringsinstrument biedt inzicht in de ontwikkelingen over de verschillende treden van het sociaal domein.
Inhoud	In 2026 is een startfoto vastgesteld als nulpunt voor de monitoring van de transformatie. Op basis hiervan wordt een integraal monitoringsinstrument ontwikkeld volgens de tredenstructuur van het Beleidskader Sociaal Domein 2025-2030. Het instrument brengt de ontwikkelingen binnen het sociaal domein als geheel in beeld en vervangt de afzonderlijke indicatoren per thema in de P&C-cyclus. In 2027 wordt daarnaast ingezet op het automatiseren van de

	onderliggende processen, zodat de monitoring toekomstbestendig, efficiënt en actueel blijft.
Financiën	De automatisering van de processen die samenhangen met het monitoringsinstrument wordt binnen de bestaande begroting gerealiseerd.
Planning	In het eerste kwartaal van 2027 wordt het integrale monitoringsinstrument in gebruik genomen. In de loop van 2027 worden de onderliggende processen verder geautomatiseerd.
Risico's	De automatisering van de onderliggende processen vraagt om voldoende capaciteit en een goede organisatorische inbedding.

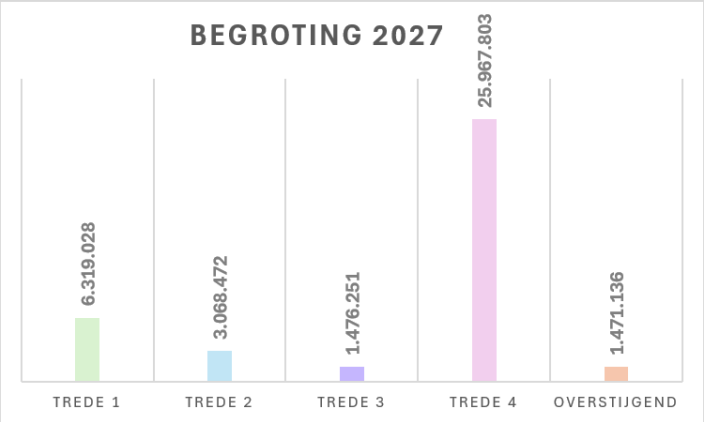
Monitoring over de treden

De monitor voor het sociaal domein is momenteel in ontwikkeling. De inrichting van het monitoringsinstrument vraagt om een zorgvuldige uitwerking van de indicatoren, de gegevensverzameling en de wijze van rapporteren. Om de gemeenteraad een volledig en samenhangend monitoringsinstrument te kunnen bieden, kan de monitor nog niet worden opgenomen in de Begroting 2027. De monitor wordt in het eerste kwartaal van 2027 aan de gemeenteraad aangeboden via een raadsinformatiebrief en vormt vanaf dat moment de basis voor de informatievoorziening in de planning- en control cyclus.

De monitor meet het effect van de nieuwe toegangsinrichting op zelfredzaamheid, veerkracht en gemeenschapskracht en de bijdrage aan grip op het sociaal domein. Een vaste set indicatoren op strategisch, tactisch en operationeel niveau biedt hiervoor inzicht. Voor de gemeenteraad zijn vooral de strategische indicatoren relevant, omdat deze inzicht geven in de beweging van inwoners over de tredenstructuur en de financiële ontwikkeling ten opzichte van de transformatiedoelen. De monitor toont daarnaast de ontwikkeling van inwonerstevredenheid, bereik en zelfredzaamheid en biedt periodieke duiding om trends tijdig te signaleren. Hiermee wordt de gemeenteraad in staat gesteld onderbouwd te sturen op betaalbaarheid, effectiviteit en duurzame ondersteuning. Ook maakt de monitor de voortgang van het Beleidskader Sociaal Domein 2025–2030 inzichtelijk en meetbaar.

Financiën over de treden
Binnen het sociaal domein gaan er jaarlijks circa 46 miljoen euro aan lasten en circa 7 miljoen euro aan baten in om. Om grip te krijgen op deze middelen zijn alle uitgaven binnen het sociaal domein in kaart gebracht en toegewezen aan de vier treden van het beleidskader of aan een overstijgende post.

Door de uitgaven te verdelen over de verschillende treden ontstaat inzicht in waar de financiële middelen momenteel worden ingezet. Dit laat zien waar binnen het sociaal domein het financiele zwaartepunt ligt en waar de grootste financiële opgaven zich bevinden.

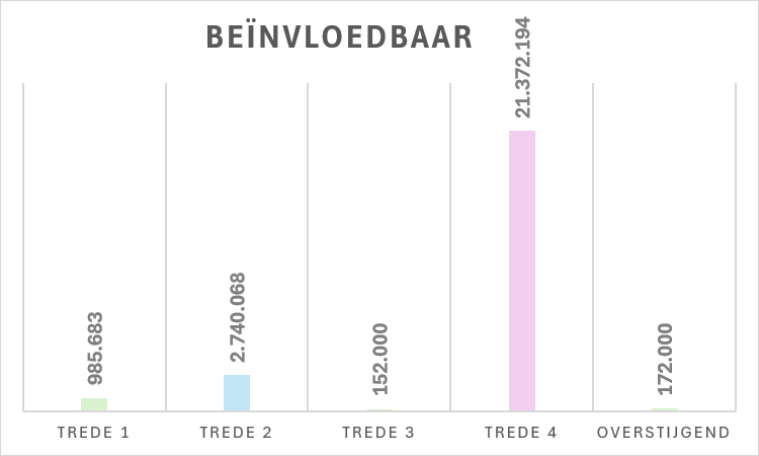

Niet alle uitgaven zijn in dezelfde mate beïnvloedbaar. Om te bepalen waar daadwerkelijk sturingsmogelijkheden liggen, is onderscheid gemaakt tussen beïnvloedbare en niet-beïnvloedbare uitgaven.

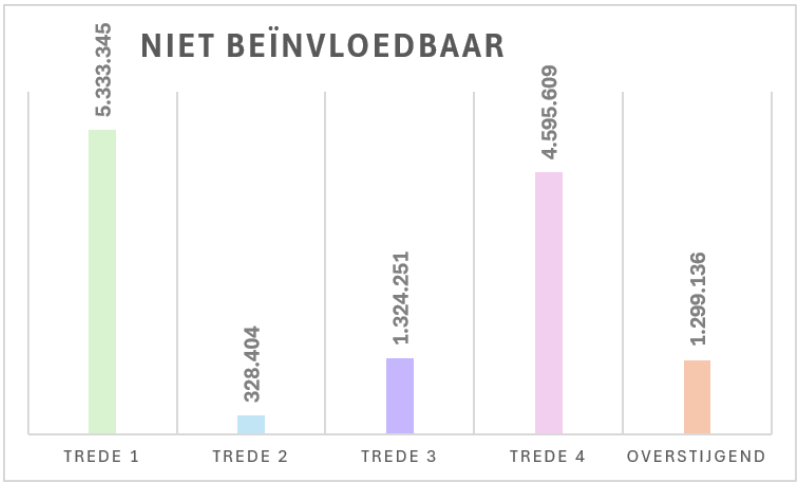

De hoogste waarde van beïnvloedbare budgetten bevindt zich op trede 4. Hoewel deze budgetten beïnvloedbaar zijn, is de mate van directe beïnvloedbaarheid beperkt. Een groot deel van deze uitgaven bestaat uit regionale inkopen. Deze budgetten kunnen daarom niet van de ene op de andere dag worden bijgestuurd. Financiële sturing vraagt om samenhang tussen regionale en lokale ambities. Regionaal kan worden gestuurd via contractmanagement en gezamenlijke inkoopafspraken, terwijl lokaal het Sterk Lokaal Team en het voorliggend veld zo worden ingericht dat de gewenste beweging wordt ondersteund. Door deze ontwikkelingen in samenhang vorm te geven, kunnen de budgetten op trede 4 op termijn worden beïnvloed. Deze beïnvloeding leidt echter niet automatisch tot besparingen. In veel gevallen is het eerste effect dat de kostenontwikkeling afvlakt of stabiliseert, waarna op langere termijn ruimte kan ontstaan voor financiële besparingen.

De uitgaven op de overige treden zijn over het algemeen directer beïnvloedbaar. Tegelijkertijd vraagt dit om een zorgvuldige afweging. Juist deze voorzieningen vormen de basis voor preventie, vroegsignalering en laagdrempelige ondersteuning. Het terugbrengen van investeringen op deze treden kan ertoe leiden dat ondersteuningsvragen van inwoners niet meer in het voorliggend veld worden opgelost, maar uiteindelijk terechtkomen in zwaardere en vaak duurdere vormen van zorg op trede 4.

De niet-beïnvloedbare uitgaven bestaan uit kosten waarop de gemeente geen of slechts zeer beperkte invloed heeft. Het gaat hierbij onder andere om kapitaallasten, contractuele verplichtingen met vaste financiële afspraken en uitgaven die voortvloeien uit wettelijke taken of rechterlijke uitspraken. Deze uitgaven vormen een vast onderdeel van de begroting en bieden nauwelijks ruimte voor financiële sturing.

Deze analyse laat zien dat een groot deel van de begroting beïnvloedbaar is, maar dat de grootste sturingsmogelijkheden zich bevinden binnen budgetten die complex zijn georganiseerd. Grip op de financiën binnen het sociaal domein vraagt daarom om een inhoudelijk gedreven aanpak waarin financiële keuzes worden gemaakt op basis van maatschappelijke effecten. Alleen door lokaal en regionaal in samenhang te sturen, kunnen middelen op termijn worden verschoven naar de ondersteuning die het meeste maatschappelijke én financiële effect oplevert.

Wat mag het kosten in 2027?

Venster 2: Gemeenschappen	2027		2028		2029		2030	
Bedragen x € 1.000	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**
2.1 Trede 1: Algemeen collectief	-7.150	895	-7.470	888	-7.517	865	-7.557	952
2.2 Trede 2: Algemeen selectief	-3.074	5	-3.107	5	-3.143	5	-3.177	5
2.3 Trede 3: Indicatievrije zorg	-1.476	-	-1.643	-	-1.711	-	-1.773	-
2.4 Trede 4: Zorg met indicatie	-31.617	5.584	-31.655	5.882	-30.359	5.893	-30.109	5.893
2.5 Treden overstijgende inzet	-1.881	410	-1.935	410	-1.897	410	-1.953	410
Subtotaal	**-45.198**	**6.894**	**-45.811**	**7.185**	**-44.625**	**7.173**	**-44.569**	**7.260**
2.99 Mutaties reserves	-	318	-	317	-	31	-	31
Totaal	**-45.198**	**7.212**	**-45.811**	**7.503**	**-44.625**	**7.204**	**-44.569**	**7.291**

Financiële ontwikkelingen / nieuw beleid

Ontwikkelingen / nieuw beleid Venster 2: Gemeenschappen	2027		2028		2029		2030	
Bedragen x € 1.000	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**
2.1 Trede 1: Algemeen collectief	-95	-	-30	-	-30	-	-30	-
2.2 Trede 2: Algemeen selectief	-	-	-	-	-	-	-	-
2.3 Trede 3: Indicatievrije zorg	-	-	-	-	-	-	-	-
2.4 Trede 4: Zorg met indicatie	-769	-	-557	-	-540	-	-540	-
2.5 Treden overstijgende inzet	-	-	-	-	-	-	-	-
Subtotaal	**-864**	**-**	**-588**	**-**	**-571**	**-**	**-571**	**-**
2.99 Mutaties reserves	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal Venster 2	**-864**	**-**	**-588**	**-**	**-571**	**-**	**-571**	**-**

Toelichting op financiële ontwikkelingen / nieuw beleid

Lasten Venster 2 (bedragen x € 1.000)	**Nadeel**	**-864**

2.1 Trede 1: Algemeen collectief	**Voordeel**	**-95**
GGD (S)	**Nadeel**	**-30**
De gemeentelijke bijdrage aan het basispakket van de GGD wordt jaarlijks geïndexeerd, waarbij de systematiek van gemeente Tilburg wordt gevolgd. Daarnaast is conform nieuwe cao-afspraken een reiskostenregeling voor GGD-medewerkers toegevoegd en voert de GGD door een wetswijziging extra taken uit per 2027. Met het ophogen van dit budget brengen we de lokale begroting in lijn met de regionale begroting.		
Tijdelijke huisvesting Dorpshuis (I)	**Nadeel**	**-65**
In het raadsbesluit van 16 mei 2024 heeft de raad budget beschikbaar gesteld voor tijdelijke huisvesting van gebruikers van de Wetering. Gezien de huidige planning van het Dorpshuis loopt de tijdelijke huisvesting echter door gedurende 2027. Hierdoor is het noodzakelijk om aanvullend budget beschikbaar te stellen. De kosten van de tijdelijke huisvesting bestaan voornamelijk uit leerlingenvervoer, het gebruik van sportzalen in Waalwijk en de inhuur van een tijdelijke beheerder.		
2.2 Trede 2: Algemeen selectief	**Voordeel**	**0**
Voor dit thema zijn er geen grote financiële ontwikkelingen of nieuw beleid.		
2.3 Trede 3: Indicatievrije zorg	**Nadeel**	**0**

Voor dit thema zijn er geen grote financiële ontwikkelingen of nieuw beleid.		
2.4 Trede 4: Zorg met indicatie	**Nadeel**	**-769**
Baanbrekers (S)	**Nadeel**	**-329**
De lokale begroting is gelijk gebracht aan het aandeel Loon op Zand voor de regionale begroting van Baanbrekers. Daarnaast heeft er in de 1ste bestuursrapportage van Baanbrekers een verhoging van de gemeentelijke bijdrage plaatsgevonden. De verhoging van de gemeentelijke bijdrage heeft ook effect voor begroting 2027 en de meerjaren begroting 2028 t/m 2030. Dit effect is meegenomen in de lokale begroting, en zit in deze afwijking.		
WMO Immaterieel (S)	**Nadeel**	**-54**
De tarieven per reiseenheid zijn gestegen. Dit is te verklaren door onder andere een hoog indexatiecijfer, een onderdeel van de indexatie is gebaseerd op de brandstofprijzen. Daarnaast is maatwerk toegenomen (rolstoelvervoer, voorin-indicatie, rollator) en wordt er een stijging in het aantal kilometers verwacht.		
Leerlingenvervoer (S)	**Nadeel**	**-174**
De tarieven per reiseenheid zijn gestegen. Dit is te verklaren door onder andere een hoog indexatiecijfer, mede gebaseerd op de stijgende brandstofprijzen. Daarnaast is maatwerk binnen het aangepast vervoer toegenomen in de vorm van voor-indicaties, begeleiding en leerlingen die niet met elkaar gecombineerd kunnen worden in verband met gedragsproblematiek. Bovendien wordt er een toename van het aantal afgelegde kilometers verwacht.		
Jeugdzorg (I)	**Nadeel**	**-212**
De begroting jeugd wordt door de regio opgesteld op basis van het historisch aandeel per gemeente met een indexatie van zorgtarieven op basis van de gewogen 3-jaars gemiddelde (4,68%). Hierin zit ook een kostenstijging per traject die met name toeziet op segment 1. Het gemiddeld aandeel van Loon op Zand op deze regionale begroting is 4,5% in 2026 gebleken. In plaats van een stabilisering of daling van het aantal unieke jeugdigen wordt er uitgegaan van een stijging. De gehele kostenstijging is doorvertaald naar de lokale begroting.		
2.5 Treden overstijgende inzet	**Voordeel**	**0**
Voor dit thema zijn er geen grote financiële ontwikkelingen of nieuw beleid.		
2.99 Mutaties reserves	**Voordeel**	**0**
Voor dit thema zijn er geen grote financiële ontwikkelingen of nieuw beleid.		

Baten Venster 2 (bedragen x € 1.000)	**Voordeel**	**0**

2.1 Trede 1: Algemeen collectief	**Voordeel**	**0**
Voor dit thema zijn er geen grote financiële ontwikkelingen of nieuw beleid.		
2.2 Trede 2: Algemeen selectief	**Voordeel**	**0**
Voor dit thema zijn er geen grote financiële ontwikkelingen of nieuw beleid.		
2.3 Trede 3: Indicatievrije zorg	**Voordeel**	**0**
Voor dit thema zijn er geen grote financiële ontwikkelingen of nieuw beleid.		
2.4 Trede 4: Zorg met indicatie	**Voordeel**	**0**
Voor dit thema zijn er geen grote financiële ontwikkelingen of nieuw beleid.		
2.5 Treden overstijgende inzet	**Voordeel**	**0**
Voor dit thema zijn er geen grote financiële ontwikkelingen of nieuw beleid.		
2.99 Mutaties reserves	**Voordeel**	**0**
Voor dit thema zijn er geen grote financiële ontwikkelingen of nieuw beleid.		

Venster 3 Omgevings- en economische ontwikkeling

Ambitie

Het uitgangspunt uit het coalitieakkoord betreft een leefbare en bedrijvige gemeente met drie sterke kernen, waarin we voortvarend werken aan woningbouw, een aantrekkelijke openbare ruimte, een gezonde economie en de verduurzaming van onze leefomgeving.
Schoon, duurzaam, heel en veilig blijft als motto de basis voor het beheer van de openbare ruimte.

Bij fysieke ontwikkelingen zoeken we altijd naar een goede balans tussen leefbaarheid en bereikbaarheid. We hebben oog voor de impact die deze ontwikkelingen kunnen hebben op inwoners en zoeken daarom actief naar draagvlak als dat aan de orde is. Daarbij letten we ook op goede toegankelijkheid zodat alle inwoners er baat bij hebben.

Wij streven naar een evenwichtige ruimtelijke ordening met ruimte voor wonen, werken, agrarische activiteit, natuur en erfgoed. De Omgevingsvisie en het Omgevingsplan zijn hierbij ons belangrijkste sturingsinstrumenten.

3.1 Omgeving

Wat willen we bereiken?

- Schoon, duurzaam, heel en veilig blijft het uitgangspunt voor het beheer van de openbare ruimte. We bouwen voort op de kwaliteitsnormen uit IBOR-nota 2024 – 2034.
- We zorgen voor een bereikbare gemeente met voldoende parkeergelegenheid voor inwoners en bezoekers, en pakken knelpunten in de verkeersstructuur gericht aan.
- Bij elke herinrichting van de openbare ruimte (bijvoorbeeld bij rioolvervanging) streven we naar minimaal 10% (volgens de IBOR-nota) ontharding en vergroening, ter bestrijding van hittestress en wateroverlast.

Wat gaan we daarvoor doen?

Kwaliteit openbare ruimte

De kwaliteit van de openbare ruimte is belangrijk voor de leefbaarheid en uitstraling van de gemeente. Bewoners, bedrijven en toeristen waarderen het groene karakter en de goede voorzieningen. Tegelijkertijd liggen er opgaven op het gebied van energietransitie, klimaatadaptatie en biodiversiteit, waardoor de druk op de openbare ruimte toeneemt.

Bij onderhoud en vervanging worden kosten en techniek afgewogen tegen gemeentelijke doelstellingen, zoals veiligheid, leefomgeving en inwonerstevredenheid. Daarnaast heeft de gemeente de wettelijke plicht haar kapitaalgoederen in stand te houden en kapitaalvernietiging te voorkomen. Bij beheerkeuzes wordt daarom steeds een balans gezocht tussen technische kwaliteit, beeldkwaliteit en inrichtingskwaliteit.

We zetten in op onderhoud en vervanging om de vastgestelde kwaliteitsniveaus te behalen. Daarbij hanteren we een sobere en doelmatige aanpak, waarbij de technische kwaliteit op orde blijft.

Door het toepassen van duurzame materialen, nieuwe technieken en efficiëntere werkprocessen verbeteren we de uitvoering van werkzaamheden. Daarnaast blijven we werkzaamheden combineren waar mogelijk, zodat overlast voor inwoners wordt beperkt en projecten doelmatig worden uitgevoerd.

Mobiliteit, verkeer en parkeren
We willen in 2040 beter bereikbaar zijn en minder verkeersdruk ervaren. Door vol in te zetten op slimme oplossingen voor mobiliteit laten we zien dat groei ook kan zonder nieuwe belasting voor de woonomgeving en de natuur. Hoe we dit vorm gaan geven hebben we uitgewerkt in de Mobiliteitsvisie 2040.

In de Mobiliteitsvisie is vastgelegd dat we staan voor een verkeersveilige gemeente. Een focuspunt is dat we actief optreden bij hotspots met veel ongevallen en dat we extra inzetten op de veiligheid van fietsers en voetgangers.

Spelen en Bewegen
We streven ernaar dat iedereen in onze lokale samenleving mee kan doen. Dit betekent ook dat er in de fysieke omgeving ruimte moet zijn voor iedereen en dat het goed toeven is. Dit is een van de speerpunten in het Beleidsplan Samen actief Spelen en Bewegen.

Binnen onze regulier taken

3.1 Omgeving	Realisatie		Begroting	
	2024	2025	2026	2027
We voeren regulier onderhoud uit volgens vastgestelde kwaliteitsniveaus in de IBOR-nota 2024-2034				
% dat voldoet aan de vastgestelde kwaliteitsniveaus	94	95	90	90
We zorgen voor een verkeersveilige inrichting van de openbare ruimte				
Aantal verkeersslachtoffers	16	8	9	9

Onze verbonden partijen
Niet van toepassing.

3.2 Duurzaamheid

Wat willen we bereiken?
We bouwen voort op het Actieplan Duurzaamheid 2025-2028 en de regionale samenwerking, en streven naar integratie van duurzaamheid in alle fysieke ingrepen.

Wat gaan we daarvoor doen?
We bevinden ons op een pad vol uitdagingen. Het klimaat verandert en onze grondstoffen zijn niet oneindig. De route naar een duurzame toekomst is geen rechte weg, maar een kronkelend pad met onbekende obstakels en kruispunten. De keuzes die we vandaag maken, bepalen hoe de toekomst voor de volgende generaties eruitziet. De komende jaren zetten we belangrijke stappen op het gebied van energie en duurzaamheid.

Afval
Binnen de keten ontstaat steeds meer het besef dat er op meerdere fronten tegelijk inzet nodig is om tot een circulaire economie te komen. Dit betekent meer product-innovatie en toepassingsmogelijkheden, maar ook meer besef bij de burger van meerwaarde van stromen via bijv. reparatie en een betere kwaliteit van deelstromen door goed scheidingsgedrag. We richten ons daarom meer op bewustwording van afvalscheiding. We coachen en begeleiden inwoners in plaats van direct te bekeuren. Dit om het draagvlak te vergroten en daarmee de hoeveelheid restafval terug te dringen en de kwaliteit van deelstromen te verbeteren en te borgen.

Duurzaamheid
<u>Netcongestie</u>

- Netcongestie is een urgent vraagstuk dat toekomstige woningbouw en bedrijventerreinontwikkeling kan belemmeren. We pakken dit actief aan door lokale mogelijkheden te onderzoeken en zo snel mogelijk uit te voeren;
- We versterken de samenwerking met netbeheerders en stimuleren flexibel stroomgebruik, ruimte voor kabels/leidingen en energiebesparing;
- We maken met bestaande bedrijven afspraken over het gebruik van het elektriciteitsnet;
- Bij ingebruikname van nieuwe bedrijventerreinen maken we vooraf afspraken over inrichting en gebruik van het elektriciteitsnet.

<u>Energietransitie en duurzame opwek</u>

- We onderzoeken of De Spinder kan uitgroeien tot een energie-hub voor onze gemeente (bijvoorbeeld uitbreiding windenergie, in overeenstemming met de REKS), met versterking van natuur en recreatie;
- We herijken de aanpak naar een meer flexibele en doelgroepgerichte aanpak als het gaat om het verduurzamen van woningen;
- We ondersteunen de lokale Energiecoöperatie actief en rollen wijkgerichte aanpakken voor het aardgasvrij maken van woningen uit.

Binnen onze regulier taken

3.2 Duurzaamheid	**Realisatie**		**Begroting**	
	2024	**2025**	**2026**	**2027**
Aantal kg restafval (grof en fijn) per inwoner per jaar1	122	116	<100	<100
Scheidingspercentage afval	75	76	80	80
Recyclepercentage*		62	65	65
Percentage van ons rioolareaal dat we jaarlijks reinigen en inspecteren	12	14	14	14
Percentage daken met zonnepanelen bij woningen	40	42,5	21	21
20% besparing aardgas realiseren in 2030 t.o.v. 2021 in Terajoules	424	nb	409	540
20% afname hoeveelheid CO2-uitstoot per jaar in 2030 t.o.v. 2019 (keuze voor 2019 in verband met covid-19)	99	nb	94	92
Aantal elektrische autolaadpunten	660	680	725	1000
Percentage Ledlampen binnen onze gemeente in openbare ruimte, doel is om in 2030 alle openbare verlichting van Ledlampen te hebben voorzien.	62	72	86	98

* Het recyclepercentage is een nieuwe KPI binnen afval.

Onze verbonden partijen

- Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant

Onze speerpunten

Grondstoffenbeleid 2028-2032	
Doel	We willen de komende jaren de hoeveelheid restafval terugdringen en de kosten beheersen.
Inhoud	Met het opstellen/actualiseren van het grondstoffenbeleid willen we de overgang van een wegwerpeconomie naar een circulaire economie zo soepel mogelijk

	laten verlopen. Hierin worden afvalstoffen niet langer verbrand of gestort, maar maximaal hergebruikt als nieuwe, waardevolle grondstoffen.
Financiën	De kosten worden gedekt uit de gesloten begroting van het product afval.
Planning	Vaststellen 2027
Risico's	Het ontbreken van een gemeentelijk afvalbeleidsplan kan leiden tot inefficiënt afvalbeheer, hogere kosten, onvoldoende naleving van wet- en regelgeving, milieuschade en een verslechtering van de leefomgeving voor inwoners.

Circulaire Ambachtscentrum	
Doel	Uitvoering van fase 1 van het stappenplan uit het Haalbaarheidsonderzoek Circulair Ambachtscentrum.
Inhoud	Met fase 1 van het stappenplan uit het haalbaarheidsonderzoek kunnen de gemeenten dynamisch maar concreet aan de slag om de gestelde circulaire ambities te realiseren en te bouwen aan een toekomstbestendig circulair Loon op Zand, Heusden en Waalwijk in 2050. Met deze eerste fase kunnen we een vervolgstap zetten naar de realisatie van een circulair netwerk en wellicht op termijn een Circulair Ambachtscentrum (CA).
Financiën	De kosten worden gedekt uit de gesloten begroting van het product afval.
Planning	In de eerste fase, die ongeveer een jaar (geheel 2027) duurt, ligt de nadruk op het opbouwen van een stevige basis voor het project. Hierin wordt gewerkt aan het opbouwen van een netwerk van intrinsiek gemotiveerde stakeholders die actief willen bijdragen aan de doelstellingen van het project.
Risico's	Juridische belemmeringen en gebrek aan draagvlak.

Onderzoek energiegemeenschap	
Doel	De lokale gemeenschap te ondersteunen en helpen bij de energietransitie. Energietransitie versnellen. Invulling geven aan hoofdthema drie van de energiesysteemvisie: realiseren van eigen opwek.
Inhoud	Binnen een energiegemeenschap werken burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties samen om duurzame energie op te wekken, beheren en gebruiken, met focus op duurzaamheid en samenwerking. Om te bepalen of een energiegemeenschap wenselijk en haalbaar is binnen de gemeente, is een verkennend haalbaarheidsonderzoek nodig. Dit onderzoek kan zich richten op de volgende onderdelen: Behoefte en Draagvlak onder inwoners, bedrijven en organisaties, technische haalbaarheid, financiële haalbaarheid en ruimtelijk en maatschappelijke kansen.
Financiën	De kosten voor een dergelijk onderzoek bedragen € 10.000 en worden gedekt uit het reguliere budget van duurzaamheid.
Planning	Start in 2027
Risico's	Gebrek aan draagvlak, onvoldoende benutting van lokaal opgewekte energie en beperkte mogelijkheden om netcongestie te verminderen.

Onderzoek netbewust ontwikkelen	
Doel	Invulling geven aan het eerste hoofdthema van de energiesysteemvisie: Netbewust ontwikkelen van projecten.
Inhoud	We gaan onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om netbewust ontwikkelen van projecten (nieuwbouw, bedrijventerrein et cetera) te kunnen borgen in het omgevingsplan.

	Netbewust ontwikkelen betekent dat bij ruimtelijke ontwikkelingen, bouwprojecten en duurzame initiatieven rekening wordt gehouden met de beschikbare capaciteit van het elektriciteitsnet. Door de toenemende vraag naar elektriciteit en de groei van duurzame energie ontstaan op veel plaatsen knelpunten op het net (netcongestie). Netbewust ontwikkelen helpt om nieuwe projecten toch mogelijk te maken zonder het elektriciteitsnet onnodig te belasten.
Financiën	De kosten worden gedekt uit reguliere budget van duurzaamheid
Planning	Start kwartaal 1 2027
Risico	Gebrek aan draagvlak, hoge complexiteit, hogere kosten, samenwerking met meerdere partijen en veranderende regelgeving.

Opwek en opslagnotitie en technisch onderzoek	
Doel	Invulling geven aan het derde hoofdthema van de energiesysteemvisie: Inzetten op realisatie eigen opwek. Versnellen van de energietransitie.
Inhoud	Om een goede ruimtelijke afweging te kunnen maken, brengen we het opwekpotentieel van onder andere zon, wind en geothermie binnen de gemeente in kaart. Tegelijk onderzoeken we waar behoefte is aan energieopslag, gezien de variabele productie van duurzame bronnen. Door opwek en vraag met elkaar te verbinden, krijgen we inzicht in waar overschotten en tekorten ontstaan en waar opslag nodig is. Dit vormt de basis om te bepalen op welk schaalniveau – van gebouw tot gemeente of regio – opwek en opslag van energie wenselijk en ruimtelijk passend zijn.
Financiën	De kosten voor de ruimtelijke afweging bedragen € 80.000 en de kosten voor een plan MER procedure bedragen € 30.000. Deze middelen worden gedekt vanuit de decentralisatie-uitkering CDOKE.
Planning	Start eind 2026, oplevering kwartaal 4 2027
Risico	Gebrek aan draagvlak en dat we doelen vanuit de rijksopdracht om energieneutraal te zijn in 2050 niet gaan halen.

Onderzoek energiehubs bestaande bedrijventerreinen	
Doel	Invulling geven aan het eerste hoofdthema van de energiesysteemvisie: netbewust ontwikkelen van projecten
Inhoud	Om onze lokale economie te versterken en ondersteunen gaan we onderzoeken of er op bestaande bedrijventerreinen energiehubs kunnen worden gecreëerd zodat de bedrijven op deze bedrijventerreinen weer perspectief hebben om uit te kunnen breiden. Een energie hub verzamelt opgewekte energie en verdeelt dit weer aan de bedrijven die vraag hebben naar energie. Hierdoor kunnen de energievraagstukken opgelost worden.
Financiën	De kosten voor onderzoek naar energiehubs op bestaande bedrijventerreinen bedraagt € 100.000. Deze middelen worden gedekt vanuit de decentralisatie-uitkering CDOKE.
Planning	Start 2027
Risico	Gebrek aan draagvlak en dat we doelen vanuit de rijksopdracht om energieneutraal te zijn in 20250 niet gaan halen.

Warmteprogramma	
Doel	Vastleggen welke wijk wanneer van het aardgas af gaat (en wat het warmte alternatief is).

Inhoud	Onder de omgevingswet is het noodzakelijk om voor 1-1-2028 een Warmteprogramma opgesteld te hebben. Hierin werken we uit op welke wijze de diverse wijken op termijn van het aardgas afgekoppeld gaan worden.
Financiën	De kosten dekken we uit de in 2026 beschikbaar gestelde SPUK CDOKE-gelden vanuit het rijk. Middelen worden overgeheveld van 2026 naar 2027.
Planning	Het onderzoek is in 2026 gestart, vaststelling door college uiterlijk 31-12-2027.
Risico	Het betreft een wettelijke bepaling. Als we geen Warmteprogramma opstellen voldoen we niet aan dat deel van de wetgeving.

3.3 Wonen

Wat willen we bereiken?

De huidige situatie op de woningmarkt vraagt om creativiteit en ambitie. We willen deze periode blijven bouwen en zo op termijn uitgroeien tot een gemeente met 25.000 inwoners. Daarbij kiezen we in de eerste plaats voor inbreiding binnen de bebouwde kom waar dat kan en daarna voor uitbreiding wanneer dat nodig is.

Wij maken werk van haalbaar en betaalbaar bouwen voor alle doelgroepen in alle drie de kernen, met bijzondere aandacht voor starters, ouderen en mensen met een zorgbehoefte.

Wat gaan we daarvoor doen?

Wonen

Er wordt gewerkt aan een herijking van de Woondeal, hierin zullen ook de geactualiseerde woningbouwopgave worden opgenomen. De realisatie is vaak van externe partijen afhankelijk. De start bouw en dus ook oplevering is afhankelijk van de verschillende trajecten die doorlopen moeten worden op het gebied van het omgevingsplan en vergunningen.

De waarde van Erfgoed

Onze visie is dat erfgoed meerwaarde biedt voor de hele gemeente. Het versterkt de identiteit van onze dorpen, draagt bij aan de kwaliteit van onze leefomgeving, trekt bezoekers aan en stimuleert onze economie. Daarnaast verbindt erfgoed generaties en biedt het inspiratie voor hedendaagse vraagstukken. Zo kunnen oude landschapsstructuren richting geven aan klimaat adaptieve oplossingen en kunnen tradities en verhalen bijdragen aan sociale samenhang en trots.

Om deze ambities waar te maken werken we met vier programmalijnen. We beginnen met inzicht en bescherming, door erfgoed goed in beeld te brengen en juridisch te borgen. Daarna zetten we in op een integrale en toekomstgerichte benadering, waarin erfgoed een rol speelt bij brede maatschappelijke en ruimtelijke opgaven. Vervolgens vergroten we de beleving en betrokkenheid, zodat erfgoed zichtbaar en beleefbaar is voor onze inwoners en bezoekers. Tot slot versterken we ondersteuning en samenwerking, zowel binnen de gemeente als met externe partners.

Binnen onze regulier taken

3.3 Wonen	Realisatie		Begroting	
	2024	2025	2026	2027
Voldoen aan de woondeal 30-40-30	Ja	Ja	Ja	Ja
Aantal nieuw opgeleverde woningen	108	13	75-100	275-300
Aantal woningen dat in aanbouw is gestart	19	172	150-200	150-200

Onze verbonden partijen
Niet van toepassing.

Onze speerpunten

Woningbouwstrategie	
Doel	Een op te stellen woningbouwstrategie moet kunnen dienen als sturings- én als realisatiekader met het hoofddoel: meer sturing, meer tempo en het juiste programma op de juiste plek. Het bestuurlijk/strategische doel is een gedeeld kader vanuit de het college en duidelijkheid voor initiatiefnemers. Het tactische doel is een bestuurlijk gedragen vertaling naar prioriteiten, programmering, samenwerking en dealbreakers (bv netcongestie). Het operationele doel is dat een kader een beter prioritering van de beperkte tijd en middelen bij bijvoorbeeld vergunningverlening, procedures en toezicht.
Inhoud	We gaan een woningbouwstrategie opzetten om meer regie op de uitvoering van woningbouwprojecten te krijgen. Met deze strategie bepalen we een gezamenlijke koers waardoor we meer richting kunnen geven aan projecten om woningbouw te stimuleren. Hierdoor kunnen we op voorhand filteren en is er een kader voor prioritering. Zodat de organisatie beter in staat is de juiste inzet van tijd en middelen te doen.
Financiën	Voor het opstellen van een woningbouwstrategie wordt een budget gevraagd van € 50.000 (incidenteel). De financiering vindt plaats met de inkomsten uit de Realisatiestimulans. Er vindt een onttrekking plaats uit de Reserve Woningbouw. Door vooraf doelgerichter en gekaderd te werken kan er ook geld bespaard worden. Bij een snellere beoordeling van initiatieven wordt er alleen gewerkt aan kansrijke plannen.
Planning	Zodra de betaling van de Realisatiestimulans binnen is, kan er gestart worden.
Risico's	Het is nog onbekend wanneer de betaling van de Realisatiestimulans zal plaatsvinden. Dit kan betekenen dat het opstellen van de woningbouwstrategie vertraging oploopt.

Centrum Kaatsheuvel	
Doel	Doorontwikkeling revitalisering en transformatie centrum Kaatsheuvel.
Inhoud	In 2025 hebben we de stedenbouwkundige kaders vastgesteld voor het centrum van Kaatsheuvel. Ook het rapport 'Positionering en placemaking centrum Kaatsheuvel' is opgeleverd en vastgesteld door het college. Deze kaders, gericht op verkleining en versterking van het kernwinkelgebied en op een transformatie van het gebied tussen de Hoofdstraat en de Schotsestraat, worden verder uitgewerkt.
Financiën	Voor een complex project als het Centrum Kaatsheuvel is de inzet van specifieke expertise noodzakelijk. Hierbij kan worden gedacht aan ervaren projectleiding, stedenbouwkundige expertise en, waar nodig, juridische ondersteuning. Voor de periode 2027 tot en met 2028 is jaarlijks een budget van € 195.000 en €190.000 benodigd voor de inzet van externe specialistische expertise. Voorgesteld wordt deze kosten te dekken uit de opbrengsten van de Realisatiestimulans. Daartoe vindt een onttrekking plaats uit de Reserve Woningbouw.
Planning	De ontwerpfase is gestart in 2025 en heeft op onderdelen tot initiatieven geleid. Het stimuleren en faciliteren pakken we proactief aan. Dit zal ook doorlopen in 2027. Ditzelfde geldt voor de uitvoering van het rapport 'Positionering en placemaking centrum Kaatsheuvel'.
Risico's	De uitvoering van het project is hoofdzakelijk afhankelijk van marktpartijen zoals ondernemers, exploitanten en (vastgoed)investeerders, zij moeten vertrouwen

	hebben in de (her)ontwikkeling. De uitvoering hebben we hiermee dus niet helemaal in eigen hand.

Omgevingsplan	
Doel	Impuls geven aan de uitvoering transitieplan Omgevingsplan.
Inhoud	Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. De gemeente heeft tot 1 januari 2032 om te komen tot één Omgevingsplan voor de hele gemeente. Dit is een intensief en fors traject. Hiervoor is een transitieplan opgesteld met jaarlijks uit te voeren stappen om in 2027 verder te kunnen werken aan het Omgevingsplan en om opvolging te geven aan het programma Wonen in het Coalitieakkoord. Naast het actualiseren van de diverse huidige planologische regelingen, kijken we ook naar verlichting van de regeldruk. Hier zal de komende jaren bij de diverse wijzigingen steeds aandacht voor zijn. Op deze wijze geven we invulling aan de opdracht met betrekking tot het omgevingsplan uit het coalitieakkoord.
Financiën	Voor 2027 is er € 150.000 nodig om verder te kunnen bouwen aan het Omgevingsplan. De financiering vindt plaats met de inkomsten uit de Realisatiestimulans. Er vindt een onttrekking plaats uit de Reserve Woningbouw.
Planning	Op 1 januari 2032 dient het Omgevingsplan gereed te zijn. Per jaar wordt bekeken welke stappen nog gezet moeten worden op basis van het transitieplan.
Risico's	De invoering van de Omgevingswet is dermate complex dat er steeds veranderende inzichten voordoen. Dit kan leiden tot koerswijzigingen of aanpassingen. Dit kunnen wijzigingen vanuit het rijk zijn, samenwerkende partners (bv Omgevingsdienst) of wijzigingen in het digitale systeem. Hierdoor dient jaarlijks het transitieplan kritisch beoordeeld te worden en daar waar nodig aangepast. Dit kan leiden tot aanpassing van het benodigd budget uit de bestemmingsreserve Wonen.

3.4 Economische ontwikkeling, toerisme en recreatie

Wat willen we bereiken?

We blijven een levendige economische gemeente. Toeristen en inwoners weten onze gemeente te vinden voor vermaak, natuur en onze vitale kernen. Onze ambitie is om het recreatief aanbod te versterken en te verbreden. Om de Economische en toeristisch-recreatieve visie 2030 concreet en meetbaar te maken, is er een aantal doelstellingen geformuleerd. Deze doelstellingen zijn vertaald naar thema's en activiteiten in het actieprogramma economische en toeristisch-recreatieve visie 2023-2027.

We streven ernaar om onze centra een sterkere rol te geven in de samenleving en de centra te verbinden met de sterke recreatiesector van onze gemeente. Om deze reden gaan we aan de slag met het vergroenen van de centra en onderzoeken we de mogelijkheden voor de ontwikkelingen van de centra.

Wat gaan we daarvoor doen?

We zetten de uitvoering van het in 2023 vastgestelde Actieprogramma Economische en toeristische-recreatieve visie voort. Hierin zijn concrete stappen opgenomen om de lokale economie en het toerisme te versterken.

In het buitengebied worden toeristisch-recreatieve activiteiten gecombineerd met natuurontwikkeling en betere wandel- en fietsroutes. De Loonse en Drunense Duinen moeten toegankelijk blijven voor zowel inwoners als gasten.

We zijn gestart met de opzet van een Green Deal voor het bedrijventerrein Kaatsheuvel. We streven hier naar een toekomstbestendig bedrijvenpark met een aantrekkelijk ondernemersklimaat waarbij ondernemers verbonden zijn en geïnformeerd zijn over mogelijkheden en kansen. Zij geloven dat een actieve rol voor ondernemers de energietransitie kan versnellen, kan bijdragen aan de circulaire economie en aan een klimaat adaptieve omgeving.

Centrum Loon op Zand
We werken aan een toekomstbestendig en vitaal centrum van de kern Loon op Zand. In 2026 is er een relocatieonderzoek uitgevoerd. De resultaten hiervan worden gedeeld met het college en de raad wordt hierover geïnformeerd. Afhankelijk van de uitkomst van dit onderzoek zal er mogelijk een project- of gebiedsontwikkeling volgen.

Binnen onze regulier taken

3.4 Economische ontwikkeling	Realisatie		Begroting	
	2024	2025	2026	2027
Aantal vestigingen per 10.000 inwoners	1334	1328	1375	1340
Aantal banen recreatie en toerisme	3860	4030	4035	4040
Aantal banen totaal in de gemeente per 1.000 inwoners van 15-74 jaar	612	629	650	635
Verhouding banen en woningen (voorheen Functiemenging)	50,8	51,2	50,0	50,0

Het aantal banen wordt vanaf 2026 anders geregistreerd. (https://www.lisa.nl/gratis-data/)

Onze verbonden partijen
- Midpoint Brabant

Wat mag het kosten in 2027?

Venster 3: Omgeving en economische ontwikkeling	2027		2028		2029		2030	
Bedragen x € 1.000	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**
3.1 Omgeving	-7.697	411	-8.007	396	-8.353	396	-8.577	396
3.2 Duurzaamheid	-5.813	6.900	-6.218	7.005	-6.503	7.585	-6.928	7.780
3.3 Wonen	-4.498	1.362	-3.767	640	-3.716	640	-3.848	640
3.4 Economische ontwikkeling	-893	30	-941	30	-961	30	-980	30
Subtotaal	**-18.901**	**8.702**	**-18.933**	**8.071**	**-19.533**	**8.651**	**-20.334**	**8.846**
3.99 Mutaties reserves	-	727	-	262	-	97	-	91
Totaal	**-18.901**	**9.429**	**-18.933**	**8.332**	**-19.533**	**8.748**	**-20.334**	**8.936**

Financiële ontwikkelingen / nieuw beleid

Ontwikkelingen / nieuw beleid Venster 3: Omgeving en economische ontwikkeling	2027		2028		2029		2030	
Bedragen x € 1.000	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**
3.1 Omgeving	-	-	-	-	-	-	-	-
3.2 Duurzaamheid	-	-	-	-	-	-	-	-
3.3 Wonen	-395	-	-190	-	-	-	-	-

3.4 Economische ontwikkeling	-	-	-	-	-	-	-	-
Subtotaal	**-395**	**-**	**-190**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
3.99 Mutaties reserves	-	395	-	190	-	-	-	-
Totaal Venster 3	**-395**	**395**	**-190**	**190**	**-**	**-**	**-**	**-**

Toelichting op financiële ontwikkelingen / nieuw beleid

Lasten Venster 3 (bedragen x € 1.000)	**Nadeel**	**-395**

3.1 Omgeving	**Voordeel**	**0**
Voor dit thema zijn er geen grote financiële ontwikkelingen of nieuw beleid.		
3.2 Duurzaamheid	**Voordeel**	**0**
Voor dit thema zijn er geen grote financiële ontwikkelingen of nieuw beleid.		
3.3 Wonen	**Nadeel**	**-395**
Woningbouwstrategie (I)	**Nadeel**	**-50**
Voor het opstellen van een woningbouwstrategie wordt een budget gevraagd van € 50.000. De financiering vindt plaats met de inkomsten uit de Realisatiestimulans. Er vindt een onttrekking plaats uit de Reserve Woningbouw. Dit heeft per saldo geen effect op het begrotingssaldo.		
Omgevingsplan (I)	**Nadeel**	**-150**
Voor 2027 is er € 150.000 nodig om verder te kunnen bouwen aan het Omgevingsplan. De financiering vindt plaats met de inkomsten uit de Realisatiestimulans. Er vindt een onttrekking plaats uit de Reserve Woningbouw. Dit heeft per saldo geen effect op het begrotingssaldo.		
Centrumontwikkeling Kaatsheuvel (I)	**Nadeel**	**-195**
Voor een complex project als het Centrum Kaatsheuvel is de inzet van specifieke expertise noodzakelijk. Hierbij kan worden gedacht aan ervaren projectleiding, stedenbouwkundige expertise en, waar nodig, juridische ondersteuning. Voor de periode 2027 tot en met 2028 is jaarlijks een budget van € 195.000 en €190.000 benodigd voor de inzet van externe specialistische expertise. Voorgesteld wordt deze kosten te dekken uit de opbrengsten van de Realisatiestimulans. Daartoe vindt een onttrekking plaats uit de Reserve Woningbouw. Dit heeft per saldo geen effect op het begrotingssaldo.		
3.4 Economische ontwikkeling	**Voordeel**	**0**
Voor dit thema zijn er geen grote financiële ontwikkelingen of nieuw beleid.		
3.99 Mutaties reserves	**Voordeel**	**0**
Voor dit thema zijn er geen grote financiële ontwikkelingen of nieuw beleid.		

Baten Venster 3 (bedragen x € 1.000)	**Voordeel**	**395**

3.1 Omgeving	**Voordeel**	**0**
Voor dit thema zijn er geen grote financiële ontwikkelingen of nieuw beleid.		
3.2 Duurzaamheid	**Voordeel**	**0**
Voor dit thema zijn er geen grote financiële ontwikkelingen of nieuw beleid.		
3.3 Wonen	**Voordeel**	**0**
Voor dit thema zijn er geen grote financiële ontwikkelingen of nieuw beleid.		
3.4 Economische ontwikkeling	**Voordeel**	**0**
Voor dit thema zijn er geen grote financiële ontwikkelingen of nieuw beleid.		
3.99 Mutaties reserves	**Voordeel**	**395**
Woningbouwstrategie (I)	**Voordeel**	**50**

Voor het opstellen van een woningbouwstrategie wordt een budget gevraagd van € 50.000. De financiering vindt plaats met de inkomsten uit de Realisatiestimulans. Er vindt een onttrekking plaats uit de Reserve Woningbouw. Dit heeft per saldo geen effect op het begrotingssaldo.		
Omgevingsplan (I)	**Voordeel**	**150**
Voor 2027 is er € 150.000 nodig om verder te kunnen bouwen aan het Omgevingsplan. De financiering vindt plaats met de inkomsten uit de Realisatiestimulans. Er vindt een onttrekking plaats uit de Reserve Woningbouw. Dit heeft per saldo geen effect op het begrotingssaldo.		
Centrumontwikkeling Kaatsheuvel (I)	**Voordeel**	**195**
Voor een complex project als het Centrum Kaatsheuvel is de inzet van specifieke expertise noodzakelijk. Hierbij kan worden gedacht aan ervaren projectleiding, stedenbouwkundige expertise en, waar nodig, juridische ondersteuning. Voor de periode 2027 tot en met 2028 is jaarlijks een budget van € 195.000 en €190.000 benodigd voor de inzet van externe specialistische expertise. Voorgesteld wordt deze kosten te dekken uit de opbrengsten van de Realisatiestimulans. Daartoe vindt een onttrekking plaats uit de Reserve Woningbouw. Dit heeft per saldo geen effect op het begrotingssaldo.		

Venster 0 Overhead en algemene dekkingsmiddelen

Ambitie

De gemeente Loon op Zand streeft ernaar om komende jaren een structureel sluitende begroting te realiseren, ondanks de toenemende financiële druk en onzekerheden vanuit het Rijk. De inzet is om de uitgaven en inkomsten zoveel mogelijk in balans te brengen. Dit betekent dat we voor een uitdaging staan om onze ambities te realiseren. Voor 2027 wordt financiële ruimte gevonden door uitsluitend noodzakelijke autonome ontwikkelingen door te voeren en het uitgangspunt te hanteren dat nieuw beleid alleen mogelijk is wanneer dit wordt gedekt door oud beleid of andere dekkingsmiddelen. Voor de jaren 2028 en verder staat de gemeente nog voor een financiële uitdaging. Om deze jaren financieel sluitend te krijgen, zal een ombuigingstraject worden gestart. De voorstellen die hieruit voortkomen, worden verwerkt in de Kadernota 2028.

Algemene uitkering
Het gemeentefonds is voor de gemeente de belangrijkste inkomstenbron vanuit het Rijk. Voor 2027 stijgt de algemene uitkering uit het gemeentefonds licht, waarmee een deel van de prijs-en loonstijgingen wordt opgevangen. De financiële ruimte blijft echter beperkt. Gemeenten hebben namelijk te maken met stijgende kosten, terwijl de groei van het gemeentefonds niet altijd voldoende is om deze volledig te compenseren.

Ook in de jaren 2028 tot en met 2030 laat het gemeentefonds naar verwachting een beperkte groei zien. Hoewel deze bijdraagt aan het opvangen van stijgende kosten, blijft er onzekerheid over de mate waarin gemeenten hun toenemende taken en kosten kunnen bekostigen. Hierdoor blijft het noodzakelijk om zorgvuldig af te wegen welke nieuwe uitgaven worden gedaan. Daarnaast kunnen toekomstige besluiten van het Rijk gevolgen hebben voor de omvang van het gemeentefonds. Met name vanaf 2029 bestaan er nog onzekerheden rond enkele landelijke beleidswijzigingen, waardoor de financiële vooruitzichten voor gemeenten onder druk kunnen komen te staan.

Per saldo laat het gemeentefonds in de periode 2027-2030 een stabiele maar beperkte groei zien. Hoewel de financiële vooruitzichten gunstiger zijn dan enkele jaren geleden werd verwacht, blijft voorzichtigheid geboden. Gemeente Loon op Zand zal ook de komende jaren scherp moeten blijven sturen op een gezonde financiële huishouding.

Lokale heffingen
In de paragraaf lokale heffingen geven we een nadere toelichting op de onderbouwing en beleidslijnen.

Overhead
Voor Venster 0 (Overhead) ligt de focus op het ondersteunen van de uitvoering van bestaand beleid en het waarborgen van een stabiele bedrijfsvoering. Ook hier geldt het beleidsarme uitgangspunt, echter om de organisatie te kunnen faciliteren in de uitdagingen welke voor ons liggen is zoals aangegeven in venster 1 een investering in de organisatie nodig. Daarnaast zijn er enkele andere wijzigingen noodzakelijk om te kunnen voldoen aan het gestelde beleid. De uitbreiding heeft betrekking op onderstaande functies;

- Adviseur Financiën
- Adviseur Juridische zaken
- Adviseur Communicatie

- Adviseur P&O
- Adviseur Ruimtelijke ordening
- Bedrijfscontactfunctionaris
- Contactfunctionaris sport

De uitbreiding voor personeel betreft een totale post van € 650.000. Gezien de benodigde ombuigingen om te komen tot een positief begrotingssaldo is de functie Adviseur P&O uitgesteld naar 2028, waardoor het in 2027 gaat om een bedrag van €543.000.

Onze verbonden partijen
Niet van toepassing.

Onze speerpunten

Doorontwikkeling P&C producten	
Doel	Het doorontwikkelen en optimaliseren van de P&C producten.
Inhoud	In 2026 is gestart met een onderzoek naar de verdere doorontwikkeling en digitalisering van de P&C-producten. Dit onderzoek wordt in 2027 voortgezet, met als doel de kwaliteit, toegankelijkheid en beschikbaarheid van sturingsinformatie verder te verbeteren en de ondersteuning van raad, bestuur en organisatie te versterken.
Financiën	De uitvoering van het onderzoek past binnen de huidige begroting. Indien er financiële consequenties voortvloeien uit het onderzoek en de verdere digitalisering van de P&C cyclus worden deze ter besluitvorming aan de Raad voorgelegd.
Planning	Het onderzoek, dat in 2026 is gestart, wordt in 2027 afgerond.
Risico's	Een mogelijk risico is dat er binnen de organisatie te weinig capaciteit is om de mogelijke implementatie van de gewenste applicaties uit te voeren naast de reguliere werkzaamheden.

Wat mag het kosten in 2027?

Venster 0: Overhead en algemene dekkingsmiddelen	**2027**		**2028**		**2029**		**2030**	
Bedragen x € 1.000	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**
0.1 Overhead	-16.642	513	-17.085	280	-17.297	362	-17.684	417
0.2 Lokale heffingen	-689	18.326	-718	18.779	-750	19.171	-783	19.593
0.3 Algemene uitkeringen	-	50.781	-	50.622	-	51.011	-	53.096
0.4 Dividend	-	88	-	88	-	88	-	88
0.5 Financieringsfunctie	-73	65	-70	62	-67	59	-64	56
0.6 Overige algemene dekkingsmiddelen	127	25	127	25	127	25	127	25
0.7 Onvoorziene uitgaven	-25	-	-25	-	-25	-	-25	-
0.8 Vennootschapsbelasting	-60	-	-60	-	-60	-	-60	-
Subtotaal	**-17.362**	**69.797**	**-17.831**	**69.855**	**-18.073**	**70.716**	**-18.489**	**73.275**
0.99 Mutaties reserves	-	287	-	192	-	30	-	30
Totaal	**-17.362**	**70.084**	**-17.831**	**70.048**	**-18.073**	**70.746**	**-18.489**	**73.305**

Financiële ontwikkelingen / nieuw beleid

Ontwikkelingen / nieuw beleid Venster 0: Overhead en algemene dekkingsmiddelen	2027		2028		2029		2030	
Bedragen x € 1.000	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**
0.1 Overhead	-793	-	-1.100	-	-1.125	-	-1.125	-
0.2 Lokale heffingen	-	-	-	-	-	-	-	-
0.3 Algemene uitkeringen	-	-	-	-	-	-	-	-
0.4 Dividend	-	-	-	-	-	-	-	-
0.5 Financieringsfunctie	-	-	-	-	-	-	-	-
0.6 Overige algemene dekkingsmiddelen	-	-	-	-	-	-	-	-
0.7 Onvoorziene uitgaven	-	-	-	-	-	-	-	-
0.8 Vennootschapsbelasting	-	-	-	-	-	-	-	-
Subtotaal	**-793**	**-**	**-1.100**	**-**	**-1.125**	**-**	**-1.125**	**-**
0.99 Mutaties reserves	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal Venster 0	**-793**	**-**	**-1.100**	**-**	**-1.125**	**-**	**-1.125**	**-**

Toelichting op financiële ontwikkelingen / nieuw beleid

Lasten Venster 0 (bedragen x € 1.000)	**Nadeel**	**-793**

0.1 Overhead	**Nadeel**	**-793**
Projecten binnen informatiemanagement, -veiligheid en -beheer (S)	**Nadeel**	**-250**

Het komende jaar starten enkele grote projecten (primaire applicaties en tenantsplitsing) waarbij er zowel met Equalit als leveranciers hard gewerkt wordt aan het versaasen van applicaties en de doorontwikkeling van ons ICT landschap.
De omgeving is complex en implementatie is van meerdere factoren afhankelijk. Voor de huidige omgeving starten we een project om deze binnen de samenwerking van elkaar te scheiden, de zogenaamde tenantsplitsing. Voor de tenantsplitsing houden we rekening met voorbereiding in Q4 2027 en implementatie in Q1 2028. Dit betekent ook nog een variatie aan kosten tussen beide jaren. We houden dan ook rekening met een verdere kostenstijging in 2028 als het gaat over de benodigde voorzieningen in relatie tot onze ICT omgeving. Daarnaast zijn we in overleg met Equalit over de mogelijke GR vorming en kostenstructuur. In 2026 is een onderzoek hiernaar gestart en het streven is de besluitvorming over de nieuwe governance structuur in 2027 te laten plaatsvinden.

Overhead en organisatie (S)	**Nadeel**	**-543**

Voor Venster 0 (Overhead) ligt de focus op het ondersteunen van de uitvoering van bestaand beleid en het waarborgen van een stabiele bedrijfsvoering. Ook hier geldt het beleidsarme uitgangspunt, echter om de organisatie te kunnen faciliteren in de uitdagingen welke voor ons liggen is zoals aangegeven in venster 1 een investering in de organisatie nodig. Daarnaast zijn er enkele andere wijzigingen noodzakelijk om te kunnen voldoen aan het gestelde beleid. De uitbreiding heeft betrekking op onderstaande functies;

- Adviseur Financiën
- Adviseur Juridische zaken
- Adviseur Communicatie
- Adviseur P&O
- Adviseur Ruimtelijke ordening
- Bedrijfscontactfunctionaris
- Contactfunctionaris sport

De uitbreiding voor personeel betreft een totale post van € 650.000. Gezien de benodigde ombuigingen om te komen tot een positief begrotingssaldo is de functie Adviseur P&O uitgesteld naar 2028, waardoor het in 2027 gaat om een bedrag van €543.000.		
0.2 Lokale heffingen	**Voordeel**	**0**
Voor dit thema zijn er geen grote financiële ontwikkelingen of nieuw beleid.		
0.3 Algemene uitkeringen	**Voordeel**	**0**
Voor dit thema zijn er geen grote financiële ontwikkelingen of nieuw beleid.		
0.4 Dividend	**Voordeel**	**0**
Voor dit thema zijn er geen grote financiële ontwikkelingen of nieuw beleid.		
0.5 Financieringsfunctie	**Voordeel**	**0**
Voor dit thema zijn er geen grote financiële ontwikkelingen of nieuw beleid.		
0.6 Overige algemene dekkingsmiddelen	**Voordeel**	**0**
Voor dit thema zijn er geen grote financiële ontwikkelingen of nieuw beleid.		
0.7 Onvoorziene uitgaven	**Voordeel**	**0**
Voor dit thema zijn er geen grote financiële ontwikkelingen of nieuw beleid.		
0.8 Vennootschapsbelasting	**Voordeel**	**0**
Voor dit thema zijn er geen grote financiële ontwikkelingen of nieuw beleid.		
0.99 Mutaties reserves	**Voordeel**	**0**
Voor dit thema zijn er geen grote financiële ontwikkelingen of nieuw beleid.		

Baten Venster 0 (bedragen x € 1.000)	**Voordeel**	**0**

0.1 Overhead	**Voordeel**	**0**
Voor dit thema zijn er geen grote financiële ontwikkelingen of nieuw beleid.		
0.2 Lokale heffingen	**Voordeel**	**0**
Voor dit thema zijn er geen grote financiële ontwikkelingen of nieuw beleid.		
0.3 Algemene uitkeringen	**Voordeel**	**0**
Voor dit thema zijn er geen grote financiële ontwikkelingen of nieuw beleid.		
0.4 Dividend	**Voordeel**	**0**
Voor dit thema zijn er geen grote financiële ontwikkelingen of nieuw beleid.		
0.5 Financieringsfunctie	**Voordeel**	**0**
Voor dit thema zijn er geen grote financiële ontwikkelingen of nieuw beleid.		
0.6 Overige algemene dekkingsmiddelen	**Voordeel**	**0**
Voor dit thema zijn er geen grote financiële ontwikkelingen of nieuw beleid.		
0.7 Onvoorziene uitgaven	**Voordeel**	**0**
Voor dit thema zijn er geen grote financiële ontwikkelingen of nieuw beleid.		
0.8 Vennootschapsbelasting	**Voordeel**	**0**
Voor dit thema zijn er geen grote financiële ontwikkelingen of nieuw beleid.		
0.99 Mutaties reserves	**Voordeel**	**0**
Voor dit thema zijn er geen grote financiële ontwikkelingen of nieuw beleid.		

Paragraaf 1. Lokale heffingen

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in het beleid rondom de gemeentelijke belastingen en heffingen en de daarbij behorende ontwikkelingen. Daarnaast bevat de paragraaf een overzicht van de belangrijkste lokale heffingen en de opbrengsten die hiermee worden gerealiseerd. De inkomsten uit belastingen en heffingen vormen een belangrijke bron van inkomsten voor de gemeente en dragen in belangrijke mate bij aan de financiering van gemeentelijke voorzieningen en taken.

De in deze begroting opgenomen tarieven en percentages hebben een voorlopig karakter. De definitieve voorstellen voor de tarieven worden, conform de gebruikelijke planning, ter besluitvorming aan de gemeenteraad voorgelegd bij de belastingverordeningen in december.

De uitvoering van de gemeentelijke belastingtaken is sinds 1 januari 2023 ondergebracht bij de Belastingsamenwerking West-Brabant (BWB). Binnen deze samenwerking maken de deelnemende gemeenten gezamenlijke afspraken over de uitvoering van de werkzaamheden. Door deze bundeling van kennis, capaciteit en processen wordt gestreefd naar een doelmatige en efficiënte uitvoering van de belastingtaken.

Beleidsuitgangspunten
Uitgangspunten tariefbeleid

- Voor 2027 wordt er rekening gehouden met een WOZ-waardestijgingspercentage van de woningen van 6%. De OZB aanslag zal niet meer stijgen dan de CPI meicirculaire 2026 deze is 2,1%. Het uitgangspunt bij de hondenbelasting is dat deze kostendekkend is. De kosten voor het innen van de belasting via de BWB en de kosten verbonden aan de hondenuitlaatplaatsen, zoals poepzakjes, het plaatsen van borden en het onderhoud en schoonmaken van de hondenuitlaatplaatsen worden gedekt uit de geïnde hondenbelasting.
- Voor de Toeristenbelasting 2027 wordt het tarief ,conform coalitieakkoord, bepaald op basis van het landelijk gemiddelde T-2 plus CPI.
- Het tarief voor de afvalstoffenheffing wordt volledig kostendekkend vastgesteld. Sinds 1 januari 2024 bestaat deze heffing uit een vast en een variabel deel. Het vaste bedrag is voor elk huishouden gelijk en wordt jaarlijks in het eerste kwartaal geïnd door de Belastingsamenwerking West-Brabant. Het variabele deel verschilt per huishouden en hangt af van het aantal keren dat restafval wordt aangeboden. Deze kosten worden achteraf, op basis van de werkelijke ledigingen, in rekening gebracht. Concreet betekent dit dat de ledigingen uit 2026 in 2027 worden gefactureerd.
- Ook de rioolheffing wordt volledig kostendekkend berekend. Voor 2027 wordt het vastrecht € 235 per perceel. We onttrekken middelen uit de voorziening riolering om dit te realiseren.
- De Omgevingswet is ingevoerd en met het uitvoeren van de processen komen de processen en de gemaakte kosten hiervoor concreter in beeld. De leges worden jaarlijks opnieuw beoordeeld en herberekend, met als uitgangspunt een kostendekkende opzet.
- Voor de overige leges en heffingen wordt het indexeringspercentage uit de meicirculaire 2026 toegepast: 2,1%. Uitzondering hierop vormen de tarieven die door het Rijk worden vastgesteld.

Kwijtschelding
Kwijtschelding is vastgelegd in een gemeentelijke regeling. Particuliere belastingplichtigen kunnen een aanvraag indien voor de volgende belastingen:

- Afvalstoffenheffing tot maximaal 100%.
- Rioolheffing tot maximaal 100%.

- Hondenbelasting tot maximaal 100% van de eerste hond.

Totale woonlasten voor een gezin bij gemiddelde WOZ-waarde
Hieronder is een tabel opgenomen met de totale gemiddelde woonlasten voor een gezin van 2026-2030. De OZB, riool- en afvalstoffenheffing wordt hierin meegenomen.

Gemeentelijke belastingcapaciteit					
bedragen x € 1	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	574	648	664	678	694
Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	230	235	235	235	235
Afvalstoffenheffing voor een gezin*	336	341	350	357	365
Eventuele heffingskorting voor een gezin	-	-	-	-	-
Totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	**1.140**	**1.224**	**1.249**	**1.270**	**1.294**

** Voor het variabel deel is in de berekening hierboven uitgegaan van gemiddeld 7 ledigingen van een 240 liter afvalcontainer per jaar (landelijk gemiddelde). Verwachting is dat in de praktijk eenpersoonshuishoudens de kliko minder vaak aanbieden en meerpersoonshuishoudens de kliko vaker aanbieden dan dit landelijk gemiddelde.*

Gemeentelijke belastingen
Onroerendezaakbelasting (OZB)
In deze begroting hebben we de aanslag gecorrigeerd met de CPI van 2,1%. De OZB wordt geheven via een percentage van de WOZ-waarde. Het percentage voor 2027 wordt beïnvloed door twee zaken:

- Stijging van de WOZ-waarde per 1 januari 2025 (peildatum).
- Macro-economische ontwikkelingen zoals die in de algemene uitkering worden meegenomen.

In de tabel hieronder staan de percentages voor 2025 – 2027 vermeld.

WOZ waarde in %	**2025**	**2026**	**2027**
Woningen			
Eigenaar	0,1432	0,1500	n.n.b.
Gebruiker	-	-	-
	2025	**2026**	**2027**
Niet-woningen			
Eigenaar	0,2600	0,2700	n.n.b.
Gebruiker	0,1610	0,1580	n.n.b.

** Gegevens over 2027 worden in december bekend gemaakt.*

De totale WOZ-grondslag voor de OZB van 2027 is nog niet bekend. In oktober worden de groeipercentages voor de Woningen en Niet woningen door de BWB bekend gemaakt. De tarieven worden dan berekend en in de OZB belastingverordening opgenomen, welke wordt behandeld in de raadsvergadering van december 2026.

Hondenbelasting
De opbrengst hondenbelasting wordt in overeenstemming gebracht met de kosten die gemaakt worden voor de uitvoering van de belastingtaak, de inningskosten van de Belastingsamenwerking West-Brabant en de uitvoering van het beheerplan hondenuitlaatplaats.

De tarieven voor 2027 zijn verhoogd met CPI meicirculaire 2026 dat is 2,1%. Voor 2027 zijn de te verwachten opbrengsten € 135.500.

In onderstaande tabel geven we de ontwikkeling van het tarief in de jaren 2025-2027 weer.

Tarief voor hondenbelasting	2025	2026	2027
Eerste hond	€ 42,75	€ 47,53	€ 48,53
Tweede en volgende hond	€ 63,91	€ 68,56	€ 70,00
Kennel	€ 234,83	€ 241,11	€ 246,17

Toeristenbelasting
In 2027 wordt het tarief bepaald op basis van het landelijk gemiddelde T-2 plus CPI. In onderstaande tabel geven we de ontwikkeling van het tarief in de jaren 2026-2030 weer.

Tarief voor toeristenbelasting	2026	2027	2028	2029	2030
Bed & Breakfast (B&B)	€ 3,93	€ 4,39	€ 4,50	€ 4,59	€ 4,70
Groepsaccommodaties	€ 1,20	€ 1,23	€ 1,26	€ 1,28	€ 1,31
Kampeerterrein	€ 2,06	€ 2,31	€ 2,37	€ 2,42	€ 2,47
Hotels & Vakantiewoningen	€ 3,93	€ 4,39	€ 4,50	€ 4,59	€ 4,70
Overige accommodaties	€ 3,93	€ 4,39	€ 4,50	€ 4,59	€ 4,70
Jaarplaats	€ 184,92	€ 188,80	€ 193,52	€ 197,58	€ 202,13
Seizoen plaats	€ 167,82	€ 171,34	€ 175,62	€ 179,31	€ 183,43
Voorseizoensplaats	€ 96,27	€ 98,29	€ 100,75	€ 102,86	€ 105,23

In onderstaande tabel geven we de te verwachten opbrengsten voor de toeristenbelasting voor komende periode weer.

Opbrengst toeristenbelasting (bedragen x € 1.000)	2027	2028	2029	2030
Hotels & vakantiewoningen	6.164	6.318	6.450	6.599
Bed & Breakfast	74	76	78	80
Groepsaccommodatie	74	76	78	80
Kampeerterrein	72	74	76	77
Overige accommodaties	88	91	93	95
Jaarplaats	-	-	-	-
seizoen plaats	13	13	13	14
Voorseizoensplaats	1	1	1	1
Totaal opbrengsten toeristenbelasting	**6.487**	**6.649**	**6.789**	**6.945**

Afvalstoffenheffing
Het jaarlijkse resultaat op het product reiniging, zowel voor- als nadelig, wordt verrekend met de voorziening reiniging. De voorziening reiniging is bedoeld om fluctuaties in de tarieven op te vangen. Als uitgangspunt geldt 100% kostendekkendheid.

De tarieven voor een- en meerpersoonshuishoudens bestaan uit een vast deel en een variabel deel. Het vastrecht bedraagt € 206,93 voor eenpersoonshuishoudens en € 271,39 voor meerpersoonshuishoudens. Het variabel deel bedraagt per lediging € 10,00 voor een 240 liter afvalcontainer en € 6,00 voor een 140 liter afvalcontainer. In onderstaande tabel geven we de ontwikkeling van het tarief van 2026 en 2027 weer.

Tarief voor afvalstofheffing	2026 Vastrecht	2026 Variabel*	2026 Inclusief 7 ledigingen	2027 Vastrecht	2027 Variabel*	2027 Inclusief 7 ledigingen
Eenpersoonshuishouden	€ 202,67	€ 70,00	€ 272,67	€ 206,93	€ 70,00	€ 276,93
Meerpersoonshuishouden	€ 265,81	€ 70,00	€ 335,81	€ 271,39	€ 70,00	€ 341,39

*Voetnoten in tabel; * Voor het variabel deel is in de berekening hierboven uitgegaan van gemiddeld 7 ledigingen van een 240 liter afvalcontainer per jaar (landelijk gemiddelde). Verwachting is dat in de praktijk eenpersoonshuishoudens de kliko minder vaak aanbieden en meerpersoonshuishoudens de kliko vaker aanbieden dan dit landelijk gemiddelde.*

In onderstaand overzicht geven we een specificatie en toelichting bij de kosten toegerekend aan de afvalstoffenheffing, inclusief de mate van kostendekkendheid.

Afvalstofheffing (bedragen x € 1.000)	
Kosten	
Netto kosten taakveld	2.222
Toe te rekenen kosten:	211
Overhead	606
BTW	365
Totale kosten	**3.404**
Opbrengsten afvalstofheffing	3.491
Storting voorziening	-87
Totale opbrengsten	**3.404**
Dekkingspercentage	**100%**

Rioolheffing

Het tarief voor 2027 wordt geïndexeerd met de CPI 2026 deze is 2,1% . In onderstaande tabel geven we de ontwikkeling in de jaren 2025-2027 weer.

Tarief voor rioolheffing	2025	2026	2027
Minimumtarief (tot 250 m^3)	€ 230,00	€ 230,00	€ 235,00

In onderstaand overzicht geven we een specificatie en toelichting bij de kosten toegerekend aan de rioolheffing, inclusief de mate van kostendekkendheid.

Riolering (bedragen x € 1.000)	
Kosten	
Netto kosten taakveld	2.155
Toe te rekenen kosten:	287
Overhead	377
BTW	197
Totale kosten	**3.016**
Opbrengsten rioolheffing	2.776

Storting voorziening	240
Totale opbrengsten	**3.016**
Dekkingspercentage	**100%**

Paragraaf 2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

1. Inleiding

De gemeente Loon op Zand opereert in een omgeving waarin financiële, maatschappelijke en bestuurlijke ontwikkelingen elkaar steeds sneller opvolgen. De komende jaren blijven gemeenten geconfronteerd worden met onzekerheden rondom de financiering door het Rijk, de toenemende druk binnen het sociaal domein, de uitvoering van woningbouwopgaven, klimaatverandering, digitalisering en een krappe arbeidsmarkt.

Het doel van risicomanagement is het tijdig identificeren, beheersen en monitoren van risico's die de realisatie van bestuurlijke doelstellingen of de financiële positie van de gemeente kunnen beïnvloeden. Door risico's periodiek te actualiseren ontstaat inzicht in de benodigde weerstandscapaciteit en de robuustheid van de gemeentelijke financiële positie.
Deze paragraaf bevat:

- het actuele risicoprofiel;
- de kwantificering van de belangrijkste risico's;
- de bepaling van de benodigde weerstandscapaciteit;
- de beoordeling van het weerstandsvermogen.

2. Risicoprofiel

Voor 2027 worden verschillende strategische risico's als meest relevant beschouwd:

1. Rijksfinanciën en gemeentefonds;
2. Sociaal domein (Jeugdwet, Wmo en Participatie);
3. Woningbouw, grondexploitaties en gebiedsontwikkeling;
4. Netcongestie, energie-infrastructuur en stikstof;
5. Arbeidsmarktkrapte en uitvoeringskracht;
6. Cybersecurity en informatieveiligheid;
7. Klimaatverandering en extreem weer;
8. Gemeenschappelijke regelingen;
9. Systeemuitval;
10. Juridische procedures.

Deze risico's kenmerken zich door een combinatie van relatief hoge financiële impact en een beperkte beïnvloedbaarheid door de gemeente.

Toelichting strategische risico's

1. Rijksfinanciën en gemeentefonds

Ondanks de aanvullende middelen die het Rijk de afgelopen jaren beschikbaar heeft gesteld, blijft de financiële positie van gemeenten kwetsbaar. Vanaf 2028 is nog steeds sprake van onzekerheden over de structurele financiering van gemeentelijke taken en de balans tussen taken en middelen.

<u>Risico</u>
Lagere algemene uitkering of aanvullende Rijks bezuinigingen leiden tot onhaalbaarheid van de taakuitvoering en mogelijke beperkingen begrote projecten.

<u>Beheersmaatregelen</u>

- Actieve monitoring van circulaires gemeentefonds.
- Meerjarig ombuigings- en investeringskader.
- Structurele behoedzaamheid bij nieuwe beleidsontwikkelingen.
- Behoud van voldoende algemene reserve.

2. Sociaal domein
Landelijk blijven gemeenten geconfronteerd worden met stijgende zorgvraag, hogere tarieven en toenemende complexiteit binnen de jeugdzorg. Binnen Loon op Zand zien we deze ontwikkeling ook. Tevens zien we vanuit het rijk de beweging dat er bezuinigt wordt op deze taakvelden en er minder compensatie komt voor de taakuitvoering. Ook de invoering van nieuwe stelsels bij WMO en Jeugdzorg zorgt voor veel onduidelijkheid.

Risico
Hogere uitgaven voor jeugdzorg, Wmo en participatie dan begroot, minder inkomsten vanuit het rijk voor de taakuitvoering.

Beheersmaatregelen
- Regionale samenwerking op inkoop.
- Transformatie sociaal domein
- Versterking van preventie en vroeg signalering.
- Periodieke analyse van volume- en prijsontwikkelingen.
- Strakkere contract- en sturingsafspraken met zorgaanbieders.

3. Woningbouw, grondexploitaties en gebiedsontwikkeling
We signaleren toenemende risico's door stijgende bouwkosten, renteontwikkelingen, en vertragingen in planprocedures. Hierdoor kunnen zowel opbrengsten als planningen onder druk komen te staan.

Risico
Vertraging van woningbouwlocaties binnen Loon op Zand of verslechtering van grondexploitatieresultaten. De realisatie van de woningbouwopgave wordt hiermee mogelijk niet haalbaar.

Beheersmaatregelen
- Jaarlijkse actualisatie van grondexploitaties.
- Fasering van investeringen.

4. Netcongestie, energie-infrastructuur en stikstof
We ervaren dat capaciteitsproblemen op het elektriciteitsnet en regelgeving rondom stikstof ruimtelijke ontwikkelingen vertragen. Dit raakt woningbouw, economische ontwikkeling en verduurzamingsprojecten.

Risico
Projectvertragingen met financiële consequenties en maatschappelijke effecten.

Beheersmaatregelen
- Vroegtijdige afstemming met provincie en netbeheerder.
- Onderzoek naar lokale energieoplossingen.
- Integrale projectsturing.

5. Arbeidsmarktkrapte en uitvoeringskracht
De krappe arbeidsmarkt blijft een belangrijk risico voor gemeenten maar neemt de laatste jaren wel af. Specialistische functies zijn moeilijk invulbaar, waardoor afhankelijkheid van externe inhuur op sommige vlakken blijft.

Risico
Vertraging van projecten, hogere personeelskosten en verlies van kennis.

Beheersmaatregelen

- Strategische personeelsplanning.
- Regionale samenwerking.
- Investeren in opleiding en duurzame inzetbaarheid.
- Kritische afweging van externe inhuur.

6. Cybersecurity en informatieveiligheid

Digitalisering vergroot de kwetsbaarheid van gemeentelijke organisaties voor cyberincidenten, ransomware en datalekken.

Risico

Verstoring van dienstverlening, financiële schade en reputatieschade.

Beheersmaatregelen

- Doorontwikkeling BIO-maatregelen.
- Periodieke penetratietesten.
- Bewustwordingsprogramma voor medewerkers.
- Actualisatie van crisis- en herstelplannen.

7. Klimaatverandering en extreem weer

We constateren een toenemende frequentie van hevige regenval, langdurige droogte, hitte en stormschade. Hierdoor nemen beheer- en herstelkosten toe.

Risico

Onvoorziene kosten voor openbare ruimte, riolering, groenvoorzieningen en vastgoed.

Beheersmaatregelen

- Klimaatadaptieve inrichting van de openbare ruimte.
- Uitvoering klimaatadaptatiestrategie.
- Monitoring effect op bestaande situatie om te beoordelen of afschrijvingstermijnen nog passend zijn.

8. Gemeenschappelijke regelingen

Een groot deel van de gemeentelijke taken wordt uitgevoerd via gemeenschappelijke regelingen, waaronder veiligheidsregio's, omgevingsdiensten en sociale samenwerkingsverbanden.

Risico

Autonome kostenstijgingen leiden tot hogere gemeentelijke bijdragen.

Beheersmaatregelen

- Actieve bestuurlijke vertegenwoordiging.
- Jaarlijkse risicoanalyse van verbonden partijen.
- Versterking van financiële sturing en monitoring.

9. Systeemuitval

Binnen de gemeente wordt veel gebruik gemaakt van systemen, de afhankelijkheid van systemen wordt alleen ook groter. Uitval van systemen kan verschillende oorzaken hebben zoals stroomuitval, storingen en beveiligingsissues. Als de systemen uitvallen dan kunnen veel werkzaamheden niet of maar beperkt worden uitgevoerd

Risico

Systeemuitval waardoor taakuitvoering niet of nog maar beperkt kan plaats vinden.

Beheersmaatregelen

- Bedrijfskritische processen in beeld brengen inclusief mogelijke noodmaatregelen;
- Bedrijfscontinuiteitsplan actueel houden.

10. Juridische claims en aansprakelijkstellingen

De gemeente kan geconfronteerd worden met juridische claims en aansprakelijkstellingen van burgers, bedrijven of andere partijen. Voor deze claims bestaat onzekerheid over de uiteindelijke financiële afwikkeling. Het benodigde weerstandsvermogen wordt bepaald op basis van de op balansdatum bekende en onderhanden claims, waarbij rekening wordt gehouden met de kans van optreden en de verwachte financiële omvang.

Risico

Indien juridische procedures of aansprakelijkstellingen leiden tot een voor de gemeente ongunstige uitspraak of schikking, kunnen extra lasten ontstaan die niet of onvoldoende zijn opgenomen in de begroting. Daarnaast kunnen proceskosten en externe juridische ondersteuning leiden tot aanvullende financiële risico's.

Beheersmaatregelen

1. Periodieke inventarisatie en beoordeling van alle lopende claims en aansprakelijkstellingen, in samenwerking met juridische adviseurs.
2. Tijdige inzet van juridische expertise om risico's te beperken en waar mogelijk tot een minnelijke schikking te komen.
3. Vorming en actualisatie van voorzieningen en opname van restrisico's in de risicoparagraaf op basis van de meest recente inzichten.

Geactualiseerde risicomatrix 2027

Risico	Maximaal financieel effect	Onderbouwing financieel effect	Kans	Onderbouwing kans inschatting	Gewogen risico
Gemeentefonds en rijksbeleid	€ 2.300.000	Mogelijke daling van circa 4%-5% van de algemene uitkering als gevolg van wijzigingen in financieringssystematiek of aanvullende rijksbezuinigingen.	50%	Onzekerheid blijft bestaan over de structurele financiering van gemeenten vanaf 2028.	€ 1.150.000
Sociaal domein - Jeugdzorg	€ 1.700.000	Mogelijke overschrijding van circa 10% van het totale jeugdzorgbudget als gevolg van volumegroei, hogere zorgzwaarte en tariefstijgingen.	60%	De werkelijke uitgaven voor jeugdzorg zijn gestegen van € 13,1 miljoen in 2023 naar € 17,5 miljoen in 2025. Deze structurele groei van circa 33% in twee jaar tijd wijst op aanhoudende druk door volumegroei, toenemende zorgzwaarte en tariefontwikkelingen. Daardoor wordt de kans op budgetoverschrijdingen als hoog ingeschat.	€ 1.020.000
Sociaal domein - WMO	€ 450.000	Mogelijke overschrijding van circa 3% van het Wmo-budget als gevolg van stijgende vraag naar huishoudelijke ondersteuning, begeleiding, beschermd wonen en hogere tarieven.	60%	De vergrijzing, hogere loonkosten in de zorg en de toenemende complexiteit van zorgvragen zorgen voor een aanhoudende opwaartse druk op de Wmo-uitgaven.	€ 270.000

Verbonden partijen-exploitatie	€ 750.000	De afgelopen jaren hebben vrijwel alle regelingen aanvullende middelen gevraagd. Dit is een gemiddelde stijging van 5% van het totaal budget dat gaat naar de gemeenschappelijke regelingen (totaal ca. € 15 miljoen)	60%	We zijn steeds kritischer op de begrotingen van de verbonden partijen en sturen ook gerichter op onze bijdragen, er blijven echter loon- en prijsontwikkelingen die kunnen zorgen voor een verdere stijging.	€ 450.000
Verbonden partijen - risico's en weerstandsvermogen	€ 46.175	VRMWB: € 1.919.778 (reserve) / € 4.350.000 (benodigd): verschil € 2.430.222, aandeel Loon op Zand: 1,9%: € 46.175 HvB: geen bedrag opgenomen RAV: geen bedrag opgenomen VRMWB: geen risico voor gemeentes, voldoende weerstandscapaciteit GGD: reserve wordt aangevuld tot benodigde weerstandscapaciteit OMWB: benodigde weerstandscapaciteit maar beperkt hoger dan beschikbare reserve	30%	Het merendeel van de risico's wordt door de verbonden partijen zelf opgevangen in hun weerstandsvermogen.	€ 13.853
Grondexploitaties woningbouw	€ 46.000	Het bedrag vertegenwoordigt de mogelijke verslechtering van één of meerdere grondexploitaties door vertragingen, kostenstijgingen of lagere grondopbrengsten.	40%	Woningmarkt blijft gunstig maar ontwikkelrisico's blijven aanwezig.	€ 18.400
Netcongestie en stikstof	€ 1.500.000	De problematiek rond netcongestie en de stikstofdiscussie kan leiden tot vertraging van bouwprojecten en economische ontwikkelingen met rente- en plankosten als gevolg.	40%	Netcapaciteit en stikstofproblematiek vormen in Brabant nog steeds een belangrijke beperking voor ruimtelijke ontwikkelingen. Met de planning van ruimtelijke ontwikkelingen wordt	€ 600.000
Klimaatverandering en extreem weer	€ 100.000	Herstel van stormschade, wateroverlast, droogteschade en aanvullende klimaatmaatregelen.	40%	Frequentie van extreme weersomstandigheden neemt toe.	€ 40.000
Cybersecurity en informatieveiligheid	€ 2.500.000	Ransomware vormt de grootste dreiging, met herstelkosten, uitval en externe expertise. Daarnaast kunnen datalekken, privacy-incidenten en verstoringen bij kritische systemen of ICT-leveranciers leiden tot boetes, reputatieschade en continuïteitsproblemen.	15%	Digitale dreigingen nemen jaarlijks toe.	€ 375.000
Arbeidsmarktkrapte	€ 750.000	Hogere inhuurkosten vanwege moeilijk vervulbare specialistische functies.	50%	Krapte op de gemeentelijke arbeidsmarkt blijft groot.	€ 375.000

Juridische claims	€ 1.600.000	Dit bedrag is bepaald op basis van de op balansdatum bekende en onderhanden claims en hun verwachte financiele omvang.	20%	Het merendeel van de claims ligt al enkele jaren in afwachting van reactie van de tegenpartij.	€ 320.000

Totaal

	Bedrag
Bruto risicovolume	€ 11.742.175
Gewogen risico	€ 4.632.253

4. Bepaling benodigde weerstandscapaciteit

Niet alle risico's zullen zich gelijktijdig voordoen. Bij de bepaling van de benodigde weerstandscapaciteit wordt daarom rekening gehouden met samenloop. De gemeente hanteert hiervoor een samenloopcorrectie van 80 %. Dit is een gemiddelde dat in veel gemeentes wordt gehanteerd.

Berekening benodigde weerstandscapaciteit	Bedrag
Totaal gewogen risico's	€ 4.632.253
Samenloopcorrectie 20 %	- € 926.451
Benodigde weerstandscapaciteit	€ 3.705.802
Afgerond	**€ 3.706.000**

De benodigde weerstandscapaciteit bedraagt daarmee afgerond **€ 3.706.000**

5. Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen die direct inzetbaar zijn om financiële risico's op te vangen.
Voor de begroting 2027 wordt uitgegaan van de volgende weerstandscapaciteit.

Beschikbare capaciteit	Bedrag
Algemene reserve vrij besteedbaar	€ 11.386.689
Geblokkeerde weerstandsreserve	€ 3.897.000
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	**€ 15.283.689**

6. Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft de verhouding weer tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit.

Berekening

Beschikbare weerstandscapaciteit: € 15.283.689
Benodigde weerstandscapaciteit: € 3.706.000
Weerstandsratio: 4,12

Ratio	Beoordeling
< 0,8	Onvoldoende
0,8 - 1,0	Matig
1,0 - 1,4	Voldoende
1,4 - 2,0	Ruim voldoende
> 2,0	Uitstekend

De ratio van 4,12 kwalificeert als uitstekend. De gemeente beschikt daarmee over voldoende financiële weerbaarheid om substantiële tegenvallers op te vangen zonder dat direct ingrijpende beleidsmaatregelen noodzakelijk zijn.

7. Conclusie

De belangrijkste risico's voor de gemeente Loon op Zand hebben betrekking op de financiering vanuit het Rijk, het sociaal domein, woningbouwontwikkelingen, verbonden partijen en de bedrijfsvoering. De totale benodigde weerstandscapaciteit bedraagt op basis van de geactualiseerde risicoanalyse € 3.706.000.
Het college stelt voor om een geblokkeerde weerstandsreserve van € 3,897 miljoen te handhaven. Hiermee blijft de financiële positie van de gemeente robuust en toekomstbestendig en voldoet het weerstandsvermogen aan de door de raad gestelde kaderstelling.

Financiële kengetallen

Financiële kengetallen zijn verhoudingsgetallen die specifieke onderdelen van de begroting of balans weergeven en kunnen helpen bij het beoordelen van de financiële positie van de gemeente. Ze bieden inzicht in de beschikbare (financiële) ruimte om zowel structurele als incidentele lasten te kunnen dragen of op te vangen. Deze kerncijfers geven daarmee een beeld van de financiële weerbaarheid en flexibiliteit. Belangrijk is ook de ontwikkeling van de uitkomsten en de onderlinge verhouding van de kengetallen in relatie tot de algehele financiële positie.

Hieronder worden de financiële kerncijfers opgesomd die op basis van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht zijn in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing:

Aan onderstaande kengetallen zijn kleuren toegekend om te laten zien in hoeverre ze aan de norm voldoen. Dit zijn de belangrijkste kengetallen voor onze organisatie. Hieruit kun je afleiden in hoeverre de gemeente ‘financieel gezond’ is.

Rood	meest risicovol
Oranje	neutraal
Groen	minst risicovol

Kengetallen	**Rekening**	**Begroting**	**Begroting**	**Begroting**	**Begroting**	**Begroting**
	2025	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Netto schuld-quote	32%	60,6%	103,0%	108,6%	110,5%	108,5%
Netto schuld-quote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	30%	58,5%	100,8%	106,5%	108,5%	106,6%
Structurele exploitatieruimte	-0,1%	2,6%	0,9%	-1,5%	-0,6%	1,1%
Solvabiliteitsratio	30,0%	24,5%	16,4%	14,4%	14,5%	15,2%

De **netto schuldquote** stijgt de afgelopen jaren. De gemeente Loon op Zand heeft komende jaren grote investeringen op de agenda staan, deze bekostigen we met vreemd vermogen.

De **structurele exploitatieruimte** laat zien in hoeverre een gemeente in staat is om haar structurele uitgaven te dekken met de structurele inkomsten, waarbij de norm is vastgesteld op > 0%. De structurele exploitatieruimte is in 2027 afgerond 1%. Het structureel begrotingssaldo in 2027 is hiermee voldoende om de structurele uitgaven te dekken met de structurele inkomsten. Voor de meerjarenraming zien we het percentage afnemen, met in 2028 een daling tot -1,5%. Dit is bekend gezien het negatieve saldo gepresenteerd in de meerjarenbegroting. Voor de jaren 2028 en verder zal er een ombuigingstraject gestart worden, waarvan de uitkomsten moeten landen in de Kadernota 2028.

Een **solvabiliteitsratio** van 20% of hoger is de streefwaarde, de gemeente heeft dan een gezonde ratio. Dit houdt in dat minstens 20% van de bezittingen is gefinancierd met eigen vermogen (reserves). De ratio geeft de financiële positie en stabiliteit weer. De solvabiliteitsratio neemt komende jaren af, door de toename van vreemd vermogen. Komende jaren geeft de gemeente uitvoering aan grote projecten zoals het Rioolgemaal, het Dorpshuis en De Vaert.

In de volgende tabel hebben we de resterende verplichte kengetallen opgenomen;

Kengetallen	Streefwaarde	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
		2025	2026	2027	2028	2029	2030
Grondexploitatie	< 20%	0,5%	-0,4%	0,5%	0,5%	0,5%	0,5%
Gemeentelijke belasting-capaciteit	90-105%	113,2%	108,3%	113,9%	113,3%	112,9%	112,4%
Netto schuld per inwoner	in €	868	1.310	4.066	4.253	4.388	4.442

Een omvangrijke **grondexploitatie** is risicovol als daarmee de baten van de gemeente in grote mate afhankelijk zijn van de opbrengsten uit grondexploitaties. Deze situatie is momenteel niet aan de orde. De boekwaarde van de grondexploitatie is negatief, wat betekent dat er meer inkomsten zijn geweest dan kosten. De kosten moeten nog gemaakt worden. Hierdoor wordt de grondexploitatie als weinig risicovol beschouwd.

De **belastingcapaciteit** biedt inzicht in hoe de belastingdruk binnen een gemeente zich verhoudt tot het landelijk gemiddelde. De kengetallen geven weer dat de belastingdruk van onze gemeente hoger ligt dan het landelijke gemiddelde.

Net als de schuldquote loopt ook de **schuld per inwoner** op als gevolg van het investeringsniveau.

Geprognosticeerde balans

Geprognosticeerde balans (x € 1.000)	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Activa						
(Im)materiële vaste activa	66.951	86.974	123.679	125.829	129.772	132.486
FVA: kapitaalverstrekkingen	399	839	839	839	839	839
FVA: leningen	629	392	319	244	165	84
FVA: uitzettingen > 1 jr	685	476	693	700	707	714
Voorraden	415	-292	415	415	415	415
Uitzettingen < 1 jaar	11.166	11.848	11.166	11.166	11.166	11.166
Liquide middelen	164	163	164	164	164	164
Overlopende activa	4.245	5.092	4.245	4.245	4.245	4.245
Totaal activa	**84.653**	**105.492**	**141.519**	**143.600**	**147.472**	**150.112**
Passiva						
Eigen vermogen	25.417	25.814	23.155	20.604	21.427	22.777
Voorzieningen	13.820	13.173	13.581	13.564	13.379	13.354
Vaste schulden	33.905	46.804	93.273	97.922	101.156	102.471
Netto vlottende schulden	5.088	12.449	5.088	5.088	5.088	5.088
Overlopende passiva	6.423	7.252	6.423	6.423	6.423	6.423
Totaal passiva	**84.653**	**105.492**	**141.519**	**143.600**	**147.472**	**150.112**

** De cijfers voor 2025 zijn uit de jaarrekening 2025.*

EMU-saldo

Het EMU-saldo van de overheid is een in Europees verband gehanteerd en gedefinieerd macro-economisch begrip. Het EMU-saldo is het vorderingensaldo van de overheid.
In het stabiliteitspact is afgesproken dat een tekort voor de totale sector overheid hoger dan 3 procent van het bruto binnenlands product (BBP) niet is toegestaan.

Een goede informatievoorziening is essentieel voor het monitoren en beheersen van het EMU-saldo voor het onderhoud van het gemeente- en provinciefonds. Daarom ook is in het bestuurlijk akkoord afgesproken dat met ingang van de begroting 2006, onverminderd de bestaande tussentijdse rapportages, een overzicht moet worden verstrekt waarin informatie wordt verstrekt over het begrotingsjaar, het daaraan voorafgaande jaar en het daarop volgende jaar. De toezichthouder, in ons geval GS van Noord-Brabant, toetst hierop en is verplicht de gemeente te wijzen op het niet nakomen van haar verplichtingen, ook die ingevolge de Wet Houdbaarheid Overheidsfinanciën (HOF).
Onderstaand is de voorgeschreven informatie van de gemeente Loon op Zand voor het begrotingsjaar 2027 opgenomen.
In het overzicht is zichtbaar dat het EMU-saldo voor een belangrijk deel bepaald wordt door de investeringen die op de balans worden geactiveerd.

Onderstaande tabel is gebaseerd op de notitie van de commissie BBV 'Geprognosticeerde balans en EMU-saldo' (d.d. nov. 2018). Daarbij is gekozen voor de berekening van het EMU-saldo vanuit het exploitatiesaldo (EMU-enquête van het CBS).
De referentiewaarde voor het EMU-saldo is nog niet bekend, bij het samenstellen van de begroting 2027 was de Septembercirculaire 2026 nog niet verschenen met de referentiewaarde EMU-saldo voor de gemeente Loon op Zand.

EMU - saldo (bedragen x € 1.000)	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
1- Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	377	-870	-2.278	-681	830
2- Mutatie (im)materiële vaste activa	-20.023	-36.705	-2.149	-3.943	-2.714
3- Mutatie voorzieningen	-647	408	-17	-185	-25
4- Mutatie voorraden (incl.bouwgronden in exploitatie)	707	-707	-	-	-
5- Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa		-	-	-	-
Berekend EMU-saldo	**-19.586**	**-37.874**	**-4.444**	**-4.809**	**-1.909**

Paragraaf 3. Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding
In deze paragraaf wordt aangegeven hoe wordt omgegaan met de gemeentelijke kapitaalgoederen. De gemeente heeft op haar grondgebied kapitaalgoederen in de vorm van wegen, constructies, riolering, openbare verlichting, water, groen, speelruimten en vastgoed. De gemeente Loon op Zand wil haar kapitaalgoederen goed onderhouden en in goede staat houden. Deze paragraaf geeft inzicht in de wijze van onderhoud & vervanging en de hiervoor benodigde financiële middelen.

Om dit te realiseren is het beheer, onderhoud en vervanging van de kapitaalgoederen vastgelegd in beleids-/beheerplannen en/of meerjarige onderhoudsplannen. In deze plannen is hierbij aandacht voor energietransitie, verminderen afval, duurzaamheid en circulariteit.

Slecht onderhoud kan leiden tot risico's en daarbij mogelijke aansprakelijkstelling van de gemeente. Bovendien kan het leiden tot kapitaalvernietiging. In de volgende paragraaf wordt achtereenvolgens het IBOR beleidskader geschetst met de vastgestelde kwaliteitsniveaus. Erna wordt een overzicht gegeven van de cyclus van beleids- en beheerplannen van de onderdelen van de openbare ruimte.

IBOR 2024-2033
In het Integraal Beleidsprogramma Openbare Ruimte 2024-2033 zijn de uitgangspunten voor het beheer van de openbare ruimte benoemd. We hanteren voor onze openbare ruimte drie verschillende ambitieniveaus (A is hoog, C is laag). Deze ambitieniveaus zijn gekoppeld aan de onderstaande gebiedsindeling en functies:

	Ambitieniveau		
	A	**B**	**C**
Centrum			
Woonbuurten			
Gebiedsontsluitingswegen			
Bedrijventerreinen			
Buitengebied			

Het beheer van de openbare ruimte is een reguliere taak van de gemeente, die bestaat uit de jaarlijkse beheers-, vervangings- en onderhoudsmaatregelen. Voor het beheer van de (kapitaalgoederen in de) openbare ruimte beschikt de gemeente over een aantal instrumenten:

- Beheersystemen waarin van alle objecten in de openbare ruimte de relevante data zijn ingebracht;
- Jaarlijkse schouw naar de onderhoudsgesteldheid van de objecten in de openbare ruimte;
- Meerjaren UitvoeringsPlan (MUP) met daarin alle geplande uitvoeringsprojecten.

In onze gemeente is voor alle objecten in de openbare ruimte geen sprake van achterstallig onderhoud.

De informatie uit deze instrumenten leiden tot planning van de onderhoudswerkzaamheden. Om te zorgen voor een integrale benadering van ontwerp, inrichting en beheer van de openbare ruimte is het Handboek Integraal Werken Openbare Ruimte (HIWOR) beschikbaar.

Beleids-en beheerplannen
Het beheerplan Speel-en Sportplekken is in 2025 door het college vastgesteld en het beheerplan Bijzondere objecten in de openbare ruimte 2027-2031 wordt eind 2026 geactualiseerd.

Beleids- en beheerplannen	Frequentie actualisatie	Fin. Vertaling in begroting	Reserve/ voor-zieningen
Integraal beleid openbare ruimte (IBOR) 2024-2034	10 jaar	Ja	
Beheerplan wegen 2026-2030	5 jaar	Ja	Reserve wegen
Beheerplan civieltechnische kunstwerken 2025-2029	5 jaar	Ja	
Beleidsplan openbare verlichting en verkeersinstallaties 2021-2031	10 jaar	Ja	
Beheerplan openbare verlichting en verkeersinstallaties 2021-2025	5 jaar	Ja	
Programma Water en Riolering 2025-2028 (PWR)	4 jaar	Ja	Voorziening riolering
Meerjarenonderhoudsplan Bomen 2025-2029	5 jaar	Ja	
Beheerplan groen & straatmeubilair 2025-2029	5 jaar	Ja	
Speelruimtebeleid 2025 – 2035	10 jaar	Ja	
Beheerplan Speel-en Sportplekken 2025-2035	5 jaar	Ja	
Beleidsplan Bijzondere objecten in de openbare ruimte 2021-2031 (deel A)	10 jaar	Ja	
Beheerplan Bijzondere objecten in de openbare ruimte 2027-2031 (deel B)	5 jaar	Ja	
Duurzame meerjaren onderhoudsplanning gebouwen voor het maatschappelijk vastgoed (DMJOP)	4 jaar	Ja	Voorziening groot onderhoud gebouwen

Toelichting kapitaalgoederen (Beheer)

Wegen, openbare verlichting en civiele kunstwerken
In de openbare ruimte is het volgende areaal aanwezig voor de onderdelen wegen, openbare verlichting en civiele kunstwerken:

Wegen, openbare verlichting en civiele kunstwerken	Hoeveelheden	
Voorziening Wegen		
Asfaltverharding	579.646	m2
Elementverharding	1.072.269	m2
Betonverharding	22.060	m2
Halfverharding	119.100	m2
Voorziening Openbare verlichting		
Masten	6.110	stuks
Armaturen	6.252	stuks
LED-lampen	4.570	stuks
Gewone lampen	1.772	stuks
Voorziening Civiele kunstwerken		
Bruggen en loopconstructies	6	stuks
Tunnels	4	stuks
Muren en keerwanden	9	stuks

Het onderhoud van wegen, openbare verlichting en civiele kunstwerken is gericht op de technische kwaliteit: de weg en brug moeten bruikbaar zijn, de lamp moet branden. Bij openbare verlichting wordt de vervanging van lampen door LED gecontinueerd.

Voor wegen zitten we in een intensieve periode van vervanging. Veel wegen zijn aan het eind van hun levensduur en-moeten worden aangepakt. Om dit gestructureerd aan te pakken en afstemming met andere onderdelen van de openbare ruimte of herinrichtingen te zoeken is een meerjarenplanning opgesteld. De dekking hiervan is terug te vinden zijn in het reguliere onderhoud en het investeringsplan 2027-2030 (bijlage 1).

Riolering en water
In onderstaande tabel hebben we de belangrijkste kenmerken van het stedelijk watersysteem van de voor onze gemeente weergegeven.

Riolering en water	**Hoeveelheden**	
Voorziening Inzameling		
Kolken hemelwaterriolering	2.800	stuks
Kolken gemende riolering	7.200	stuks
Voorziening Afvoer (vrij verval)		
Gemengde riolering	78	km
Vuilwaterriolering	31	km
Hemelwaterriolering	35	km
Overstortputten gemengde riolering	16	stuks
Hemelwateruitlaten gescheiden riolering	18	stuks
Voorziening afvoer (mechanisch)		
Persleidingen	14	km
Drukriolering	67	km
Drukriool-pompunits	218	stuks
Rioolgemalen	34	stuks
Bergingsvoorzieningen (vijvers en overige voorzieningen)	15	stuks
Randvoorzieningen	3	stuks
Infiltratievoorziening (ondergronds)	5	stuks
Bijzondere (hemelwater) voorzieningen (bijv. wadi's)	12	stuks
Voorziening meetpunten		
Grondwater	22	stuks
Afvalwater	3	stuks
Oppervlaktewater	0	stuks

Voor het inzamelen en transporteren van het vrijkomende afval- en regenwater beschikken we als gemeente Loon op Zand over een rioolstelsel met een totale lengte van circa 144 km en 34 rioolgemalen. Om ervoor te zorgen dat tijdens extreme neerslag geen wateroverlast optreedt, is het rioolstelsel voorzien van riooloverstorten en hemelwaterlozingspunten. Speciale rioolvoorzieningen (bergbezinkbassins) beperken de vuiluitworp van de riolering naar het oppervlakte-watersysteem. Het afvalwater in het buitengebied wordt ingezameld met 218 pomp-units en verpompt via 67 km aan drukriolering. Al dit afvalwater wordt gezuiverd op de rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI) 'De Roei' in Kaatsheuvel.

Voor de komend jaar ligt er de opgave om het gemaal aan de Sweensstraat te verplaatsen. Dit project wordt samen met het waterschap opgepakt.

Eind 2024 is het Programma Water en Riolering vastgesteld waarmee de kaders en aanpak voor de komende jaren vastgesteld zijn.

Openbaar groen, speelvoorzieningen en straatmeubilair (inclusief afvalvoorzieningen)
Voor het openbaar groen is de opgave voor de komende jaren in beeld gebracht in het beheerplan. In 2025 is het beleidsplan visie op Spelen en Bewegen vastgesteld.

Openbaar groen, speelvoorzieningen en straatmeubilair	**Hoeveelheden**	
Voorziening Groen (Grassen)		
Gazons	229.034	m²
Berm	513.779	m²
Bloemrijkgras	310	m²
Gazon met bollen	7.123	m²
Zichthoeken	19.989	m²
Trapveld	7.098	m²
Halve meterstrook	19.235	m²
Hondenlosloopgebieden	13.916	m²
Wadi	19.502	m²
Voorziening Groen (beplanting)		
Afzetheesters	41.970	m²
Bodembedekkers	33.495	m²
Bos	178.135	m²
Bosplantsoen	195.655	m²
Bossingel	11.064	m²
Klimplanten	101	m²
Perkrozen	1.057	m²
Vaste planten	7.636	m²
Sierheesters	81.115	m²
Bomen (solitair)	13.181	stuks
Lijnhagen	11.732	m²
Blokhagen	14.119	m²
Voorziening Meubilair		
Zitbanken	580	stuks
Afvalbakken	335	stuks
Peukendroppit	8	stuks
Picknicksets	19	stuks
Hekwerken	2.114	m
Boom en bloembakken	16	stuks
Speelvoorzieningen		
Toestellen	321	stuks
Afvalvoorzieningen		
Ondergrondse containers	93	stuks
Ondergrondse containers	30	locaties

Komend jaar werken we verder aan het onderhoud van het groen en het aanpakken van verouderd groen. Hierbij worden doelen als vergroten biodiversiteit, klimaatstress en burgerparticipatie meegenomen.

Bij speelvoorzieningen speelt burgerparticipatie een duidelijke rol. Hetgeen gerealiseerd wordt moet zo veel mogelijk passen bij de wensen van de buurt. Hierbij zijn de kaders vanuit het speelruimtebeleid leidend. In 2027 gaan we de speelvoorzieningen aan de Doelen, Frederik Hendrikpark en de Maarten van Leeuwenstraat vervangen en het voetbalveldje aan de prins Mauritsplein wordt vervangen door een Cruyff court.

In de gemeente Loon op Zand zijn 30 locaties aanwezig met ondergrondse afvalvoorzieningen. Verder staan er diverse wijkvoorzieningen voor o.a. glas en incontinentiemateriaal en luiers. Er zijn ca. 10.500 woonadressen die ieder 3 mobiele afvalcontainers (kliko's) in gebruik hebben.
Het onderhoud van de afvalvoorzieningen bestaat uit het reinigen en preventief en correctief onderhoud. Het doel hiervan is om de voorzieningen functioneel te houden.

Integrale vervanging wegen, riolering, groen en verlichting
Voortvloeiend uit de vastgestelde beleids- en beheerplannen worden de projecten in onderstaand tabel uitgevoerd. Bij de uitvoering van deze projecten worden de onderdelen in de openbare ruimte, zoals wegen, riolering, groen en openbare verlichting, in de betreffende omgeving integraal en op hetzelfde moment vervangen. De nodige investeringsbudgetten zijn per onderdeel opgenomen in het investeringsplan 2027-2030 (Bijlage 1).

Eind 2026 zijn we gestart met de uitvoering van de reconstructie van de Vaertbuurt, EVZ de Wildertse Arm en zijn we gestart met de uitvoering om het rioolgemaal aan de Sweensstraat incl. overstortleiding en hemelwaterleiding. De werkzaamheden van de Vaertbuurt en het Rioolgemaal zullen pas eind 2027, begin 2028 gereed zijn.

Geplande Projecten

Project	2027	2028	2029	2030
EVZ Wildertse Arm	Uitvoering			
Verplaatsen RG Sweensstraat incl overstortleiding	Uitvoering			
Buitenvaert, Smallevaert, Ringvaert, Bredevaert, Binnenvaert, Oude Vaertbuurt	Uitvoering			
Bloemwaard	Uitvoering			
Pastoor Kampstraat en Galgeneind	Uitvoering			
Hilsestraat	Voorbereiding	Uitvoering		
Moleneind, fietspad combi Tilburg	Voorbereiding	Uitvoering		
Julianastraat	Voorbereiding	Uitvoering		
Zijstraat en Kegelaar, snelheidsremmers	Voorbereiding	Uitvoering		
Kloosterstraat (fietsstraat), snelheidsremmers	Voorbereiding	Uitvoering		
Rechtvaert (Westwaard - Sweensstraat)	Voorbereiding	Uitvoering	Uitvoering	
Brandsestraat		Voorbereiding	Uitvoering	
Wagnerstraat		Voorbereiding	Uitvoering	
Frederik Hendrikpark		Voorbereiding	Uitvoering	
Pr. Beatrixstraat, Pr. Irenestraat, Doctor Schaepmanstraat, Pr. Marijkestraat, Pastoor Rietraweg en Pr. Margrietstraat	Voorbereiding	Voorbereiding	Uitvoering	Uitvoering

Project	2027	2028	2029	2030
Marktstraat		Voorbereiding	Voorbereiding	Uitvoering
Van Heeswijkstraat			Voorbereiding	Voorbereiding
Juweelstraat			Voorbereiding	Voorbereiding

Gebouwen/ Vastgoed

We streven ernaar het geactualiseerde MJOP 2027 t/m 2030 in het 4e kwartaal 2026 voor te leggen aan de raad. Echter het lukt ons niet de financiële gevolgen te verwerken in deze begroting. Hierbij kijken we kritisch welk onderhoud noodzakelijk is om onze gebouwen ook in de toekomst veilig en duurzaam in stand te houden. Op basis van de geactualiseerde DMJOP wordt de voorziening groot onderhoud gebouwen voor de periode 2027 t/m 2030 aangeboden aan de gemeenteraad voor vaststelling in cyclus 5 2026. In 2027 voeren we onderhoud uit aan de gemeentelijke gebouwen volgens het vastgestelde Duurzaam Meerjarenonderhoudsplan (DMJOP).

Het nieuwe Dorpshuis Loon op Zand is een belangrijke maatschappelijke voorziening voor de kern Loon op Zand. Het dorpshuis biedt ruimte aan verenigingen, culturele activiteiten, sport en ontmoeting en draagt daarmee bij aan de leefbaarheid en sociale cohesie binnen de gemeente. Gemeente en Stichting Dorpshuis Loon op Zand werken gezamenlijk aan de realisatie van deze multifunctionele accommodatie. Na oplevering begin 2027 zal het dorpshuis fungeren als centrale ontmoetingsplek voor inwoners en maatschappelijke organisaties.

In 2027 wordt een nieuw vastgoedbeleid opgesteld. Het beleid biedt een integraal afwegingskader voor het beheer, onderhoud, verduurzaming en de inzet van gemeentelijk vastgoed. Hiermee wordt gestuurd op een toekomstbestendige, doelmatige en maatschappelijk waardevolle vastgoedportefeuille.

In verband met het project nieuwbouw basisschool de Vaert wordt de locatie Theresia weer geschikt gemaakt voor gebruik als school. Doel is het realiseren van tijdelijk onderwijshuisvesting, passend bij de huidige onderwijsbehoefte.

Paragraaf 4 Bedrijfsvoering

Een toekomstbestendige organisatie
Organisatieontwikkeling wordt niet meer gezien als een incidenteel iets, maar als een structurele opgave. Daarmee wordt bijgedragen aan de bestuurlijke ambitie om een krachtige en vitale zelfstandige gemeente te blijven.
Via pulse metingen wordt de tevredenheid van de medewerkers continu gemeten. We investeren in ondersteunende functies om de primaire processen optimaal te laten verlopen. Waar mogelijk werken we met andere gemeenten en regionale partijen samen om taken beter uit te kunnen voeren. We doen aan strategische personeelsplanning, waardoor we beschikken over voldoende kwaliteit en kwantiteit van personeel om de strategische doelen te behalen.
Leidinggevenden hebben daarbij een cruciale rol. In 2027 wordt dan ook het management ontwikkeltraject voortgezet dat in 2026 is gestart.
Daarnaast zetten we in 2027 extra in op de organisatiecultuur en professionele groei, met focus op houding en gedrag. Centrale thema's zijn eigenaarschap, verbinding en integraal werken, met hart voor de samenleving en oog voor resultaat. Voor deze cultuurimpuls wordt samengewerkt met een gespecialiseerd extern bureau.

Informatiemanagement, -veiligheid en -beheer
Informatieveiligheid, NIS2 en de Cyberbeveiligingswet
We blijven investeren in het versterken van onze informatieveiligheid en digitale weerbaarheid. Uit de GAP-analyse blijkt dat verdere professionalisering nodig is op het gebied van risicomanagement, leveranciersbeheer, toegangsbeheer en de aantoonbaarheid van getroffen beveiligingsmaatregelen. Daarom richten we een integraal Information Security Management System (ISMS) in, gebaseerd op de BIO 2.0 en ISO 27001. Hiermee brengen we risico's en maatregelen structureel in beeld, beleggen we eigenaarschap en maken we de voortgang inzichtelijk voor management en bestuur.

De invoering van NIS2 en de Cyberbeveiligingswet grijpen we aan om deze ontwikkeling te versnellen. De aangescherpte eisen aan zorgplicht, incidentmelding, ketenbeveiliging en bestuurlijke verantwoordelijkheid worden geïntegreerd in het ISMS en in onze reguliere planning- en control cyclus.

Ontwikkelingen informatiemanagement en Equalit
Het komende jaar starten enkele grote projecten (primaire applicaties en tenantsplitsing) waarbij er zowel met Equalit als leveranciers hard gewerkt wordt aan het versaasen van applicaties en de doorontwikkeling van ons ICT landschap.

De omgeving is complex en implementatie is van meerdere factoren afhankelijk. Voor de huidige omgeving starten we een project om deze binnen de samenwerking van elkaar te scheiden, de zogenaamde tenantsplitsing. Voor de tenantsplitsing houden we rekening met voorbereiding in Q4 2027 en implementatie in Q1 2028. Dit betekent ook nog een variatie aan kosten tussen beide jaren. We houden dan ook rekening met een verdere kostenstijging in 2028 als het gaat over de benodigde voorzieningen in relatie tot onze ICT omgeving. Daarnaast zijn we in overleg met Equalit over de mogelijke GR vorming en kostenstructuur. In 2026 is een onderzoek hiernaar gestart en het streven is de besluitvorming over de nieuwe governance structuur in 2027 te laten plaatsvinden. Dit zal het daarvoor geëigende besluitvormingsproces doorlopen.

Informatie Beheer
Het goed beheren van de gemeentelijke informatie wordt steeds complexer, omvangrijker en digitaler. Dit komt door strengere informatie wetgeving (denk aan de WOO, AVG en archiefwet) en een groei van digitale data en systemen. Dat betekent nogal wat voor de dagelijkse praktijk. Zo zien we dat het Regionaal Archief Tilburg zijn dienstverleningsovereenkomst (DVO) gaat aanpassen omdat de huidige DVO niet meer aansluit bij de praktijk. Min of meer hetzelfde geldt voor de inzet van de gemeente archivaris door de gemeente Tilburg voor een aantal aangesloten gemeenten, waaronder Loon op Zand.

In 2026 is ingezet op het wegwerken van achterstanden om goed over te kunnen dragen aan het e-depot. Er zijn flinke stappen gemaakt, maar ook in 2027 zullen we in moeten zetten op het nog verder wegwerken van achterstanden. Door de overdracht aan het e-depot nemen de kosten voor digitale opslag toe.

Per 1 januari 2027 treedt de nieuwe Archiefwet in werking. Dit heeft consequenties voor werkwijzen en processen. De huidige Archiefverordening zal hierop aangepast worden. Hier zal in 2027 aandacht aan besteed worden. Ook de resultaten van de archiefinspectie vergen extra inzet. Op een aantal onderdelen voldoen we, maar er is ook een aantal punten waarop we kunnen of zelfs moeten inzetten.

Dit alles heeft ook gevolgen voor het team wat zich hiermee bezig houdt. De toenemende complexiteit vraagt een andere rol van de informatiebeheerder. Waar deze voorheen vooral aan het einde van een proces in beeld kwam voor het archiveren, start het archiveren nu al bij de start. De nadruk komt te liggen op consulentschap, advisering en pro-actief meedenken bij het inrichten van processen.

Overige ontwikkelingen
De digitale mogelijkheden ontwikkelen zich nog steeds in een rap tempo. Datagedreven werken, AI, werken in de cloud ("versaasen" van applicaties) en de doorontwikkeling van Microsoft 365 zijn ontwikkelingen waar we ons toe hebben te verhouden. Als relatief kleine organisatie kunnen we hierin niet voorop lopen, maar kunnen we wel leren van best practises van de koplopers in deze ontwikkelingen. De samenwerking in Equalit verband helpt ons hierbij.
Voor een deel willen we dit verder vorm geven door de inzet van een trainee data gericht werken. De financiële gevolgen hiervan kunnen we op dit moment nog onvoldoende overzien. Waar nodig komen we daar in de Berap 2027 op terug.

Rechtmatigheidsverantwoording
Vanaf 2023 is het college verantwoordelijk voor het afgeven van een rechtmatigheidsverantwoording. Naar aanleiding van de managementletter en accountantscontrole 2025 is een duidelijker beeld verkregen van de aard en omvang van de onrechtmatigheden. Een van de conclusies was dat op het gebied van prestatieverklaringen kaders misten en een eenduidig proces. Het kader voor prestatieverklaringen is inmiddels opgesteld en wordt in 2026 uitgerold. Ook zijn de mandaat- en budgethoudersregeling geüpdatet.
Ons doel is om over 2027 een rechtmatigheidsverklaring zonder voorbehouden af te geven. Om dat te bereiken versterken we onze interne controle. Dit doen we door ons in 2027 te richten op:

- het up to date houden van processen;
- het verhogen van het bewustzijn bij medewerkers;
- de implementatie van kader prestatieverklaringen;
- de inzet van een dynamisch aankoopsysteem en contractmanagementsysteem;
- aandacht voor fraudepreventie en risicoanalyses.

Daarnaast voeren we in 2026 een 213A onderzoek uit naar de verschillen tussen beoogde uitvoeringsprojecten en investeringsprojecten enerzijds en de daadwerkelijke effectuering daarvan anderzijds. Door middel van duiding van de verschillen en de oorzaken hiervan krijgen we een beeld van onze uitvoeringskracht. Ook in 2027 voeren we een 213A onderzoek uit, het onderwerp is duurzaamheid. De centrale vraag die wordt gesteld is:
In hoeverre ligt de gemeente Loon op Zand op koers om haar duurzaamheidsdoelstellingen te realiseren en is aantoonbaar dat de ingezette activiteiten bijdragen aan het behalen van deze doelstellingen?

Hoe kunt u deze resultaten volgen?

Formatie en bezetting
Voor 2027 is 199,84 fte begroot (inclusief kadernota). De bezetting ultimo 30 juni 2026 bedraagt 177 fte. Voor 2027 bedraagt de vacatureruimte (inclusief kadernota) 23,84 fte

Vacatures
Op 31 december 2025 waren 5 vacatures.
Er is op peildatum 30 juni 2026 15,33 fte aan vacatureruimte (hieronder vallen o.a. ook kleinere fte die zijn ontstaan door verzoeken om korter werken en die nog niet kunnen worden ingevuld).

Vanaf 1 januari 2026 tot 1 juli vulden we 15 vacatures in (14,56 fte).
Op moment van opstellen van de bedrijfsvoeringsparagraaf (28 juli 2026) zijn er 4 vacatures actief gepubliceerd via ons regionaal sollicitatiesysteem www.werkenvoormiddenbrabant.nl

Ziekteverzuim
Het ziekteverzuim over Q1 en Q2 2026 bedraagt 8,19%.

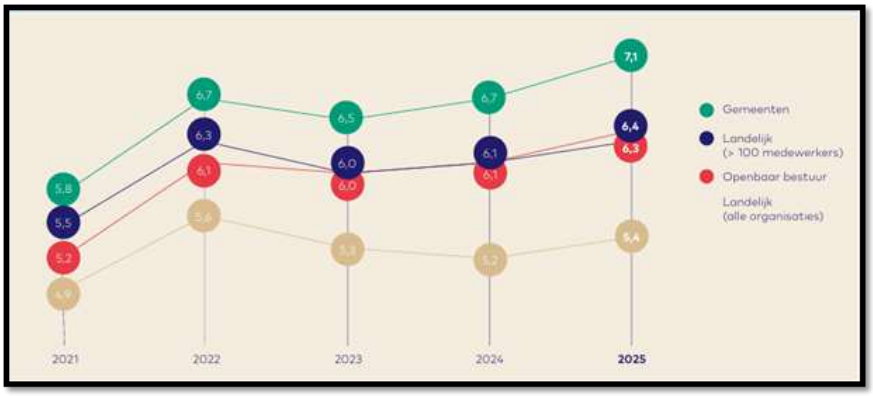
De daling van het verzuim vanaf 2023 stagneert. Het verzuimpercentage loopt de afgelopen jaren weer op. Dit is in de gehele gemeentelijke sector het geval. Over 2025 bedroeg het gemeentelijke verzuimpercentage 7,1 % (Bron: personeelsmonitor A&O fonds gemeenten).

De stijging van verzuim zit vooral in langdurig verzuim, dat is ook landelijk het geval. Ook in onze organisatie spelen privéomstandigheden een steeds grotere rol bij langdurig verzuim.
Mentale belasting en combinatie werk en privé factoren zijn als oorzaken voor de stijging te duiden. Via vroeg signalering en preventie (o.a. abonnement online platform OpenUp) proberen we hier grip op te krijgen.

(Bron: Youforce gemeente Loon op Zand)

Vergelijking verzuim gemeenten en landelijk

(Bron: personeelsmonitor A&O fonds gemeenten)

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Projecten binnen informatiemanagement, -veiligheid en -beheer	-250	-450	-475	-475
Totaal	**-250**	**-450**	**-475**	**-475**

De uitgaven in bovenstaande tabel staan toegelicht in Venster 0 Overhead en algemene dekkingsmiddelen.

Paragraaf 5. Financiering

De paragraaf bevat een toelichting op het risicobeheer van de financieringsportefeuille en geeft inzicht in de rentelasten, het renteresultaat, de wijze waarop rente aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden wordt toegerekend en de financieringsbehoefte.

Renterisico
De kasgeldlimiet en de renterisiconorm moeten voorkomen dat de leningenportefeuille van gemeente te gevoelig is voor schommelingen in de rente. De kasgeldlimiet geldt voor leningen met een korte looptijd en de renterisiconorm richt zich op langlopende leningen.

Kasgeldlimiet
De kasgeldlimiet is bedoeld om het renterisico op geldleningen te beperken. Als er veel kortlopende leningen (kasgeldleningen) zijn, dan is de financieringsportefeuille gevoeliger voor rentewijzigingen. Over het algemeen hebben kortlopende leningen een lagere rente en zijn daarom goedkoper. De omvang van de netto vlottende schuld is beperkt tot maximaal 8,5% van het begrotingstotaal.

Kasgeld limiet (bedragen x € 1.000)	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Limiet	7.421	7.421	7.421	7.421
Netto vlottende schuld	3.849	3.849	1.849	2.849
Ruimte binnen limiet	**3.572**	**3.572**	**5.572**	**4.572**

De netto vlottende schuld is positief omdat de vlottende vorderingen lager zijn dan de vlottende schulden. In alle kwartalen zijn we onder de kasgeldlimiet gebleven.

Renterisiconorm
Renterisico's op de langere termijn beheersen we door de toepassing van de zogenaamde renterisiconorm. In de kern komt deze erop neer dat niet op hetzelfde moment een omvangrijke herfinanciering plaatsvindt tegen op dat moment bijvoorbeeld fors hogere rentepercentages. De jaarlijkse herfinancieringen en renteherzieningen mogen niet meer bedragen dan 20% van het begrotingstotaal.

Renterisiconorm (bedragen x € 1.000)	Risico
Renterisiconorm	17.461
Aflossingen	-4.512
Ruimte binnen norm	**12.949**

We voldoen aan de renterisiconorm.

Financiering
Dit onderdeel geeft inzicht in de ontwikkeling van onze langlopende leningen en uitzettingen.

Opgenomen leningen (bedragen x € 1.000)	2027
Stand 1 januari	**50.211**
Aflossingen	-4.512
Opgenomen	0
Stand 31 december	**45.699**

De rentelast over deze leningen bedraagt in 2027 € 1.521.000. De gemiddelde rente is 3%.

Uitgezette leningen (bedragen x € 1.000)	2027
Stand 1 januari	**1.231**
Aflossingen	-93
Opgenomen	7
Stand 31 december	**1.145**

De rentebaat over deze leningen bedraagt in 2027 € 12.000. De gemiddelde rente is 1,%.

Garanties op leningen aan derden
Naast de leningen die we zelf aangaan zijn er nog een aantal leningen 'door verstrekt' aan derden of staan we garant voor leningen die aan derden zijn verstrekt door een bankinstelling. In deze situatie is er geen sprake van bankieren. De leningen aan woningbouwverenigingen zijn aflopend van aard en stammen nog uit de periode dat het gebruikelijk was dat we voordelig leningen aantrokken bij bijvoorbeeld de Bank Nederlandse Gemeenten en deze onder dezelfde condities verstrekten aan de betreffende woningbouwvereniging.

Garanties geven we alleen uit hoofde van de publieke taak. Bijvoorbeeld een garantstelling aan een bank voor een vereniging voor de aanleg van een sportveld.

Garanties op verstrekte bedragen (bedragen x € 1.000)	2027
Leningen aan verenigingen, stichtingen en natuurlijke personen	433
Leningen aan woningbouwverenigingen	327.333
Stand 31 december	**327.766**

Over het algemeen zijn deze risico's op verstrekte geldleningen beperkt omdat ofwel contragaranties zijn verstrekt of een hypotheek als onderpand is afgegeven.

Schema rentetoerekening
Het onderstaande renteschema geeft inzicht in de rentelasten en -baten, het renteresultaat en de wijze waarop de rente wordt toegerekend aan de verstrekte leningen, investeringen en grondexploitaties.

Bij de verdeling van de externe rente naar de verschillende taakvelden is gerekend met een renteomslag van 2 %. Het renteresultaat op taakveld Treasury is nihil en dit betekent dat de toerekende rente aan de verschillende taakvelden gelijk is aan de externe rente. Volgens de voorschriften van de BBV in de notitie rente geldt er een toegestane afwijking van 25% voor het rente resultaat.

Schema rentetoerekening (bedragen x € 1.000)	2027
Externe rentelast over korte financiering	0
Externe rentelast over lange financiering	1.521
Externe rentebaten	-65
Totaal door te rekenen extra rente	**1.456**
Rente die aan grondexploitatie moet worden doorberekend	0
Rente van projectfinanciering (niet van toepassing)	0
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	**1.456**
Rente over eigen vermogen en voorzieningen	0
Aan taakvelden toe te rekenen rente	1.456
Werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (via renteomslag)	1.456
Renteresultaat, onderdeel van resultaat op taakveld treasury	**-**

Paragraaf 6. Verbonden partijen

Inleiding

Een verbonden partij is volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) een organisatie waarin de gemeente zowel een bestuurlijk als financieel belang heeft. Het gaat hierbij om zowel publiekrechtelijke als privaatrechtelijke organisaties.

De gemeente Loon op Zand werkt samen met verschillende verbonden partijen om maatschappelijke opgaven en wettelijke taken efficiënt en effectief uit te voeren. Omdat deze organisaties invloed hebben op de gemeentelijke doelen, financiën en dienstverlening, is het belangrijk dat de gemeente hier voldoende sturing en toezicht op houdt.

De gemeenteraad heeft in maart 2018 de Nota Verbonden Partijen vastgesteld. Het doel van deze nota is het versterken van de grip op met name de gemeenschappelijke regelingen. Daarbij wordt gestuurd op basis van de drie B's:

- Bestuur: hoe is de bestuurlijke invloed van de gemeente georganiseerd?
- Beleid: hoe draagt de regeling bij aan de gemeentelijke doelstellingen?
- Bedrijfsvoering: hoe wordt invulling gegeven aan een doelmatige en efficiënte uitvoering?

Per gemeenschappelijke regeling wordt in deze paragraaf ingegaan op deze drie onderdelen. Hiermee worden de kaders beschreven die het college en de raad gebruiken bij de beoordeling van plannen, begrotingen en ontwikkelingen van de regelingen.

Voor verbonden partijen die geen gemeenschappelijke regeling zijn, zoals stichtingen, verenigingen, coöperaties en vennootschappen, worden de in het BBV voorgeschreven kerngegevens opgenomen. De opgenomen financiële gegevens zijn gebaseerd op de meest recente beschikbare jaarrekeningen en begrotingen van de betreffende verbonden partijen.

Totaalbeeld verbonden partijen

Verbonden Partij	Programma (Venster)	Thema	Vorm van belang	Omvang belang	Financiële bijdrage
Regio Hart van Brabant (HvB)	Bestuur en dienstverlening	Bestuur	Gemeenschappelijke regeling	–	€ 115.977
Midpoint Brabant [1]	Omgeving en economische ontwikkeling	Economische ontwikkeling	GR Hart van Brabant	–	€ 130.220
Bestuurscommissie jeugd HvB (1)	Gemeenschappen	Maatwerk	GR Hart van Brabant	4,4%	€ 8.811.000
GGD Hart voor Brabant (GGD)	Gemeenschappen	Sport, cultuur & welzijn	Gemeenschappelijke regeling	2,1%	€ 1.156.412
Omgevingsdienst Midden- & West Brabant (OMWB)	Omgeving en economische ontwikkeling	Duurzaam heid	Gemeenschappelijke regeling		€ 603.472
Veiligheidsregio Midden- & West Brabant (VRMWB)	Bestuur en dienstverlening	Openbare orde en veiligheid	Gemeenschappelijke regeling		€ 1.601.844
Baanbrekers (BB)	Gemeenschappen	Participatie	Gemeenschappelijke regeling	19,7%	€ 3.531.153
Belasting Samenwerking West Brabant (BWB)	Overhead en algemene dekkingsmiddelen	Overhead	Gemeenschappelijke regeling		€ 665.000

Regionale Ambulance Voorziening (RAV)	Bestuur en dienstverlening	Openbare orde en veiligheid	Gemeenschappelijke regeling		€ 0
Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) (jaarrekening 2025)	Algemene dekkingsmiddelen	Algemene dekkingsmiddelen	Vennootschap	41.886 aandelen	
Brabant Water NV (jaarrekening 2025)	Algemene dekkingsmiddelen	Algemene dekkingsmiddelen	Vennootschap	33.126 aandelen	
Publiek Ontwikkelbedrijf REKS (jaarrekening 2024)	Omgeving en economische ontwikkeling	Duurzaamheid	Vennootschap	3,76% aandeelhouder	
Inkoop Bureau Karel*	Bestuur en dienstverlening	Overhead	Stichting		

[1] Bestuurscommissie jeugd en Midpoint Brabant zijn onderdeel van de financiële positie van GR RegioHart van Brabant

* Inkoop bureau Karel is geen GR maar een verbonden partij in Stichtingsvorm. Daarom zijn er geen financiële gegevens en is er ook nog geen bijdrage.

Baanbrekers (Waalwijk) [9]	
Doel	- Baanbrekers streeft naar een zo hoog mogelijke participatie van inwoners van de gemeenten Heusden, Loon op Zand en Waalwijk. - De focus ligt vooral op het zoveel mogelijk naar een reguliere baan helpen van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. - Belangrijke waarden voor de uitvoeringsorganisatie zijn zelfredzaamheid, duurzame samenwerking en sociale innovatie.
Bevoegdheden	Aan Baanbrekers zijn de bevoegdheden tot regeling en bestuur overgedragen met betrekking tot de uitvoering en het uitvoerend beleid van de navolgende wet- en regelgeving: - de Participatiewet (P-wet) - het Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz 2004) - de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) - de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) - de Wet sociale werkvoorzieningen (Wsw) Zij doen dit door het ontwikkelen, oprichten, exploiteren en in stand houden van taken, diensten, werkzaamheden, activiteiten en productmarktcombinaties welke gericht zijn op de uitvoering van de bovengenoemde wet- en regelgeving en/of gericht op het behouden dan wel het bevorderen van de arbeidsbekwaamheid van mensen, en/of welke bijdragen aan het regulier of zo regulier mogelijk kunnen gaan werken van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Daarnaast kunnen bepaalde taken verricht worden voor één of meerdere gemeenten, indien daarom verzocht wordt en het Algemeen Bestuur (AB) dit verzoek inwilligt. Hiervoor wordt met Baanbrekers afzonderlijke afspraken gemaakt voor de te verlenen diensten, prestaties en de financiering ervan.
Vertegenwoordiging	Het AB van Baanbrekers bestaat uit twee wethouders en twee raadsleden vanuit de gemeente Loon op Zand. Namens het college van de gemeente Loon op Zand zijn aangewezen: - Wethouder Loes Heijs - Wethouder Marten Krikken Namens de raad van de gemeente Loon op Zand zijn aangewezen: - Wim Veldkamp - Marleen van Besouw Plaatsvervangers: Femke Vesters en Gerdy Zijlmans

Rol gemeenteraad	De gemeenteraad koos uit haar midden bovengenoemde leden van het AB en wees hun plaatsvervangers aan. De AB-leden vanuit de gemeenteraad hebben een verbindende rol tussen de raad en Baanbrekers. De gemeenteraad heeft de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen op: - de vaststelling van de begroting en besteding van een eventueel rekeningsaldo; - de oprichting van, de deelneming in en beëindiging van stichtingen, maatschappen, vennootschappen, verenigingen, coöperaties en onderlinge waarborgmaatschappijen.
Afspraken over doelen en prestaties	In de gemeenschappelijke regeling staat dat de deelnemende partijen verantwoordelijk zijn voor het integrale en strategische beleid op de terreinen participatie, activering en re-integratie. Ze vertalen het beleid in een opdracht aan Baanbrekers. Op basis hiervan stelt Baanbrekers een kaderbrief vast en een jaarlijkse begroting op. Over de begroting kan de raad een zienswijze indienen. Met een jaarrekening legt Baanbrekers beleidsmatig en financieel verantwoording af voor de realisatie van het betreffende boekjaar.
Relatie met gemeentelijke doelstellingen	Wij vinden het als gemeente belangrijk dat onze inwoners zoveel als mogelijk participeren. Baanbrekers levert hierin een bijdrage aan de gemeentelijke doelen door inwoners (waar mogelijk) naar zo regulier mogelijk werk te begeleiden. Dit sluit aan bij de doelen in het sociale domein zoals het versterken van de zelfredzaamheid, eigen kracht, gezondheid e.d. We gaan uit van het principe zelfredzaamheid met een vangnet. Ook hierin speelt Baanbrekers een rol. Baanbrekers verstrekt namelijk uitkeringen en bijzondere bijstand.
Risico's	De doelgroep en de daarmee samenhangende uitgaven zijn afhankelijk van de heersende conjunctuur. Doordat de BUIG *[10]* wordt samengesteld door middel van een objectief verdeelmodel, loopt deze niet mee met het aantal uitkeringsgerechtigden. Hierop hebben wij geen invloed. Hierdoor zijn er schommelingen te zien in de inkomsten en daarmee in de bijdrage van ons als gemeente.

[9] Deelnemende partijen: Loon op Zand, Heusden, Waalwijk

[10] BUIG is de gebundelde uitkering voor het bekostigen van de uitkeringen in het kader van Participatiewet, IOAW, IOAZ en Bijzondere Bijstand Zelfstandigen en het betalen van de loonkostensubsidies).

Belastingsamenwerking West-Brabant (BWB) (Etten-Leur) [11]	
Doel	De Belastingsamenwerking West-Brabant (BWB) verzorgt voor de deelnemende gemeenten en het waterschap de uitvoering van belastingtaken. Hiermee wordt gestreefd naar een doelmatige, betrouwbare en uniforme uitvoering van de heffing, invordering en waardebepaling van belastingen.
Bevoegdheden	De BWB voert namens de deelnemende organisaties de heffing en invordering van lokale belastingen uit. Daarnaast is de organisatie verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken (WOZ) en het beheer van gegevens die noodzakelijk zijn voor een correcte belastinguitvoering, waaronder werkzaamheden op het gebied van de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG).
Vertegenwoordiging	Namens de gemeente Loon op Zand heeft wethouder Krikken zitting in het algemeen bestuur van de BWB.
Rol gemeenteraad	De gemeenteraad kan gebruikmaken van zijn kaderstellende en controlerende rol door informatie op te vragen bij het bestuur van de BWB. Daarnaast heeft de raad de mogelijkheid een zienswijze in te dienen op de begroting, Bestuursrapportages en begrotingswijzigingen die gevolgen kunnen hebben voor de gemeentelijke bijdrage.

Afspraken over doelen en prestaties	De samenwerking is vastgelegd in een uitvoeringsconvenant. Hierin zijn afspraken opgenomen over de uitvoering van de overgedragen taken, de onderlinge samenwerking, informatievoorziening, planning- en controlprocessen en de financiële afwikkeling tussen de BWB en de deelnemende organisaties.
Relatie met gemeentelijke doelstellingen	De BWB draagt bij aan een efficiënte bedrijfsvoering en een betrouwbare uitvoering van gemeentelijke belastingtaken. Hierdoor worden inwoners en bedrijven op een correcte, transparante en klantgerichte wijze bediend en worden de gemeentelijke inkomsten zorgvuldig beheerd.
Risico's	De financiële en bedrijfsvoeringrisico's worden binnen de gemeenschappelijke regeling gemonitord en beheerst. Vooralsnog zijn er geen bijzondere risico's te melden die leiden tot aanvullende financiële gevolgen voor de gemeente.

[11] Deelnemende partijen: Loon op Zand, Bergen op Zoom, Breda, Dongen, Etten-Leur, Halderberge, Moerdijk, Oosterhout, Roosendaal, Woensdrecht, Zundert, Rucphen, Waterschap Brabantse Delta.

Regionale Ambulancevoorziening Brabant Midden-West-Noord (RAV) (Tilburg) [12]	
Doel	Het verlenen van ambulancezorg.
Bevoegdheden	Alle bevoegdheden die nodig zijn om zijn taken (het verlenen van ambulancezorg en het in stand houden van een meldkamer ambulancezorg) uit te voeren.
Vertegenwoordiging	Burgemeester Jansen is lid van het algemeen bestuur.
Rol gemeenteraad	De gemeenteraad kan inlichtingen vragen aan het algemeen bestuur, het dagelijks bestuur en de voorzitter. De raad kan daarnaast verantwoording vragen aan het door de gemeente aangewezen lid voor het gevoerde beleid en/of een zienswijze geven op de begroting en wijzigingen daarvan die leiden tot een verandering van de gemeentelijke bijdrage.
Afspraken over doelen en prestaties	Omdat de ambulancezorg op grond van de Wet ambulancezorg door de zorgverzekeraars wordt betaald, maken zij afspraken met de RAV over het niveau van dienstverlening en de bijbehorende kosten.
Relatie met gemeentelijke doelstellingen	De inzet van RAV draagt bij aan de ambities uit het coalitieakkoord Verantwoord Vooruit 2026-2030, waarin wordt ingezet op toegankelijke ondersteuning dicht bij huis en het versterken van de lokale gemeenschap. De RAV levert hieraan een belangrijke bijdrage door snelle en professionele acute zorg te bieden.
Risico's	Geen bijzondere risico's te melden.

[12] Deelnemende partijen: Loon op Zand, Altena, Alphen-Chaam, Baarle-Nassau, Bergen op Zoom, Bernheze, Boekel, Boxtel, Breda, Dongen, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Gilze en Rijen, Goirle, Halderberge, 's-Hertogenbosch, Heusden, Hilvarenbeek, Land van Cuijk, Maashorst, Meijerijstad, Moerdijk, Oisterwijk, Oosterhout, Oss, Roosendaal, Rucphen, Sint-Michielsgestel, Steenbergen, Tilburg, Vught, Waalwijk, Woensdrecht, Zundert.

Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) (Den Haag)	
Maatschappelijk belang	BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De BNG draagt met de gespecialiseerde dienstverlening bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Daarmee is de bank essentieel voor de publieke taak.
Bestuurlijk belang	Onze gemeente heeft zeggenschap via het stemrecht op aandelen (één stem per aandeel). De burgemeester vertegenwoordigt de gemeente als aandeelhouder in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.
Beleidsvoornemens	Niet van toepassing.
Risico's	Geen risico's te melden. Creditrating bijvoorbeeld Standard & Poor's: AAA (heel goed).

Brabant Water NV ('s-Hertogenbosch)	
Maatschappelijk belang	Brabant Water voorziet ruim 2,4 miljoen inwoners van vrijwel heel Noord-Brabant van drinkwater. Jaarlijks verzorgen de 34 waterproductiebedrijven de winning en zuivering van circa 200 miljoen m^3 water. Via een hoofdleidingnet van bijna 17.000 kilometer komt het drinkwater bij ruim 1.070.000 klanten thuis. Brabant Water levert een bijdrage aan het waarborgen van een goede volksgezondheid, de zorg voor het milieu en aan de economische ontwikkeling in het voorzieningsgebied.
Bestuurlijk belang	De burgemeester vertegenwoordigt onze gemeente als aandeelhouder in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.
Beleidsvoornemens	Niet van toepassing.
Risico's	Geen risico's te melden.

Publiek ontwikkelbedrijf REKS (Tilburg)	
Maatschappelijk belang	Het stimuleren, ontwikkelen, (doen) uitvoeren en financieren van duurzaamheidsprojecten alsmede het bijdragen aan klimaatadaptatieprojecten in de gemeenten die aandelen houden in het kapitaal van de vennootschap. Energie- en klimaatneutraliteit zijn belangrijke thema's binnen de REKS en middels het publiek ontwikkelbedrijf wordt hier concreet invulling aan gegeven. Het in regionaal verband ontwikkelen van Hubs waarin duurzame elektriciteit wordt opgewekt en gezamenlijk werken aan grens overstijgende maatregelen ten aanzien van klimaatadaptatie. De energiehubs die worden opgericht zijn clusters van zon- en windenergie waarmee dit efficiënt wordt opgewekt en maatschappelijke kosten beperkt worden. De maatschappelijke opgave is dusdanig groot dat we hierin regionaal moeten samenwerken.
Bestuurlijk belang	Onze gemeente heeft zeggenschap via het stemrecht op aandelen (één stem per aandeel). Wethouder Krikken vertegenwoordigt onze gemeente als aandeelhouder.
Beleidsvoornemens	In de omgevingsvisie en duurzaamheidsprogramma staan de beleidsvoornemens geformuleerd. Loon op zand wil in 2050 aardgasvrij en CO_2 neutraal zijn. De POB REKS helpt ons om deze doelen concreet in te vullen en te behalen.
Risico's	Als het niet lukt om invulling te geven aan de REKS 1.0 doelstellingen kunnen wij als gemeente niet voldoen aan onze beleidsvoornemens; De ontwikkeling van energiehubs kent verschillende risico's die de realisatie, exploitatie en financiële haalbaarheid kunnen beïnvloeden. Te weten: - Verslechteren businesscase hubs door afwijkende energieprijzen of wegvallen van SDE prijsgarantie. - Ruimtelijke risico's door het niet op tijd krijgen van vergunningen of onvoldoende grondposities. - Geen tijdige aansluiting op het netwerk van Enexis. - Tekort aan grondstoffen of personeel voor realisatie hubs. - Kapitaalstortingen in het ontwikkelbedrijf worden aangemerkt als onrechtmatige staatssteun. - Lokale politieke invloed kan de realisatie van regionale windmolenprojecten vertragen. - Vanwege het uitblijven van voldoende windprojecten wordt te weinig omzet gegenereerd. Hierdoor lopen de liquiditeiten van de organisatie terug.

Inkoop organisatie Karel	
Doel	Karel ondersteunt de gemeente Loon op Zand bij het professioneel, rechtmatig, doelmatig en maatschappelijk verantwoord inkopen en aanbesteden van werken, leveringen en diensten. Hiermee draagt Karel bij aan een effectieve besteding van publieke middelen en de realisatie van gemeentelijke beleidsdoelstellingen.
Bevoegdheden	Karel is voor Loon op Zand in de eerste plaats de inkoopadviseur en uitvoerder/begeleider van aanbestedingen. De formele bevoegdheden liggen bij het college en – binnen het mandaatregister – bij aangewezen gemeentelijke functionarissen.
Vertegenwoordiging	Burgemeester de heer Jansen vertegenwoordigt de gemeente Loon op Zand als bestuurslid van Karel.
Rol gemeenteraad	De raad stelt de kaders vast en controleert het college op de wijze waarop het college de inkoopfunctie – inclusief de uitbesteding van werkzaamheden aan Karel – organiseert en beheerst.
Afspraken over doelen en prestaties	Karel ondersteunt de gemeente bij inkoop, aanbestedingen en contractmanagement conform de overeengekomen dienstverleningsovereenkomst. De prestaties worden periodiek gemonitord en geëvalueerd.
Relatie met gemeentelijke doelstellingen	Karel is een uitvoerings- en kennisinstrument voor de realisatie van gemeentelijke doelstellingen via de inkoopfunctie. De gemeente bepaalt de doelen en kaders; Karel ondersteunt de vertaling daarvan naar rechtmatige, doelmatige en maatschappelijk verantwoorde inkoop en contractering.
Risico's	Karel adviseert en voert uit, de gemeente neemt besluiten en blijft daarmee verantwoordelijk.

Financieel beeld verbonden partijen

Verbonden Partij	Eigen vermogen (* 1000)		Vreemd vermogen (* € 1000)		Risico's	Verwacht resultaat*
	1-1-2027	31-12-2027	1-1-2027	31-12-2027		2027
Regio Hart van Brabant (HvB)	103	103	13.061	13.061	Laag	n.n.b.
Midpoint Brabant [1]					Laag	
Bestuurscommissie jeugd HvB (1)	103	103	13.061	13.061	Hoog	Kostendekkend
GGD Hart voor Brabant (GGD)	6.677	5.282	12.171	11.617	Hoog	Kostendekkend
Omgevingsdienst Midden- & West Brabant (OMWB)	8.652	3.985	6.082	2.479	Midden /Hoog	n.n.b.
Veiligheidsregio Midden- & West Brabant (VRMWB)	6.066	4.091	52.053	65.423	Hoog	n.n.b.
Baanbrekers (BB)	1.200	1.200	36.521	34.730	Hoog	Kostendekkend
Belasting Samenwerking West Brabant (BWB)	200	200	9.317	9.167	Laag	n.n.b.
Regionale Ambulance Voorziening (RAV)	17.474	17.474	25.684	31.560	Laag	n.n.b.
Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) (jaarrekening 2025)	4.777.000	4.863.000	123.164.000	110.701.000	Laag	Positief saldo
Brabant Water NV (jaarrekening 2025)	716.350	767.350	689.256	709.683	Laag	Positief saldo
Publiek Ontwikkelbedrijf REKS (jaarrekening 2024)	4.784	n.n.b.	287	n.n.b.	Laag	n.n.b.

Inkoop Bureau Karel*						

[1] Bestuurscommissie jeugd en Midpoint Brabant zijn onderdeel van de financiële positie van GR Regio Hart van Brabant
* Inkoop bureau Karel is geen GR maar een verbonden partij in Stichtingsvorm. Daarom zijn er geen financiële gegevens en is er ook nog geen bijdrage.

Paragraaf 7. Grondbeleid

Inleiding
De paragraaf Grondbeleid geeft inzicht in het grondbeleid van de gemeente Loon op Zand in relatie tot de doelstellingen van de programma's die zijn opgenomen in deze begroting. De paragraaf grondbeleid in de jaarrekening 2025 is op 2 juli 2026 door de gemeenteraad vastgesteld. In principe worden de grondexploitaties één keer per jaar geactualiseerd. De cijfers in de tabellen zijn gelijk aan de cijfers gepresenteerd in de jaarrekening 2025.

Grondbeleid
Het beleid van de gemeente Loon op Zand op het gebied van grondzaken is vastgelegd in de Nota Grondbeleid 2025. Met het grondbeleid wordt nagestreefd de ruimtelijke opgave met betrekking tot de verschillende beleidsprogramma's te realiseren of te faciliteren. Daarnaast is in het grondbeleid vastgelegd hoe er omgegaan dient te worden met de beschikbare financiële middelen.

Naast de Nota Grondbeleid zijn in de onderstaande tabel ook de overige vigerende beleidsdocumenten weergegeven die betrekking hebben op het grondbeleid van de gemeente.

Beleid	Omschrijving	Vastgesteld	Herziening
Nota Grondbeleid	Richtinggevend en kaderstellend bij gebiedsontwikkeling op basis van een situationeel grondbeleid.	2025	n.v.t.
Notitie Grondprijzen	Jaarlijkse vaststelling van grondprijzen.	2025	jaarlijks
Nota Kostenverhaal	Beleid met betrekking tot het kostenverhaal en financiële bedragen.	2025	n.v.t.
Nota Snippergroen	Beleid met betrekking tot verkoop snippergroen en handhaving gemeentelijke eigendommen.	2024	n.v.t.
Exploitatieverordening	Bevat de voorwaarden waaronder de gemeente medewerking zal verlenen aan het in exploitatie brengen van gronden. Alleen van toepassing op overeenkomsten gesloten voor 1 juli 2008.	2005	n.v.t.

Per 1 januari 2026 is er nog één eigen grondexploitaties en zijn er twintig faciliterende projecten. Deze projecten dragen bij aan de ruimtelijke doelstellingen van de gemeente. De meeste projecten dragen daarnaast ook bij aan het beleid op het gebied van wonen en/of economie. Een kleiner aantal projecten dragen bij aan maatschappelijke voorzieningen op het vlak van onderwijs, sport, cultuur, recreatie of infrastructuur.

Ontwikkelingen
Op dit moment zijn er geen bedrijfskavels om uit te geven. Hierdoor wordt er enkel een beeld geschetst van de situatie van de woningmarkt. In 2026 blijft er sprake van een krappe woningmarkt gekenmerkt door snelle verkopen en overbiedingen. Alhoewel de prijsstijgingen zijn afgevlakt ten opzichte van eerdere jaren, blijft de verwachting dat de komende jaren de woningprijzen blijven stijgen. Dit is voornamelijk het gevolg van een aanhoudende krapte en verwachte loonstijgingen. Hierdoor nemen naar verwachting de grondopbrengsten toe, met name voor vrije sector woningen.

Binnen de woningbouw ligt de focus voornamelijk op betaalbare woningen. Zo heeft de gemeente in 2025 vernieuwde prestatieafspraken gemaakt met een woningbouwcorporatie en wordt de 30-40-30 criteria verder nagestreefd (30% van de gebouwde woningen in het sociale segment, 40% in het betaalbare segment, 30% in de vrije sector). Dit zal naar verwachting leiden tot financiële uitdagingen binnen projecten en steeds kleiner wordende woningen.

In 2025 is één kavelverkoop afgerond binnen woonveld 9 van project Westwaard. Bij enkele kavels op dit woonveld is de verkoop niet doorgegaan. Eind 2025 is er gestart met het opnieuw aanbieden van deze kavels. Deze zijn onder voorbehoud verkocht, waarvan de notariële overdracht van slechts één kavel heeft plaatsgevonden medio 2026. Daarnaast wacht één kavel op dit woonveld op de realisatie van het project rioolgemaal. Dit geldt ook voor woonveld 10 en fase 2.

Naast project Westwaard zijn er geen overige locaties waar de gemeente zelf woningbouwkavels kan uitgeven en maximaal kan sturen op de beleidsdoelen. Om op de middellange- tot lange termijn hier meer grip op te hebben, worden verschillende mogelijkheden onderzocht om op nieuwe locaties gemeentelijke bouwkavels uit te geven. Mede hiervoor is het grondbeleid aangepast in 2025. Daarnaast wordt gekeken naar de mogelijkheden om projectontwikkelaars scherpere kaders mee te geven bij de ontwikkeling van woongebieden.

De afgelopen jaren is het een uitdaging gebleken om het geprognosticeerde aantal kavelverkopen jaarlijks te behalen. In 2025 zijn er dan ook nauwelijks woningen opgeleverd. Echter zijn er wel meerdere overeenkomsten gesloten en voorbereidingen getroffen. Mede hierdoor worden er naar verwachting 670 woningen opgeleverd de komende jaren. Belangrijk aandachtspunt hierbij is echter de ontstane problematiek omtrent netcongestie dat het opleverproces kan vertragen.

Resultaten grondexploitatie

Bouwgronden in exploitatie

De grondexploitatie, project Westwaard, is per 1 januari 2026 geactualiseerd en waar nodig herzien. In de onderstaande tabel worden de resultaten samengevat.

Nummer	Project	Boekwaarde 31-12-2025	Verwacht eindsaldo	Eindjaar	Verliesvoorziening
1185	Westwaard	-433	-1.983	2029	0

De boekwaarde geeft aan in welke mate er in projecten reeds is geïnvesteerd. Het verwachte eindsaldo betreft het verwachte (positieve) resultaat op de eindwaarde in het jaar dat het project naar verwachting wordt afgesloten.

Parameters voor de bouwgronden

Voor de bouwgronden in exploitatie wordt gerekend met eenduidige parameters. Hieronder zijn de gehanteerde parameters in de grondexploitaties weergegeven.

Index	2026	2027	2028	2029	2030 en verder
CPI	3,0%	2,5%	2,5%	2,0%	2,0%
GWW	2,5%	2,5%	2,0%	2,0%	2,0%
Wonen	3,0%	2,5%	2,5%	2,0%	2,0%
Commercieel	1,0%	1,0%	2,0%	2,0%	2,0%
Plankosten	3,5%	3,5%	2,5%	2,0%	2,0%
Disconteringsvoet	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%
Rente	0,5%	1,0%	1,5%	2,0%	2,0%

Voor de parameterramingen is er, naast cijfers van het CBS, gebruikt gemaakt van de "Outlook grondexploitaties 2026" (Metafoor). Op basis van deze informatie zijn de per 1-1-2026 in de grondexploitaties opgenomen bedragen ten opzichte van die per 1-1-2025 aangepast. De hierboven genoemde parameters passen binnen de aangegeven bandbreedtes voor de korte, middellange en lange termijn. Enkel voor de renteparameter op de korte termijn wordt hiervan afgeweken op basis van de door de gemeente opgestelde renteomslag. De parametercijfers worden, net als in voorgaande jaren, af- of opgebouwd naar een structureel inflatiepercentage van 2% conform het streefpercentage van de ECB. Het percentage van 2% wordt, op basis van de BBV, tevens gehanteerd voor de disconteringsvoet. Het CPI-percentage voor de grondexploitaties is vastgesteld bij de MPG 2025 en volgt niet de meicirculaire.

Net als vorig jaar is aan de kostenkant een verschil gemaakt tussen plankosten en grond-, weg- en waterbouw (GWW). Deze laatste kostenpost beschrijft de kosten van het bouw- en woonrijp maken. Ten opzichte van vorig jaar is deze verder afgevlakt op basis van de ontwikkelingen binnen de markt. De plankosten zijn voorzichtiger bijgesteld ten opzichte van vorig jaar en zijn gebaseerd op een beperkte opslag boven de CPI. De ontwikkelingen op de woningmarkt zijn van dien aard dat voor het komende jaar uitgegaan wordt van een stijging van 3% van de grondwaardes, conform de CPI en de Nota Grondprijzen 2026. Dit sluit aan op de parameters in het voorgaande jaar en heeft een behoudende insteek. Dit geld ook voor de parameters voor commerciële functies.

Faciliterende projecten
Naast de 'bouwgronden in exploitatie' wordt ook faciliterend grondbeleid toegepast waarbij de gemeente vanaf 2024, op basis van de Omgevingswet, de kosten verhaalt. Dit betekent dat er naast kostenverhaal ook financiële bijdragen gevraagd kunnen worden. Bij faciliterende projecten wordt er in financiële zin gestuurd op een neutraal eindsaldo. Hierdoor worden er geen verliesvoorzieningen getroffen voor de faciliterende projecten.

Per project wordt in de onderstaande tabel aangegeven of er sprake is van een overeenkomst en welk type overeenkomst het betreft. Voor een aantal projecten is het eindjaar onbekend. Dit heeft een tweetal oorzaken. Projecten zonder overeenkomst en projecten met een initiatiefovereenkomst hebben nog geen concrete planning. Daarnaast liggen een aantal projecten stil waarbij de voortgang afhankelijk is van de initiatiefnemer.

#	Naam project	Type overeenkomst	Boekwaarde 31-12-2025 (x € 1000)	Verwacht eindjaar
Faciliterend met overeenkomst				
1206	Theresia		33	2027
1207	Westkant	Exploitatie	63	n.t.b.
1540	Van Son & Koot	Exploitatie	-8	n.t.b.
1541	Van Lierpark	Exploitatie	2	2029
1545	Park Vossenberg	Exploitatie	-14	2027
1547	Woningen Braakakker-Kinkenpolder	Exploitatie	0	2027
1549	Prins Hendrikstraat 6	Exploitatie	0	2026
1550	CPO De Hoge Mast	Exploitatie	0	2027
1551	Park Wijtenburg	Exploitatie	16	2028
1554	Voorbereidingsfase Westwaard fase 3, 4		0	n.t.b.

22600	Erasstraat 105-107	Exploitatie	-22	2027
22602	Hooivork III (Lobelia)	Exploitatie	-68	2027
23600	Bloemwaard	Exploitatie	-18	2027
23601	Leo XIII straat	Exploitatie	0	2028
23602	Hoofdstraat / Schotsestraat (Heren van het Ambacht)	Exploitatie	-44	2028
Faciliterend met overeenkomst (economie)				
1526	Herontwikkeling Peperstraat	Exploitatie	125	2026
1535	Wereld van de Efteling	Exploitatie	10	2030
1539	Hotelzone De Horst	Initiatief	17	n.t.b.
1546	EuroParcs	Exploitatie	5	2027
1544	Zuidelijke ontsluiting WvdE	Exploitatie	0	n.t.b.

Verliesvoorzieningen bouwgronden in exploitatie en faciliterende gronden
Voor de grondexploitatie Westwaard (fase 1 en 2) wordt geen negatief resultaat verwacht. Hierdoor is er nu geen sprake van een verliesvoorziening.

Winstnemingen
Winsten conform de richtlijnen van het BBV worden genomen op basis van het voorzichtigheidsbeginsel. Dit leidt ertoe dat realisatie van winst moet worden uitgesteld tot daarover voldoende zekerheid bestaat. Richtlijnen vanuit de BBV verplichten gemeenten sinds 2016 om onder voorwaarden tussentijds winst te nemen. Door de herziening van de grondexploitatie Westwaard werd over 2025 een winst genomen van € 1.151.186.

Strategische gronden en ruilgronden
Naast grondexploitaties en faciliterende projecten heeft de gemeente nog andere gronden in haar bezit die op verschillende wijzen kunnen worden ingezet ten behoeve van het grondbeleid, zogenaamde strategische gronden en ruilgronden. Deze gronden kunnen op termijn ingezet worden voor ruimtelijke ontwikkelingen. In de onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de strategische- en ruilgronden. De complexen zullen naar verwachting de komende jaren als strategische grondposities worden aangehouden.

Naam	Oppervlakte	Boekwaarde
Materiele vaste activa	42.260	273
Voorraad ruilgronden	40.220	847
Totaal	**82.480**	**1.120**

Risico's en weerstandsvermogen
In de onderstaande tabel zijn de risicobedragen opgenomen. Deze risico's moeten opgevangen worden door het weerstandsvermogen van de gemeente. In paragraaf 2 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' van de jaarrekening wordt in beeld gebracht in welke mate de risicobedragen opgevangen kunnen worden. Ten opzichte van vorig jaar zijn de risico's afgenomen.

Voor project Westwaard geldt dat de risico's zijn afgenomen door een hogere potentie omtrent de verwachte uitgifteprijzen. Deze zijn op dit moment voorzichtig opgenomen in de grondexploitatie.

Nummer	Naam	Bedrag
1185	Westwaard	46
Divers	Strategische gronden en ruilgronden	-
	Totaal	**46**

Per saldo zijn de risico's met € 273.000 afgenomen. Voor wat betreft het geraamde risicobedrag van de grondexploitatie 'Westwaard, 1e en 2e fase' is uitgegaan van zowel een kans op hogere uitgifteprijzen, risico's op tegenvallende kosten (algemeen marktrisico), een mogelijke vertraging omdat het rioolgemaal later dan gedacht is verplaatst en hogere kosten voor het woonrijp maken mede door meer inspanningen omtrent participatie. Samengevat zijn de risico's als volgt:

Omschrijving	Effect	Kans	Risico
Hogere uitgifteprijzen	335	70%	235
Algemeen marktrisico (kosten)	-280	30%	-84
Vertraging door verplaatsen rioolgemaal	-3	10%	0
Hogere kosten i.v.m. participatie	-347	30%	-104
Vennootschapsbelasting	PM		
Totaal	**-295**		**46**

In de gemeente Loon op Zand wordt het benodigde en het beschikbare weerstandsvermogen op gemeenteniveau bepaald. De risico-inschatting van het grondbedrijf is hier een onderdeel van. Het beschikbare weerstandsvermogen van de gemeente werd in de jaarrekening 2025 beoordeeld als ruim voldoende, zie paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Paragraaf 8. Wet open overheid

Op 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) in werking getreden. De Woo richt zich op een transparante overheid. Bepaalde informatie moet op grond van deze wet verplicht en actief openbaar gemaakt worden. Onderdeel van de wet is het opnemen van een 'openbaarheids-paragraaf Woo' in de beleidsbegroting en jaarstukken, waarin we inzicht geven in de wijze waarop we uitvoering geven aan de Woo.

Actieve openbaarmaking
De actieve openbaarmakingsplicht onder de Woo wordt stapsgewijs ingevoerd in tranches. De eerste tranche is op 1 november 2024 van start gegaan en omvat de actieve openbaarmaking van 4 informatiecategorieën via de Woo-index, de landelijke zoekmachine. Het betreft de volgende categorieën:

- wetten en andere algemeen verbindende voorschriften;
- overige besluiten van algemene strekking;
- informatie over organisatie en werkwijze;
- Bereikbaarheidsgegevens.

Later volgen nog drie tranches, waarbij steeds meer informatie actief openbaar gemaakt moet worden. De definitieve inwerkingtreding van de volgende tranches is nog niet bekend, maar naar verwachting volgt halverwege 2027 de volgende tranche. Onze gemeente ligt op schema voor wat betreft het invulling geven aan de wettelijke verplichtingen uit de Woo.

WOO-platform
De Woo raakt een groot aantal processen in onze organisatie en grijpt in in het dagelijks handelen. Werkprocessen, ICT-systemen en onze informatiehuishouding moeten anders worden ingericht. Samen met andere gemeenten hebben wij inmiddels een publicatieplatform aangeschaft dat bedoeld is voor het zoeken naar, het anonimiseren van en het vervolgens publiceren van informatie. Wij verwachten eind 2026 met het platform te kunnen gaan werken en bepaalde informatiecategorieën actief openbaar te kunnen gaan maken. Daarnaast is een belangrijk onderdeel het creëren van bewustwording bij medewerkers. De Woo moet een vanzelfsprekendheid worden. We blijven de Woo onder de aandacht brengen bij onze bestaande en nieuwe medewerkers.

Wij zijn bezig onze informatiehuishouding en de sturing daarop te verbeteren. Er wordt gewerkt aan een andere manier van archiveren waardoor documenten makkelijker zijn terug te vinden. Sinds de tweede helft van 2025 werken we met een nieuwe digitale werkomgeving doordat we zijn overgegaan op de programma's van Microsoft 365. Daarmee kan slimmer en efficiënter worden samengewerkt.

Passieve openbaarmaking
In mei 2022 is het eerste onderdeel van de Woo in werking getreden, de zogeheten passieve openbaarmaking. Dat wil zeggen het openbaar maken van informatie die is opgevraagd door middel van een Woo-verzoek. Een belangrijke verplichting vanuit de Woo is om invulling te geven aan de contactpersoon-functie (artikel 4.7 Woo). Op 1 september 2024 is onze Woo-contactpersoon in dienst getreden. Woo-verzoeken kunnen via onze website, https://www.loonop-zand.nl/organisatie-en-politiek/woo-verzoek, per e-mail of per post ingediend worden.

In onderstaande tabel leest u wat het verloop is van de Woo-verzoeken in 2024, 2025 en (deels) 2026:

Woo-verzoeken	2024	2025	2026*)
Totaal aantal verzoeken	31	50	31
Aantal afgehandelde verzoeken	31	50	20
Aantal openstaande verzoeken	0	0	11

**) Dit aantal is gebaseerd op de cijfers t/m 13 augustus 2026*

De verzoeken die we ontvangen zijn van wisselende impact. Van kleine verzoeken die snel afgewikkeld kunnen worden tot grote verzoeken waarbij een grote hoeveelheid documenten wordt opgevraagd.

Paragraaf 9. Ombuigingen

Om tot een sluitende begroting te komen voor 2027 is besloten om de onderwerpen en ontwikkelingen uit categorie 3 niet op te nemen in de begroting. Deze onderwerpen en ontwikkelingen zullen wel worden meegenomen in de discussie naar de kadernota 2028. Deze staan hieronder aangegeven. Voor een toelichting wordt verwezen naar de Kadernota 2027.

Speerpunten / ambities niet opgenomen in de begroting	2027	2028	2029	2030
Aanvullend 2 fte boa's	-180	-180	-180	-180
Weerbaarheid en veerkracht	-107	-112	-117	-121
Integraal veiligheidsbeleid	-35	-35	-35	-35
Verbeteringen verkeersveiligheid	-5	0	0	0
Kapitaallasten Vergroenen Anton Pieckplein	0	-9	-9	-9
Open monumentendag	-10	0	0	0
Uitvoeringsagenda erfgoed	-15	-15	-15	-15
Uitvoeringsprogramma economie	-75	0	0	0
Samenwerking ondernemersveld	-15	0	0	0
Saldo speerpunten / ambities niet opgenomen in de begroting	**-442**	**-351**	**-356**	**-360**

Om tot een positief saldo in 2027 te komen waren aanvullende maatregelen nodig. Dit zijn de volgende maatregelen:

Ombuiging	Baten/Lasten	2027	2028	2029	2030
Onderzoek ombuigingen Klavier	Lasten	20	20	20	20
Bedrijfsvoering / opslag en postvoorziening	Lasten	11	11	11	11
P&O adviseur vanaf 2028 nodig	Lasten	107			
Jeugd	Lasten	50	50	50	50
1 SLT medewerker uitstellen naar 2028	Lasten	107			
WMO	Lasten	115	50	50	50
Ambitie onderwijshuisvesting	Lasten	250			
Landschapspark Pauwels	Lasten	30			
Functie Projectleider RO incidenteel dekken uit reserve	Baten	107			
Functie Adviseur Duurzaamheid dekken uit SPUK CDOKE	Baten	95			
Schadevergoedingen openbare verlichting	Baten	15			
Inzet reserve wegen	Baten	250			
Totaal		**1.157**	**131**	**131**	**131**

Onderzoek ombuigingen Klavier: In het gebouw het Klavier komen veel functies samen: gemeentehuis, theater, bibliotheek, maatschappelijke en culturele functies. We voeren een onderzoek uit naar de exploitatiekosten van het Klavier inclusief theater en hoe deze zich verhouden tot het gebruik, de openstelling en doelmatigheid. Het doel van het onderzoek is de kosten verlagen zonder dat dit negatieve gevolgen heeft voor de maatschappelijke waarde en toegankelijkheid voor de inwoners. Een deel van het onderzoek is in 2026 uitgevoerd, de resultaten hiervan zijn in de begroting opgenomen. Een deel van het onderzoek loopt nog door in 2027. Dit hangt o.a. samen met het op te stellen accommodatiebeleid en een nieuw DMJOP. De resultaten hiervan worden verwacht in 2027.

Bedrijfsvoering/opslag en postvoorziening: Door de opslagconstructie te herzien, containers af te bouwen en verhuisbewegingen voor theaterpodia te beëindigen, is een structurele besparing van circa €10.000 per jaar mogelijk. Daarnaast start een pilot met Intrapost. Bij een positieve uitkomst levert dit naar verwachting minimaal €1.200 per jaar besparing op ten opzichte van PostNL.

1 FTE P&O adviseur: We hebben in totaal meerdere functies aangevraagd in Venster 0. Voor P&O zien we mogelijkheden om deze in 2027 nog niet in te vullen, maar pas vanaf 2028 in te laten gaan. Dit levert in 2027 incidenteel € 107.000 aan middelen op. We zijn van wel van mening dat je naar de toekomst deze functie nog steeds nodig hebt.

Jeugd: Door voorgestelde wijzigingen in de begrotingssystematiek en de verdeelsleutel binnen het regionale samenwerkingsverband ontstaat naar verwachting positieve financiële ruimte tussen het geprognosticeerde bedrag en de daadwerkelijke uitgaven. Dit levert een voordeel op van €50.000 in 2027. De voorgestelde wijzigingen zijn nog onderhevig aan besluitvorming, maar we achten het verantwoord om dit bedrag als besparing mee te nemen. Hierbij is rekening gehouden met het risico dat het aantal jeugdigen dat hulp nodig heeft nog kan toenemen. Dit staat los van de totale kostenstijging in de regionale begroting Jeugd die is doorvertaald in deze lokale begroting binnen Venster 2 Gemeenschappen.

SLT: Het SLT bestaat momenteel uit vier medewerkers. De vijfde medewerker zou oorspronkelijk in 2027 worden geworven, maar deze werving kan worden uitgesteld naar 2028. Dit levert in 2027 incidenteel € 107.000 aan middelen op. Deze besparing is uitsluitend mogelijk omdat de formatieplaats nog niet is ingevuld. Het uitstellen van de werving kan wel een vertragend effect hebben op de beweging van het afbouwen van specialistische hulpverlening op trede 4 naar trede 3.

Wmo: Door gerealiseerde besparingen binnen Hulp bij het Huishouden (HbH) ontstaat ruimte om € 115.000 binnen het Wmo-budget vrij te maken.

Ambitie onderwijshuisvesting: In de begroting 2025 is voor 2027 een eenmalig budget van € 250.000 opgenomen voor onderzoek en ontwikkeling in het kader van de onderwijshuisvesting van basisschool De Vaert. Dit budget kan komen te vervallen, aangezien de kosten voor de nieuwbouw van De Vaert uit oogpunt van rechtmatigheid dienen te worden gedekt binnen het beschikbare investeringsbudget.

Landschapspark Pauwels: Voor 2027 zijn nog geen regionale plannen uitgewerkt voor de inzet van het budget voor de ontwikkeling van Landschapspark Pauwels. Het beschikbare budget in 2027 van € 30.000 komt vrij te vallen.

Functie Projectleider ruimtelijke ontwikkeling: Voorstel om de loonkosten van de functie Projectleider ruimtelijke ontwikkeling in 2027 incidenteel te dekken uit de reserve woningbouw. Deze projectleider zal zich inzetten in projecten die bijdragen aan de algemene woningbouwopgave van de gemeente.

Functie adviseur duurzaamheid dekken uit SPUK CDOKE: De tijdelijke regeling Capaciteit Decentrale Overheden voor Klimaat- en Energiebeleid (CDOKE) ondersteunt gemeenten en provincies bij de uitvoering van hun klimaat- en energietaken. Binnen deze regeling kunnen ook de loonkosten van eigen medewerkers worden bekostigd. Als gevolg van een lagere inzet van externe inhuur en een grotere inzet van eigen personeel is binnen de CDOKE-middelen financiële ruimte ontstaan. Voorgesteld wordt om in 2027 een bedrag van € 95.000 uit de resterende subsidie van 2026 in te zetten voor de dekking van de loonkosten van de Adviseur Duurzaamheid.

Schadevergoeding openbare verlichting: Op basis van de in de afgelopen jaren daadwerkelijk ontvangen schadevergoedingen van het Waarborgfonds voor openbare verlichting worden de geraamde inkomsten eenmalig verhoogd met € 15.000.

Inzet reserve wegen: De reserve wegen heeft een saldo van €471.000. Deze reserve zetten we in bij onvoorzien onderhoud. Met onvoorzien onderhoud bedoelen we onderhoud n.a.v. vorst, droogte, natte perioden, bij onverwachte achteruitgang van de constructie en achteruitgang door gewijzigd gebruik. Op basis van historische benutting van deze reserve is het voorstel om €250.000 uit de reserve te laten vrijvallen ten gunste van het begrotingssaldo in 2027.

Overzicht van baten en lasten

Recapitulatie vensters

Presentatie structureel resultaat	2027			2028			2029			2030		
Venster	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
1.1 Bestuur en organisatie	-2.133	-	-2.133	-2.064	-	-2.064	-2.138	-	-2.138	-2.207	-	-2.207
1.2 Dienstverlening	-589	541	-48	-597	541	-56	-604	541	-63	-612	541	-71
1.3 Openbare orde en veiligheid	-2.659	37	-2.622	-2.736	43	-2.694	-2.836	48	-2.788	-2.929	49	-2.881
Subtotaal Venster 1	**-5.380**	**577**	**-4.803**	**-5.397**	**583**	**-4.814**	**-5.578**	**588**	**-4.989**	**-5.748**	**589**	**-5.159**
1.99 Mutaties reserves	-	2	2	-	2	2	-	2	2	-	2	2
Totaal Venster 1	**-5.380**	**579**	**-4.801**	**-5.397**	**585**	**-4.812**	**-5.578**	**590**	**-4.987**	**-5.748**	**591**	**-5.157**
2.1 Trede 1: Algemeen collectief	-7.215	895	-6.319	-7.470	888	-6.582	-7.517	865	-6.651	-7.557	952	-6.605
2.2 Trede 2: Algemeen selectief	-3.074	5	-3.069	-3.107	5	-3.102	-3.143	5	-3.138	-3.177	5	-3.172
2.3 Trede 3: Indicatievrije zorg	-1.476	-	-1.476	-1.643	-	-1.643	-1.711	-	-1.711	-1.773	-	-1.773
2.4 Trede 4: Zorg met indicatie	-31.552	5.584	-25.968	-31.655	5.882	-25.773	-30.359	5.893	-24.466	-30.109	5.893	-24.216
2.5 Treden overstijgende inzet	-1.881	410	-1.471	-1.935	410	-1.525	-1.897	410	-1.487	-1.953	410	-1.543
Subtotaal Venster 2	**-45.198**	**6.894**	**-38.304**	**-45.811**	**7.185**	**-38.626**	**-44.625**	**7.173**	**-37.452**	**-44.569**	**7.260**	**-37.309**
2.99 Mutaties reserves	-	318	318	-	317	317	-	31	31	-	31	31
Totaal Venster 2	**-45.198**	**7.212**	**-37.986**	**-45.811**	**7.503**	**-38.309**	**-44.625**	**7.204**	**-37.421**	**-44.569**	**7.291**	**-37.278**
3.1 Omgeving	-7.697	411	-7.286	-8.007	396	-7.611	-8.353	396	-7.957	-8.577	396	-8.181
3.2 Duurzaamheid	-5.813	6.900	1.086	-6.218	7.005	787	-6.503	7.585	1.082	-6.928	7.780	851
3.3 Wonen	-4.498	1.362	-3.136	-3.767	640	-3.128	-3.716	640	-3.077	-3.848	640	-3.209
3.4 Economische ontwikkeling	-893	30	-863	-941	30	-911	-961	30	-931	-980	30	-950
Subtotaal Venster 3	**-18.901**	**8.702**	**-10.198**	**-18.933**	**8.071**	**-10.862**	**-19.533**	**8.651**	**-10.882**	**-20.334**	**8.846**	**-11.488**
3.99 Mutaties reserves	-	727	727	-	262	262	-	97	97	-	91	91
Totaal Venster 3	**-18.901**	**9.429**	**-9.472**	**-18.933**	**8.332**	**-10.601**	**-19.533**	**8.748**	**-10.785**	**-20.334**	**8.936**	**-11.398**
0.1 Overhead	-16.642	513	-16.129	-17.085	280	-16.805	-17.297	362	-16.936	-17.684	417	-17.267
0.2 Lokale heffingen	-689	18.326	17.637	-718	18.779	18.061	-750	19.171	18.421	-783	19.593	18.810
0.3 Algemene uitkeringen	-	50.781	50.781	-	50.622	50.622	-	51.011	51.011	-	53.096	53.096
0.4 Dividend	-	88	88	-	88	88	-	88	88	-	88	88
0.5 Financieringsfunctie	-73	65	-9	-70	62	-9	-67	59	-9	-64	56	-9
0.6 Overige algemene dekkingsmiddelen	127	25	152	127	25	152	127	25	152	127	25	152
0.7 Onvoorziene uitgaven	-25	-	-25	-25	-	-25	-25	-	-25	-25	-	-25
0.8 Vennootschapsbelasting	-60	-	-60	-60	-	-60	-60	-	-60	-60	-	-60
Subtotaal Venster 0	**-17.362**	**69.797**	**52.436**	**-17.831**	**69.855**	**52.025**	**-18.073**	**70.716**	**52.643**	**-18.489**	**73.275**	**54.786**
0.99 Mutaties reserves	-	287	287	-	192	192	-	30	30	-	30	30
Totaal Venster 0	**-17.362**	**70.084**	**52.722**	**-17.831**	**70.048**	**52.217**	**-18.073**	**70.746**	**52.673**	**-18.489**	**73.305**	**54.816**

Geraamd resultaat	**-86.841**	**87.305**	**464**	**-87.972**	**86.468**	**-1.504**	**-87.809**	**87.289**	**-520**	**-89.140**	**90.124**	**984**
Incidentele baten en lasten (effect op saldo)	1.037	-	1.037	440	-	440	-	-	-	-	-	-
Incidentele reservemutaties (effect op saldo)	-	-752	-752	-	-190	-190	-	-	-	-	-	-
Totaal structureel resultaat	**-85.804**	**86.553**	**749**	**-87.532**	**86.278**	**-1.254**	**-87.809**	**87.289**	**-520**	**-89.140**	**90.124**	**984**

Incidentele baten en lasten

Incidentele baten en lasten (bedragen x € 1.000)			Baten / Lasten	2027	2028	2029	2030
Venster	Product	Omschrijving					
Venster 0	0.1 Overhead	Tijdelijke inzet medewerkes (formatie burgerzaken)	Lasten	-150	-150	-	-
Venster 2	2.1 Trede 1 Algemeen collectief	Tijdelijke huisvesting gebruikers Wetering	Lasten	-65	-	-	-
Venster 2	2.5 Treden overstijgende inzet	Transformatiemiddelen opgaven sociaal domein	Lasten	-100	-100	-	-
Venster 2	2.1 Trede 1 Algemeen collectief	Eenmalige opstartkosten projecten IHP	Lasten	-250	-	-	-
Venster 3	3.2 Duurzaamheid	Haalbaarheidsonderzoek Circulaire Ambachtscentrum	Lasten	-67	-	-	-
Venster 3	3.2 Duurzaamheid	Opwek en opslagnotitie en technisch onderzoek	Lasten	-110	-	-	-
Venster 3	3.2 Duurzaamheid	Onderzoek energiehubs bestaande bedrijventerreinen	Lasten	-100	-	-	-
Venster 3	3.3 Wonen	Doorontwikkeling en revitalisering Centrum Kaatsheuvel	Lasten	-195	-190	-	-
Totaal incidentele baten en lasten (saldo)				**-1.037**	**-440**	**-**	**-**

Incidentele mutaties met reserves (bedragen x € 1.000)		2027	2028	2029	2030
Incidentele stortingen in reserves	Lasten	-	-	-	-
Incidentele onttrekkingen aan reserves	Baten	752	190	-	-
Totaal incidentele mutaties met reserves (saldo)		**752**	**190**	**-**	**-**

Totaal incidenteel saldo	2027	2028	2029	2030
	-285	**-250**	**-**	**-**

Structureel begrotingsresultaat (bedragen x € 1.000)	2027	2028	2029	2030
Saldo van baten en lasten	464	-1.504	-520	984
Incidentele baten en lasten (effect op structureel begrotingsresultaat)	-1.037	-440	-	-
Incidentele mutaties met reserves (effect op structureel begrotingsresultaat)	752	190	-	-
Totaal structureel begrotingsresultaat	**749**	**-1.254**	**-520**	**984**

Incidentele lasten

Tijdelijke inzet medewerkers (formatie burgerzaken)
We willen inspelen op de toekomstige ontwikkelingen en de kwaliteit voor basisregistratie personen waarborgen. Door de aandacht hierop te vestigen, hebben we tijdelijk 2 fte nodig. Hiermee borgen we de werkzaamheden, kennis, kunde en continuïteit binnen burgerzaken.

Tijdelijke huisvesting gebruikers Wetering
Gezien de huidige planning van het project Dorpshuis loopt de tijdelijke huisvesting door gedurende 2027. Hierdoor is het noodzakelijk om incidenteel budget beschikbaar te stellen voor 2027. De kosten van de tijdelijke huisvesting bestaan voornamelijk uit leerlingenvervoer, het gebruik van sportzalen in Waalwijk en de inhuur van een tijdelijke beheerder.

Transformatiemiddelen opgaven sociaal domein
De uitvoering van de transformatie van het Sociaal domein vraagt om een aanvullend (project)budget voor noodzakelijke opstartkosten, waaronder juridische zaken, personeel, inrichting, monitoring en het afdekken van onvoorziene omstandigheden.

Eenmalige opstartkosten projecten IHP
Dit incidenteel budget is in de Begroting 2025-2028 opgenomen voor de voorbereidingskosten – projectkosten ten behoeve de (tijdelijke) huisvesting basisschool de Vaert en het Van Haestrecht-college en het IHP-K.

Haalbaarheidsonderzoek Circulaire Ambachtscentrum
Met de uitvoering van fase 1 van het stappenplan uit het haalbaarheidsonderzoek zetten we een concrete vervolgstap naar een circulair netwerk en werken we aan de circulaire ambities van Loon op Zand, Heusden en Waalwijk, met als doel een toekomstbestendige circulaire economie in 2050.

Opwek en opslagnotitie en technisch onderzoek
We brengen het potentieel voor duurzame energieopwekking en de behoefte aan energieopslag binnen de gemeente in kaart. Door vraag en aanbod te verbinden, bepalen we waar opwek en opslag nodig, wenselijk en ruimtelijk passend zijn.

Onderzoek energiehubs bestaande bedrijventerreinen
We onderzoeken de mogelijkheden voor energiehubs op bedrijventerreinen, zodat bedrijven ondanks netcongestie kunnen blijven verduurzamen en groeien.

Doorontwikkeling en revitalisering Centrum Kaatsheuvel
In 2025 zijn de stedenbouwkundige kaders voor het centrum van Kaatsheuvel en het rapport Positionering en placemaking centrum Kaatsheuvel vastgesteld. Op basis hiervan werken we aan de versterking van het kernwinkelgebied en de transformatie van het gebied tussen de Hoofdstraat en de Schotsestraat. De uitvoering van deze plannen en het ondersteunen van initiatieven zetten zich voort in 2027. De hiervoor benodigde middelen zijn incidenteel van aard, aangezien zij verband houden met de tijdelijke uitvoeringsfase van de gebiedsontwikkeling.

Incidentele onttrekkingen reserve

Woningbouwstrategie
Voor het opstellen van een woningbouwstrategie wordt incidenteel een budget gevraagd van € 50.000. De financiering vindt plaats met de inkomsten uit de Realisatiestimulans. Er vindt een onttrekking plaats uit de Reserve Woningbouw.

Omgevingsplan
Voor 2027 is er € 150.000 nodig om verder te kunnen bouwen aan het Omgevingsplan. De financiering vindt plaats met de inkomsten uit de Realisatiestimulans. Er vindt een onttrekking plaats uit de Reserve Woningbouw.

Centrumontwikkeling Kaatsheuvel
Voor een complex project als het Centrum Kaatsheuvel is de inzet van specifieke expertise noodzakelijk. Hierbij kan worden gedacht aan ervaren projectleiding, stedenbouwkundige expertise en, waar nodig, juridische ondersteuning. Voor de periode 2027 tot en met 2028 is jaarlijks een budget van € 195.000 en €190.000 benodigd voor de inzet van externe specialistische expertise. Voorgesteld wordt deze kosten te dekken uit de opbrengsten van de Realisatiestimulans. Daartoe vindt een onttrekking plaats uit de Reserve Woningbouw.

Inzetten reserve wegen
De Reserve Wegen heeft een saldo van €471.000. Deze reserve zetten we in bij onvoorzien onderhoud. Met onvoorzien onderhoud bedoelen we onderhoud n.a.v. vorst, droogte, natte perioden, bij onverwachte achteruitgang van de constructie en achteruitgang door gewijzigd gebruik. €250.000 van de reserve laten we vrijvallen ten gunste van het begrotingssaldo in 2027.

Dekking projectleider ruimtelijke ontwikkeling
De loonkosten van de functie projectleider worden incidenteel gedekt door een onttrekking van €107.000 te doen vanuit de Reserve Woningbouw. De projectleider zal zich inzetten in projecten die bijdragen aan de woningbouwopgave voor de gemeente.

Overzicht reserves

Overzicht reserves (bedragen x € 1.000)	Stand 1-1-2027	Toe-voeging	Vermin-dering	Stand 31-12-2027	Stand 31-12-2028	Stand 31-12-2029	Stand 31-12-2030
Algemene reserve (*)	11.387	-	-	11.387	11.387	11.387	11.387
Geblokkeerde weerstandsreserve	3.897	-	-	3.897	3.897	3.897	3.897
Algemene reserves	**15.284**	**-**	**-**	**15.284**	**15.284**	**15.284**	**15.284**
Reserve kapitaallasten	5.916	-	-581	5.334	4.751	4.590	4.436
Reserve recreatie	0	-	-	0	0	0	0
Reserve decentraal arbeidsvoorwaardenbeleid	0	-	-	0	0	0	0
Reserve onderwijs	208	-	-	208	208	208	208
Reserve bomen	-	-	-	-	-	-	-
Reserve kapitaallasten Het Klavier	-	-	-	-	-	-	-
Reserve sociaal domein	0	-	-	0	0	0	0
Reserve bovenwijkse voorzieningen	1.294	-	-	1.294	1.294	1.294	1.294
Reserve planherziening	100	-	-	100	100	100	100
Reserve onderhoud gebouwen	-	-	-	-	-	-	-
Reserve automatisering	0	-	-	0	0	0	0
Reserve openbaar groen/plantsoenen	-0	-	-	-0	-0	-0	-0
Reserve openbare verlichting	-0	-	-	-0	-0	-0	-0
Reserve wegen	471	-	-250	221	221	221	221
Reserve rechtpositionele Verplichting	-0	-	-	-0	-0	-0	-0
Reserve onderhoud Het Klavier	-	-	-	-	-	-	-
Reserve bouwleges	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Woningbouw	693	-	-502	191	1	1	1
Bestemmingsreserves	**8.682**	**-**	**-1.333**	**7.349**	**6.575**	**6.414**	**6.260**
Totaal reserves	**23.965**	**-**	**-1.333**	**22.632**	**21.859**	**21.698**	**21.544**

** Bij de algemene reserve is nog geen rekening gehouden met het verwacht resultaat 2026.*

Mutaties reserves

Mutaties in reserves (bedragen x € 1.000)		2027	2028	2029	2030
Venster 0: Overhead en algemene dekkingsmiddelen					
Reserve kapitaallasten	Onttrekking reserve kapitaallasten	180	192	30	30
Venster 1: Bestuur en dienstverlening					
Reserve kapitaallasten	Onttrekking reserve kapitaallasten	2	2	2	2
Venster 2: Gemeenschappen					
Reserve kapitaallasten	Onttrekking reserve kapitaallasten	318	317	31	31
Venster 3: Omgeving en economische ontwikkeling					
Reserve kapitaallasten	Onttrekking reserve kapitaallasten	82	72	97	91
Reserve woningbouw	Onttrekking reserve woningbouw	502	190		
Reserve wegen	Onttrekking reserve wegen	250			
Totaal verminderingen reserves		**1.334**	**773**	**160**	**154**
Niet van toepassing.					
Totaal toevoegingen reserves		**-**	**-**	**-**	**-**

Overzicht voorzieningen

Voorzieningen (bedragen x € 1.000)	Stand 1-1-2027	Toe-voeging	Vermin-dering	Stand 31-12-2027	Stand 31-12-2028	Stand 31-12-2029	Stand 31-12-2030
Verliesvoorzieningen grondbedrijf	-	-	-	-	-	-	-
Voorziening riolering	6.622	-	-89	6.533	6.584	6.473	6.529
Voorziening wethouderspensioenen	4.689	-	-286	4.403	4.105	3.795	3.473
Voorziening reiniging	1.223	143	-	1.367	1.472	1.648	1.972
Voorziening groot onderhoud Wetering	178	-	-	178	178	178	178
Voorziening dubieuze debiteuren	129	-	-	129	129	129	129
Voorziening faillisementen	-	-	-	-	-	-	-
Voorziening verlofsparen	159	-	-	159	159	159	159
Voorziening personele kosten	43	-	-	43	43	43	43
Voorziening groot onderhoud gebouwen	689	264	-344	610	734	794	711
Voorziening kwaliteitsverbetering landschap	135	-	-	135	135	135	135
Voorziening sociale woningbouw	25	-	-	25	25	25	25
Totaal voorzieningen	**13.892**	**408**	**-719**	**13.581**	**13.564**	**13.379**	**13.354**

Bijlage 1: Investeringsplan 2027 – 2030

In het investeringsplan 2027-2030 staan alle, tot nog toe bekende, investeringen voor de komende jaren vermeld. De bedragen in onderstaande tabel zijn afkomstig uit de beheer-en beleidsplannen binnen de gemeente. Het betreft hier zowel nieuwe investeringen als vervangingsinvesteringen. Per jaar wordt vermeld welke investeringen gepland staan, gespecificeerd per discipline. De meerjarige vervangingsinvesteringen wegen zijn een totaal van de integrale projecten in de openbare ruimte. De kapitaallasten volgend uit de onderstaande investeringen zijn reeds verwerkt in de begroting. Het totaal aan nieuwe en vervangingsinvesteringen gepland voor 2027 is € 5,9 miljoen.

Investeringen (bedragen x € 1.000)	2027	2028	2029	2030
Werkruimten Klavier 2027	120			
Bloemwaard - Riolering 2027	55			
Drukriolering elektromechanisch 2027	121			
Drukriolering elektromechanisch 2028		121		
Drukriolering elektromechanisch 2029			121	
Drukriolering elektromechanisch 2030				121
Gemalen elektromechanisch 2027	137			
Gemalen elektromechanisch 2028		137		
Gemalen elektromechanisch 2029			137	
Gemalen elektromechanisch 2030				137
Groen beplanting 2027	402			
Groen beplanting 2028		402		
Groen beplanting 2029			402	
Groen beplanting 2030				402
Groen bomen 2027	326			
Groen bomen 2028		326		
Groen bomen 2029			326	
Groen bomen 2030				326
Klimaatmaatregelen 2027	103			
Klimaatmaatregelen 2028		103		
Levensduur verlengd groot onderhoud wegen 2027	1.523			
Levensduur verlengd groot onderhoud wegen 2028		1.523		
Levensduur verlengd groot onderhoud wegen 2029			1.523	
Levensduur verlengd groot onderhoud wegen 2030				1.523
Marktstaat - Riolering 2027-2029	118	68	1.847	
Ondergrondse RA papier GFT containers 2027	109			
Ondergrondse RA containers glasbakken 2028		27		
Ondergrondse papier GFT containers 2029			35	
Containers RA, papier, GFT en glas 2030				105
Openbare verlichting armaturen 2027	101			
Openbare verlichting armaturen 2028		101		
Openbare verlichting armaturen 2029			101	
Openbare verlichting armaturen 2030				101

Investeringen (bedragen x € 1.000)	2027	2028	2029	2030
Prinsessenbuurt - Riolering 2026-2028	148	2.298		
Rechtvaart - Riolering 2028-2029		103	413	
Relinen/deelrenovaties 2027	103			
Relinen/deelrenovaties 2028		103		
Relinen/deelrenovaties 2029			103	
Relinen/deelrenovaties 2030				103
Speelvoorzieningen 2027	253			
Speelvoorzieningen 2028		253		
Speelvoorzieningen 2029			253	
Speelvoorzieningen 2030				253
Uitfasering PLL lampen 2027	213			
Uitfasering PLL lampen 2028		213		
Van Heeswijkstraat - Riolering 2028-2030		65	65	1.291
Venloonstraat - Riolering 2028-2030		52	52	1.033
Vervangingsinvestering Smartphones 2028		140		
Vervangingsinvesteringen wegen 2027	2.067			
Vervangingsinvesteringen wegen 2028		2.067		
Vervangingsinvesteringen wegen 2029			2.067	
Vervangingsinvesteringen wegen 2030				2.067
Totaal nieuwe investeringen	**5.899**	**8.102**	**7.445**	**7.462**

Bijlage 2: Begroting 2027 naar taakvelden

Overzicht taakvelden	2027		
Bedragen x € 1.000	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
0.1 Bestuur	-2.142	-	-2.142
0.2 Burgerzaken	-554	541	-13
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	-98	53	-45
0.4 Overhead	-16.443	503	-15.941
0.5 Treasury	-73	153	80
0.61 OZB woningen	-	7.502	7.502
0.62 OZB niet-woningen	-	3.413	3.413
0.64 Belastingen overig	-689	273	-416
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	-	50.781	50.781
0.8 Overige baten en lasten	102	25	127
0.9 Vennootschapsbelasting (Vpb)	-60	-	-60
0.10 Mutaties reserves	-	1.333	1.333
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	-1.955	10	-1.945
1.2 Openbare orde en veiligheid	-855	37	-818
2.1 Verkeer en vervoer	-4.626	401	-4.225
2.5 Openbaar vervoer	-2	10	9
3.1 Economische ontwikkeling	-239	-	-239
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-29	-	-29
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-121	15	-106
3.4 Economische promotie	-532	7.153	6.621
4.2 Onderwijshuisvesting	-1.733	56	-1.677
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-1.490	516	-974
5.1 Sportbeleid en activering	-1.030	-	-1.030
5.2 Sportaccommodaties	-1.156	280	-876
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-259	46	-213
5.5 Cultureel erfgoed	-135	-	-135
5.6 Media	-23	-	-23
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-3.047	-	-3.047
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-4.043	250	-3.793
6.21 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO	-467	12	-455
6.22 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	-905	-	-905
6.23 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	-173	-	-173
6.3 Inkomensregelingen	-10.646	5.314	-5.332
6.4 WSW en beschut werk	-2.910	-	-2.910
6.5 Arbeidsparticipatie	-844	390	-454
6.60 Hulpmiddelen en diensten (WMO)	-1.800	30	-1.770
6.711 Huishoudelijk hulp (WMO)	-3.710	-	-3.710
6.712 Begeleiding (WMO)	-1.817	-	-1.817
6.713 Dagbesteding (WMO)	-345	-	-345
6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal	-5.600	-	-5.600
6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal	-1.558	-	-1.558
6.763 Jeugdhulp met verblijf landelijk	-376	-	-376
6.821 Jeugdbescherming	-283	-	-283
6.822 Jeugdreclassering	-52	-	-52
6.91 Coördinatie en beleid WMO	-1.157	-	-1.157
6.92 Coördinatie en beleid Jeugd	-1.509	-	-1.509
7.1 Volksgezondheid	-1.234	-	-1.234
7.2 Riolering	-1.740	2.930	1.190
7.3 Afval	-2.788	3.875	1.087
7.4 Milieubeheer	-659	-	-659
8.1 Ruimte en leefomgeving	-1.457	25	-1.432
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	-980	722	-258
8.3 Wonen en bouwen	-2.598	657	-1.942
Geraamd resultaat	**-86.841**	**87.305**	**464**

Exploitatie saldo	**464**

Bijlage 3: Beleidsindicatoren BBV

Beleidsindicatoren BBV

Taakveld	Naam indicator	Eenheid	Bron	Waarde
0. Bestuur & ond.	Formatie	FTE per 1.000 inwoners	Eigen gegevens	8,3
0. Bestuur & ond.	Bezetting	FTE per 1.000 inwoners	Eigen gegevens	7,1
0. Bestuur & ond.	Apparaatskosten	Kosten per inwoner	Eigen begroting	€ 661
0. Bestuur & ond.	Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom en totale kosten inhuur externen	Eigen begroting	4,4%
0. Bestuur & ond.	Overhead	% van totale lasten	Eigen begroting	18,9%
1. Veiligheid	Verwijzingen Halt	Aantal per 1.000 jongeren	Stichting Halt	13
1. Veiligheid	Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	1,7
1. Veiligheid	Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	3,7
1. Veiligheid	Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	1,2
1. Veiligheid	Vernielingen en misdrijven tegen openbare orde en gezag	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	3,7
3. Economie	Functiemenging	%	CBS/LISA	52,3%
3. Economie	Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	LISA	198,1
4. Onderwijs	Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	DUO/Ingrado	7,3
4. Onderwijs	Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	DUO/Ingrado	21
4. Onderwijs	Voortijdige schoolverlaters zonder startkwal. (vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	DUO/Ingrado	1,6%
5. Sport, cultuur en recreatie	Niet sporters	%	Gezondheidsmonitor (GGD, CBS, RIVM)	48,2%
6. Sociaal domein	Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar	CBS/LISA	795,8
6. Sociaal domein	Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen	CBS	1%
6. Sociaal domein	Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	CBS	3%

6. Sociaal domein	Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking t.o.v. de totale beroepsbevolking	CBS	75,0%
6. Sociaal domein	Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	CBS	1%
6. Sociaal domein	Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	CBS	140,8
6. Sociaal domein	Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 64 jaar	CBS	115,3
6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS	14,1%
6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS	0,7%
6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	CBS	- *
6. Sociaal domein	Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	Aantal per 10.000 inwoners	CBS/GMSD	850
7. Volksgezondheid en Milieu	Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoners	CBS	95
7. Volksgezondheid en Milieu	Hernieuwbare elektriciteit	%	RVO	32,2%
8. Vhrosv	Gemiddelde WOZ-waarde	Duizend euro	CBS	439
8. Vhrosv	Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	BAG/ABF	6,0
8. Vhrosv	Demografische druk	%	CBS/ABF	81,0%
8. Vhrosv	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In euro's	COELO	1.235
8. Vhrosv	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In euro's	COELO	1.330

* Geen waarde bekend